

แบบเรียน การบัญชี

ตามหลักสูตรชั้นมัธยมพาณิชย์การปีที่ ๖-๗

หลวงสิริวิฑฒศาสตร์พิทย B. com.

อาหารผู้ใหญ่

โรงเรียนพาณิชย์การวัดสามพระยา

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งแรก ๕๐๐ ฉบับ

ราคาฉบับละสองบาทถ้วน

พ.ศ. ๒๔๗๕

657

๗32 น

พิมพ์จำหน่ายที่โรงพิมพ์อักษรนิติ พระนคร

ลิขสิทธิ์ สงวนไว้ ตาม พระราชบัญญัติ

แบบเรียนการบัญชี

ตามหลักสูตร



กระทรวงศึกษาธิการ

ข้าราชการไทย

โรงเรียนมัธยมศึกษาวัดสมเด็จพร

เรียนวิชา

พิมพ์ครั้งที่ ๕๐๐ ฉบับ

ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๔๗๕

พ.ศ. ๒๔๗๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิทยพิมพ์ กรุงเทพมหานคร

จัดพิมพ์โดยกรมการประถมศึกษา

๔๐๕๕

แบบเรียน การบัญชี

ตามหลักสูตรชั้นมัธยมพาณิชย์ปีที่ ๖-๗

หลวงสิริวิฑฒศาสตร์พิทย B. com.

อาจารย์ใหญ่

โรงเรียนพาณิชย์การวัดสามพระยา

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งแรก ๕๐๐ ฉบับ

ราคาฉบับละสองบาทถ้วน

พ. ศ. ๒๔๗๕

พิมพ์จำหน่ายที่โรงพิมพ์อักษรนิติ พระนคร

ลิขสิทธิ์ สงวนไว้ ตาม พระราชบัญญัติ

นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์

๒-๘ คณิตศาสตร์นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์

๓๐๖.๘ นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์

นิพนธ์นิพนธ์

นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์

นิพนธ์นิพนธ์

นิพนธ์ ๐๐๖ นิพนธ์นิพนธ์

นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์

๖๖๖๖.๖.๖

นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์

นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์นิพนธ์

คำนำ

เนื่องจากข้าพเจ้าได้รับหน้าที่เป็นอาจารย์สอนวิชาบัญชีที่โรงเรียน
พาณิชย์การวัดแก้วฟ้าต่าง แต่ครั้งข้าพเจ้ากลับจากประเทศอังกฤษใหม่ๆ และ
ต่อมาได้ย้าย ตำแหน่งมารับราชการเป็น อาจารย์ใหญ่โรงเรียน พาณิชยการวัด
สามพระยาข้าพเจ้าก็ยังคงสอนวิชาบัญชีอยู่ ข้าพเจ้าได้พยายามค้นคว้าหา
วิชาที่จะสอนวิชานี้ให้นักเรียนเข้าใจ ภายในเวลาที่น้อยที่สุดที่จะทำได้.

ในขั้นต้นข้าพเจ้าได้ดำเนินการสอนเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้ตำราของท่าน
Arthur Fieldhouse เพราะปรากฏว่าตำราเล่มนี้มีผู้ใช้แพร่หลายมากในเมือง
ไทย ส่วนตัวข้าพเจ้าเองก็ได้เคยเรียนจากตำราเล่มนี้เหมือนกัน เมื่อครั้ง
ข้าพเจ้าเรียนอยู่ในวิทยาลัยเรดดิ้ง (Reading University College) ในประเทศ
อังกฤษ แต่ครั้งไปเรียนที่มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ เพื่อเอาปริญญา
ทางค้าขาย (เวลานั้นที่วิทยาลัยเรดดิ้ง ยังเป็น University College อยู่
ยังให้ปริญญาไม่ได้ ให้ได้แต่ Diploma หรือ Certificate) อาจารย์สอนวิชา
บัญชีที่นั่นหาได้ใช้ตำราของท่าน Arthur Fieldhouse ไม่ ท่านใช้ตำราของท่าน
ซึ่งเริ่มสอนการบัญชีแต่เบื้องต้นทีเดียว การสอนตามตำราใหม่ของท่านนี้
ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณพเจ้าเข้าใจดีมาก จะว่าเพราะได้เรียนซ้ำอีกก็ได้ แต่
รู้สึกว่าคุณพเจ้าใหม่ในวาระเบียบกะทัดรัดดีมาก และตำราเล่มนี้ของข้าพเจ้า
ก็ได้พยายามดำเนินการตามแบบของท่านเท่าที่ข้าพเจ้าจดจำมาได้.

เช่นข้าพเจ้าจึงอยากจะลองใช้วิชาที่ข้าพเจ้าได้เรียนมาและรู้สึกว่าได้
สอนนักเรียนพาณิชยการ ข้าพเจ้าจึงค่อยๆ เรียบเรียงขึ้นทีละเล็กทีละน้อย สอน
ไปค้นคว้าไป และเรียบเรียงเป็นภาษาไทยขึ้น รู้สึกว่านักเรียนๆ ตาม
ตำราใหม่ของข้าพเจ้านี้ เข้าใจวิชาบัญชีตามความมุ่งหมายขึ้นบ้างและพอใจ

นายถัด พรหมมาณพ ซึ่งเป็นเพื่อนครูกับข้าพเจ้าได้ออกความเห็นว่าจะ
เป็นประโยชน์ แก่นักเรียน มากถ้า ข้าพเจ้าพิมพ์ ขึ้นเป็นเล่ม ออกจำหน่ายโดย
นายถัดจะเป็นผู้เร่งเดินจัดการพิมพ์ให้ ข้าพเจ้าขอขอบใจนายถัดไว้ในทันทีด้วย
คำราที่ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้นนี้ ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้นให้คล้อยตามหลักสูตร
ของกระทรวงธรรมการในการสอนนักเรียนพลศึกษาชั้นมัธยมบท ๖ และ ๗
(อย่างเก่าเรียกว่าชั้นประโยคประถมพลศึกษาและชั้นมัธยมบท ๑) ส่วน
คำราสำหรับชั้นประโยคมัธยมพลศึกษา เวลานี้ข้าพเจ้ายังกำลังเรียบเรียง
อยู่รวมทั้งแบบฝึกหัดเพิ่มเติมขึ้นอีก เพราะการเรียนวิชานี้จำเป็นต้อง
ทำแบบฝึกหัดให้มาก แบบเรียนการบัญชีเล่ม ๒ นี้จะได้ออกราวปลายปี
หรือต้นปีหน้า

ในการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ข้าพเจ้าขอขอบคุณพร่องประการใดขอได้กรุณา
แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง เพื่อจะเป็นหนทางที่
ข้าพเจ้าจะได้จัดการแก้ไขในการพิมพ์คราวหน้าต่อไป อนึ่งข้าพเจ้าขอแสดงความ
ขอบใจเจ้าหน้าที่ทาง กรมวิชาการในการเอื้อเฟื้อทำให้หนังสือเล่มนี้
เป็นแบบเรียนของกระทรวงธรรมการขึ้น.

ในที่สุด ข้าพเจ้า ขออุทิศ หนังสือเล่มนี้ ให้แก่บิดามารดา ผู้บังเกิดเกล้า
ของข้าพเจ้า ผู้ซึ่งยังความสำเร็จต่างๆ ให้แก่ข้าพเจ้าตั้งแต่เล็กจนโต.

หลวงสิริวิฑูทมนศาสตร์พิทย

โรงเรียนพลศึกษา วัดสามพระยา

สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

บัญชีเรื่อง

แต่หน้า - ถึงหน้า

- บทที่ ๑ วิชาบัญชีคืออะไร, ศัพท์ที่ต้องใช้
ในการบัญชี, การติดต่อในการค้าขาย,
แบบบัญชี ต้น - ๘
แบบฝึกหัดบทที่ ๑ - ๘
- บทที่ ๒ ว่าด้วยบัญชีคู่, บัญชีสินค้า, บัญชีเงินสด,
การเปิดบัญชี, สมุดประจำวัน, สมุดแยกประเภท ๙ - ๒๐
แบบฝึกหัดบทที่ ๒ - ๒๑
- บทที่ ๓ อธิบายถึงวิธีการรายการในบัญชีประเภทต่างๆ
ผลของการทำบัญชีอย่างชนิดบัญชีคู่,
บัญชีบุคล, บัญชีทรัพย์สิน, บัญชีในนาม,
งบทดลอง บัญชีกำไรและขาดทุน และ งบดุลย์ ๒๑ - ๔๖
แบบฝึกหัดบทที่ ๓ - ๔๗
- บทที่ ๔ กล่าวถึงวิธีการรายการบัญชีชนิดต่างๆ
โดยละเอียดตลอดจนทำงบทดลอง บัญชีกำไร
และขาดทุน และงบดุลย์ ๔๗ - ๗๖
แบบฝึกหัดบทที่ ๔ - ๗๗
- บทที่ ๕ เอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการค้าขาย, ใบแจ้ง
รายละเอียดราคาสินค้า, ใบสั่ง, ใบส่งของ,
ใบอินวอยส์, ใบเจ้าหนี้, ใบเดือนหนี้,
ใบเสร็จรับเงิน ๗๗ - ๘๕
แบบฝึกหัดบทที่ ๕ - ๘๕

- บทที่ ๖ เลิกใช้สมุดประจำวัน โดยใช้สมุดข้อเชื่อ,
สมุดขายเชื่อ, สมุดคั่นสินค้าเข้ามา, สมุด
คั่นสินค้าออกไป แทน ๕๑-๕๕
แบบฝึกหัดบทที่ ๖ - ๕๕
- บทที่ ๗ ว่าด้วยสมุดเงินสด บัญชีเกี่ยวกับธนาคาร,
เรื่องเช็ค, เงินลด ๑๐๑-๑๒๒
แบบฝึกหัดบทที่ ๗ - ๑๒๒
- บทที่ ๘ กล่าวด้วยบัญชีจ่ายเงินย่อย ๑๒๘-๑๓๔
แบบฝึกหัดบทที่ ๘ - ๑๓๕
- บทที่ ๙ ว่าด้วยบัญชีการค้า, บัญชีกำไรและขาดทุน,
แสดงบดลย์ ๑๓๗-๑๔๕
แบบฝึกหัดบทที่ ๙ - ๑๔๕
- บทที่ ๑๐ ห้างหุ้นส่วน, วิธีเปิดบัญชีห้างหุ้นส่วน,
การทำบัญชีเมื่อเลิกห้างหุ้นส่วน ๑๔๗-๑๖๑
แบบฝึกหัดบทที่ ๑๐ - ๑๖๒

กนกเกล้าพิชิต

๑๐๔ ชื่องาน แก้วใจเหมือนนกพิราบ ๑๐๕

หน้า	๑๑๑	บรรทัดที่ ๖	จำนวนเงินในใบนี้	แก้ไข	จำนวนเงินที่
..	๑๒๖	.. ๗	๓๑	..	๓๐
..	๑๑๓	.. ๑๙	๓๑	..	๓๐
..	๑๑๕	.. ๙	ไหม	..	ไหม
..	๑๒๖	.. ๙	๓๑	..	๓๐
..	๑๒๘	.. ๓	ป/ช	..	สมุด
..	๑๒๘	.. ๒๓	ผู้ทำเงินสด	..	ผู้ทำสมุดเงินสด
..	๑๓๕	.. ๑๗	๑๐.๐๐	..	๑๐.๐๐
..	๑๓๘	.. ๑๙	๒๐.๓	..	๒๓๐
..	๑๔๖	.. ๑๓	หมื่น	..	หมื่น
..	๑๔๗	.. ๕	ชย	..	ชย
..	๑๖๐	.. ๖	๔๐๑๙	..	๔๐๒๙

การบัญชีเบื้องต้น

บทที่ ๑

วิชาบัญชีคืออะไร ?

ตอบ อย่างย่อ ๆ วิชาบัญชีคือวิชาที่กล่าวถึง การ บันทึก รายการ การ คำนวณ ลงไปในสมุดหลายเล่ม.

ความประสงค์ของ พหุคัม มีข้อใหญ่ ๆ อยู่ ๔ ข้อ คือ

(๑) เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีลูกหนี้เท่าใด และใครบ้าง.

(๒) เป็นหนี้ใครเท่าใด.

(๓) เพื่อจะได้รู้ว่าเขามีฐานะแค่ไหน.

(๔) ในวงหนึ่ง หรือปีหนึ่งได้กำไร หรือขาดทุนเท่าใด.

ข้อใหญ่ใจความของการเก็บบัญชี ก็คือ จะต้องหาหนทางที่ง่าย และแน่นอนที่สุด ที่จะเป็นไปได้ ที่ จะบันทึก รายการ ต่าง ๆ ลงในสมุด ทั้งหลายให้เรียบร้อย.

ก่อนที่จะลงมืออธิบายถึง การกระทำบัญชี นักเรียน ควร จะรู้ศัพท์ ที่ จะ ต้อง ใช้ ในวิชาบัญชีเสียเล็กน้อย ก่อน เช่น คำว่า.

Account คือบัญชี ซึ่งทำเป็นแบบไว้ มีข้างลูกหนี้ และข้างเจ้าหนี้ ตัวอย่าง เช่นบัญชีสินค้า บัญชีขายแคง. ฯลฯ

Assets คือสินทรัพย์ เป็นทรัพย์ที่ใช้เกี่ยวกับ สิ่งของ ๆ หนึ่ง หรือ วิชา เช่นที่ดิน ตึก เครื่องจักร ทุนการค้า สินค้า เงินสดในร้าน เงินในธนาคาร จำนวนเงินลูกหนี้ ฯลฯ.

Liabilities คือหนี้สิน เป็นศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับเจ้าหนี้ของห้าง.

Capital คือเงินทุน.

ถ้าพ่อค้ามีสินทรัพย์ มากกว่า หักหนี้ เราเรียกว่าเขา มีเงินพอใช้หนี้ (Solvent) และ ถ้าตรงกันข้าม คือมีหนี้สิน มากกว่าสินทรัพย์ เราเรียกว่าเขา มีเงินไม่พอใช้หนี้ (Insolvent).

กำไร (Profit) คือเงิน ซึ่ง รายรับ มากกว่า รายจ่าย.

ขาดทุน (Loss) คือเงิน ซึ่ง รายจ่าย มากกว่า รายรับ.

กำไรขั้นต้น (Gross profit) คือจำนวนเงิน ที่ขายได้ มากกว่า ต้นทุน.

กำไรแท้ (Net profit) คือกำไร ที่ได้หักค่าเสียต่าง ๆ ภายการขายออกแล้ว.

เงินลด (Discount) แบ่ง ออกเป็น สอง ชนิด:—

(๑) เงินลดการค้า (Trade discount) เป็นเงินลด ซึ่งพ่อค้า ลดให้ลูกค้า แต่เบื้อง คั้น มักจะมีแสดงในใบอินวอยส์ (Invoice) เท่านั้น ไม่ปรากฏในบัญชี ตัวอย่าง เช่น:—

โรงทำสบู่ เมื่อขาย ส่งให้ แก่ร้านขายย้อย ลดให้ หัก ละ ๒๐ % ฉะนั้น ถ้า สบู่ หัก ละ ๒๐ บาท โรงทำสบู่ ก็คิดเอาเพียง ๑๖ บาท เท่านั้น เงิน ๔ บาท ที่ลด ให้ นี้ เรียกว่า “เงินลดการค้า”.

(๒) เงินลดใช้สด (Cash discount) คือเงิน ซึ่ง ลดให้ เมื่อเวลา ลูกค้า ใช้ เงินสดให้ ในเวลา ทันที นั้น หรือ ภายในเวลา ซึ่ง กำหนดให้ ตัวอย่าง เช่น ถ้าร้าน ขายสบู่ ย้อย ตาม ตัวอย่าง ข้างบน นั้น ใช้ เงินสดให้ โรงทำสบู่ ก็ลดให้ อีก ๓ บาท คิด เอาแต่เพียง ๑๓ บาท การ ที่ ลดให้ เช่น นี้ ก็ เพื่อ จะ ล่อใจ ให้ ลูกค้า หรือ ลูกค้า หนึ่ง ใช้เงินเร็วเข้า เท่านั้นเอง เงิน ๓ บาท ที่ลดให้ นี้ เรียกว่า “เงินลดใช้สด” และ จะ ปรากฏ อยู่ใน บัญชี เงินสด ใน ช่อง เงินลด.

การติดต่อกับค้าขาย

ในการ กระทำ การ ติดต่อกับ ค้าขาย อาจแบ่ง ออกไปได้เป็น ๓ ข้อใหญ่ ๆ คือ

(๑) แลกเปลี่ยนสินค้ากับเงินสดหรือสินค้ากับสินค้า ตัวอย่างเช่น:—
นายแดงเข้าไปในร้านขาย หนังสือ ดิบบี เขา หนังสือ มาเล่มหนึ่ง แล้ว ส่งเงินให้กับผู้
ขาย ๕๐ สตางค์ เช่นนี้ นายแดงเปลี่ยนเงินของเขา กับ หนังสือเล่ม ๑ และ ผู้ขาย
หนังสือ ก็เปลี่ยน หนังสือของเขา เล่มหนึ่ง กับ เงิน ๕๐ สตางค์.

บางครั้ง ผู้ซื้อไม่พอใจในของ ที่ซื้อไป นำเอา ของ นั้น มา คืน ขอเปลี่ยน ของ อีก
สิ่งหนึ่งไปแทน เช่นนี้ เป็นการ แลกเปลี่ยน สินค้า กับ สินค้า.

(๒) แลกเปลี่ยนเงินสดหรือสินค้าเพื่อเอาประโยชน์ของ ๆ อีกสิ่งหนึ่ง
มาใช้ ตัวอย่างเช่น เรา เข้า บ้าน เขา เดือนละ ๕๐ บาท นี่ ก็ คือ เรา เอาเงินของเรา
ไป แลกเปลี่ยน ใน การ ใช้ บ้าน ของ เขา.

(๓) แลกเปลี่ยนเงินสดหรือสินค้าต่อแรง เช่น เราจ้าง คนใช้ มา ทำงาน
เราเป็นผู้ ให้เงิน คนใช้เป็นผู้ ให้แรง ในการ กระทำ กิจ การ ให้กับ เรา.



บางครั้ง การ ค้าขายไม่ใช้กัน ด้วยเงินสด ตัวอย่างเช่น นายดำ เข้าไปซื้อของ
ในร้าน นายซ่งเป็น ราคา ๒๐ บาท และยังไม่ได้เงินในเวลานั้นโดย ขอฝากไป วันอื่น
การ ที่นายซ่ง ขายให้เช่นนี้ เรียกว่า “ขายของเชื่อ” (To sell goods on credit)
นายดำเป็นลูกหนี้ (Debtor) นายซ่งเป็นเจ้าหนี้ (Creditor) ต่อเมื่อไร นายดำใช้เงิน
รายนี้ให้แก่ นายซ่ง แล้ว รายการหนี้ก็ขจัดได้.

รายการ ทุก ๆ รายการ มีทางไป สองทาง เช่น นายใช้ขายสินค้าไปเป็นเงินสด
๑๐๐ บาท เรา จะเห็นได้ทันทีว่า จำนวน สินค้า ของ เขา ซึ่งมีในร้าน ถูกลด ลงไป

ทางหนึ่ง และในเวลาเดียวกัน จำนวนเงินสดของเขาก็เพิ่มขึ้น นี่แสดงให้เห็นได้ว่า
รายการ อันเดียว มีหนทางไปได้สองทาง.

ถ้าสมมุติว่า นายไข่ขายเชื้อให้กับเจ็กซื้อเป็นราคา ๑๐๐ บาท ดังนั้นจำนวน
สินค้าในร้านของเขา ก็น้อยลงไปด้วยทางหนึ่ง ส่วนอีกทางหนึ่งจำนวนลูกหนี้ของเขาก็
เพิ่มขึ้น และถ้าต่อมาเจ็กซื้อไข่เงินให้ รายการ อันนี้ ก็คงยังมีทางไปได้สองทาง
เหมือนกัน คือ จำนวนลูกหนี้ของนายไข่ ก็น้อยลงไปด้วย แต่จำนวนเงินสดก็เพิ่มขึ้น.

สมมุติว่า จะลงรายการเหล่านี้ไปในบัญชีของนายไข่, เราควรจะทำอย่างไร.

สำหรับอันแรกซึ่งกล่าวถึงการขายสินค้าเป็นเงินสด นายไข่จะต้องหัก
จำนวนเงิน ๑๐๐ บาท ออกจากราคา สินค้าซึ่งเขามีไว้ในบัญชี และเขาจำนวนเงิน
๑๐๐ บาท ซึ่งได้มาบวกเข้าไปกับเงินสด ซึ่งมีไว้แต่เดิม ทั้งตัวอย่างข้างล่างนี้:—

สินค้า	บาท	เงินสด	บาท
เดิม มีสินค้าราคา	๑๐๐๐	เงิน มี อยู่	๔๐๐
หัก จำนวนเงินของ ราคา สินค้า		เพิ่ม เงินที่ขาย สินค้าได้	๑๐๐
ที่ขายไป	๑๐๐	รวมเงินสด	๕๐๐
คงเหลือ	๙๐๐		

จาก ตัวอย่าง ข้างบนนี้ เราจะเห็นได้ว่า ก่อนที่นายไข่ลงมือค้าขายเขามีสินค้า
อยู่ราคา ๑๐๐๐ บาท และเงินสด ๔๐๐ บาท รวมทั้งหมด ๑๔๐๐ บาท เมื่อ
ได้ขายสินค้าไปแล้ว เขามีสินค้าเหลือ ๙๐๐ บาท ส่วนเงินสดมี ๕๐๐ บาท รวม
ทั้งหมด ๑๔๐๐ บาท ซึ่งเท่ากับครั้งแรกเหมือนกัน.

ในข้อที่สอง ซึ่งกล่าวถึงการขายสินค้าเชื่อ นายไข่จะต้องหัก ๑๐๐ บาท ออกจาก
ราคาสินค้าของเขา และเพิ่ม ๑๐๐ บาทเข้าไปในจำนวนลูกหนี้.

เมื่อลูกหนี้ใช้เงินให้นายไข่ก็ต้องหัก ๑๐๐ บาท นั้น ออกจากจำนวนลูกหนี้ และเพิ่ม
เข้าไปในเงินสด ๑๐๐ บาท ทั้งตัวอย่างข้างล่างนี้.

สินค้า

เงินสด

๗๔
เจ๊กซอ (ลูกหิน)

เก็บมี	๑๐๐๐	เก็บมี	๔๐๐	ซื้อเชื้อ	๑๐๐
หักสินค้าที่ขาย	๑๐๐				
คงเหลือ	๙๐๐				

เมื่อใช้เงินให้แล้ว

สินค้า

เงินสด

๗๔
เจ็กชอ (ลูกหิน)

เดิมมี	๑๐๐๐	เดิมมี	๔๐๐	ซื้อเชือก	๑๐๐
หักสินค้าขาย	๑๐๐	เพิ่มจากเชือกซื้อ	๑๐๐	ให้หนี้ได้	๑๐๐
คงเหลือ	๙๐๐	รวมเงินสด	๕๐๐		๐

แต่การ ทำบัญชี ถ้ามีไปเพิ่ม และไป หัก เช่นนี้ เสมอไป แล้วก็จะเป็นการยาก
และลำบาก มาก จะต้องเปลืองที่ มาก มาย และไม่ สะดวก ในเมื่อต้องการ สืบสวน
โดยเหตุนี้ ข้าราชการ จึงได้วางระเบียบการทำแบบฟอร์มไว้เพื่อสะดวกใน
การอ่านและเขียน ดังต่อไปนี้

๒๘
บุญ

ราคาซื้อ	จำนวนเงิน		ราคาขาย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.

ข้อ ก. ถ้าเป็นการขายได้เงินสดนายไขก็จะลงรายการดังต่อไปนี้

บัญชีสินค้า

ราคาซื้อ	จำนวนเงิน		ราคาขาย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
สินค้า ก่อนขาย	๑๐๐๐	—	ขายไป	๑๐๐	—

บัญชีเงินสด

ราคาซื้อ	จำนวนเงิน		ราคาขาย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เงิน มีอยู่	๔๐๐	—			
ได้ รับ	๑๐๐	—			

ข้อ ข. ถ้าเป็นการขายเชื่อนายไขก็ต้องลงรายการดังต่อไปนี้

ก่อนใช้เงิน

บ/ช สินค้า

ราคาซื้อ	จำนวนเงิน		ราคาขาย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เดิม มี	๑๐๐๐		ขายให้ แก้วซื่อ	๑๐๐	

บ/ช เงินสด

ราคารับ	จำนวนเงิน		ราคาจ่าย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เดิม มี	๔๐๐	-			

บ/ช เจ๊กซื่อ

ราคารับ	จำนวนเงิน		ราคาจ่าย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
รับ สิ้นค้า	๑,๐๐๐	-			

เมื่อเจ๊กซื่อใช้เงินให้แล้ว

บ/ช สิ้นค้า

ราคารับ	จำนวนเงิน		ราคาจ่าย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
สิ้นค้า ก่อน ขาย	๑๐๐๐	-	จ่ายให้เจ๊กซื่อ	๑๐๐	-

บ/ช เงินสด

ราคารับ	จำนวนเงิน		ราคาจ่าย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เงิน มี อยู่	๔๐๐	-			
รับ จาก เจ๊กซื่อ	๑,๑๐๐	-			

บ/ช แจกซื้อ

ราคาซื้อ	จำนวนเงิน		ราคาจ่าย	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
รับสินค้า	๑๐๐	—	จ่ายเงินสด	๑๐๐	—

แบบฝึกหัดบทที่ ๑

๑. วิชาบัญชีคืออะไร, ทำไมพ่อค้าจึงต้องรู้วิชาบัญชี ?

๒. จงอธิบายศัพท์ต่อไปนี้ :-

Debtor, Creditor, Assets, Liabilities.

๓. เงินทุนคืออะไร, คำว่า Solvent และ Insolvent หมายความว่าอะไร ?

๔. กำไร ชันคั้น กับ กำไร แท้ ต่าง กัน อย่างไร ?

๕. เงินสด มีกี่อย่าง, อะไรบ้าง ? จงอธิบายให้ชัดเจน.

๖. ทำไมเราจึงพูดว่าทุกรายการ มีทางไปได้สองทาง ?

๗. จงลงรายการต่อไปนี้ให้ถูกต้องตามบัญชีซึ่งนายไข่ควร จะ ลง :-

ซื้อเชื่อ จากนายมา	๔๐	บาท
ขายได้เงินสด	๒๐	,,
ซื้อเชื่อจากนายมา	๓๐	,,
ขายเชื่อให้นายมี	๓๕	,,
รับเงินสดจากนายมี	๓๕	,,
ใช้เงินให้นายมี	๔๐	,,

บทที่ ๒

ในบทที่ ๑ ได้อธิบายวิชาบัญชีไว้แต่เพียงย่อๆ เท่านั้นแต่ในบทนี้จะเพิ่มคำอธิบายให้กว้างออกไปอีก หนึ่งข้อคือ—

วิชาบัญชีเป็นวิชาที่วางระเบียบในการเก็บบันทึกรายการต่าง ๆ ของการค้าขายและไม่ใช้แต่เพียงบันทึกรายการหนึ่งๆ เท่านั้น ยังได้พยายามที่จะจัดรวบยอดของรายการเหล่านั้นให้ได้ผลทั้งหมด และความมุ่งหมายของการทำบัญชีก็คือ

๑. ให้ได้ผลได้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ (Maximum result).

๒. ให้เบ็ดเสร็จแรงให้น้อยที่สุด (Minimum labour).

การที่จะทำได้ทั้งสองข้อนี้ก็ต้องใช้การทำการบัญชีอย่างที่เราเรียกว่า

“ทำบัญชีคู่ (Double Entry System)”

พอคำที่ทำบัญชีโดยวิธีนี้สามารถได้รับผลคือ—

๑. ได้บันทึกรายการอย่างเรียบร้อย.

๒. ผลของการทำการค้าขายในงวดหนึ่งๆ เป็นอันว่าได้กำไร หรือขาดทุนเท่าใด โดยทำบัญชีกำไร และขาดทุน (Profit and Loss Account).

๓. สามารถที่จะรู้หนี้สินหรือทรัพย์สินของคนใดจากงบดุลย์ (Balance Sheet).

การทำบัญชีอย่างบัญชีคู่ซึ่งชื่อของมันได้ขังอยู่แล้วว่าทุกรายการจะต้องมีสองบัญชี ตามซึ่งได้อธิบายไว้ในบทที่ ๑ แล้วว่า ทุกรายการมีทางไปทั้งสองทาง

ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ถ้า พ่อค้า ขาย สินค้าไป ได้ เงิน สก ๑๐๐ บาท เขาจะ
ต้อง ลง จำนวนเงิน ๑๐๐ บาท นั้นไว้ ทางซ้ายมือ หรือ ข้าง ราคา รับของ บัญชีเงินสก และ
ในเวลาเดียวกัน ต้อง ลง จำนวนเงิน ๑๐๐ บาท เหมือนกันไว้ ข้าง ขวา หรือ ข้าง ราคา
จ่ายของ บัญชีสินค้า.

ข้าง ซ้ายมือ ของบัญชี ต่อไปนี้ เราจะ เรียก ว่า ข้าง ลูกหนี้ (Debit side) ส่วน ข้าง
ขวามือ เรา จะ เรียก ว่า ข้าง เจ้าหนี้ (Credit side).

คำว่า ลูกหนี้ และ เจ้าหนี้ ต่อไป เรา จะ ย่อ เพื่อ ความ สะดวก ว่า ล.น. (Dr) และ
จ.น. (Cr) และ ทุก รายการ ซึ่ง ลง ใน ข้าง ล.น. จะ เขียน ตั้ง ต้น ด้วย คำว่า “จาก” To
และ ส่วน ข้าง จ.น. เรา จะ เขียน ตั้ง ต้น ด้วย คำว่า “โดย” By.

ฉะนั้น สมมุติ ว่า เรา จะ ใช้ ตัวอย่าง จาก บทที่ ๑ เรา ก็ ต้อง นำ รายการ ลง ใน บัญชี
ซึ่ง ต่อไป เรา จะ ใช้ เป็น หลัก ของ เรา ไว้ เสมอ มี ช่อง วันที่, ช่อง รายการ, ช่อง เงิน
ทั้ง ต่อไปนี้:—

ล. น.		บ/ช สินค้า				จ. น.			
พ.ศ. ๒๔๗๒		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๒	รายการ	จำนวนเงิน		
เดือน	วันที่		บาท	สต.			บาท	สต.	
เมษายน	๑	จากสินค้ามีไว้	๑๐๐๐	—	เมษายน	๒	โดยขาย เงินสก	๑๐๐	—

ก. น.

บ/ช เงินสด

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๒		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๒		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๑	จาก เงินเดิม	๔๐๐	—					
..	๒	.. สิ้นค้า	๑๐๐	—					

สมุดเล่มซึ่งเราทำบัญชีเหล่านี้เราเรียกว่าสมุดแยกประเภท (Ledger) (คำว่า Ledger มาจากภาษาละติน จากคำว่า Lego แปลว่า ตั้งรวบรวม) ความจริงในสมุดเล่มนี้ก็เช่นสมุดซึ่งรวบรวมรายการต่าง ๆ และเมื่อรวบรวมได้แล้วก็แยกออกไปต่าง ๆ กัน.

การปิดบัญชี ผลต่างของเงิน รวมในข้าง ลูกหนี้ กับเงิน รวมข้าง เจ้าหนี้

เราเรียกว่า ยอด (Balance).

ถ้าเงินรวมข้าง ลูกหนี้ มากกว่าเงิน รวมข้าง เจ้าหนี้ เท่าใด ผลต่างนี้เราเรียกว่า ยอดลูกหนี้ (Debit balance) และถ้าเงิน รวมข้าง เจ้าหนี้ มากกว่าเงิน รวมข้าง ลูกหนี้ เท่าใด ผลต่างนี้เราเรียกว่า ยอดเจ้าหนี้ (Credit balance).

ถ้าเงิน รวม ทั้ง สอง ข้าง เท่ากัน เราเรียกว่า ไม่มีผลต่าง.

ถ้าเรา ต้องการ จะหา ยอดของ บัญชีอื่น หนึ่ง อันใด เรา ควร จะบวกเงิน รวมของข้าง หนึ่ง ๆ กับ ยอด อีกด้าน หนึ่ง เขา ๆ และ เมื่อ ได้ ผลต่าง เท่าใด แล้ว ก็เอาเงินจำนวนนั้น

ใส่ไว้ในข้างที่มีน้อย แล้วที่เส้นเคียวรวมเงินทั้งสองข้างให้เท่ากัน คือเส้นคู่ได้
ยกยอดซึ่งใส่ไว้เท่าใดเอามาใส่ไว้ข้างล่าง ในข้างซึ่งตรงกันข้าม ทั้งตัวอย่าง
บัญชีของ นาย จน ค่อยไปนี้:-

จ. น.

ล. น.

ป/ช นายจน

จ. น.

วันที่	รายการ	จำนวนเงิน	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน
๒๔๗๑			๒๔๗๑		
เมษายน ๒	จาก สิ้นค้า	๑๐๐ -	เมษายน ๑๕	โดย เงินสด	๑๐๐ -
„ ๖	„ สิ้นค้า	๘๐ -	„ ๒๐	„ เงินสด	๕๐ -
„ ๒๐	„ สิ้นค้า	๔๐ -			
„ ๓๐	„ สิ้นค้า	๕๐ -			

จาก ตัวอย่างข้างบนนี้ จำนวนเงินข้างลูกหนี้รวมกันเข้าได้ ๒๗๐ บาท
และเงินรวมข้างเจ้าหนี้ได้ ๕๕๐ บาท ทั้งนั้นผลต่างก็ เป็น ๑๒๐ บาท จำนวน
เงินผลต่างนี้เรา ก็เขียนใส่ไว้ข้างเจ้าหนี้บรรทัดที่ได้เดือน เมษายน วันที่ ๒๐ ว่า โดย
ยอด ๑๒๐ บาท แล้วเราบวกเงินรวมทั้งสองข้าง ซีก ๒ เส้นได้ ยอดยอด
ลง มาเขียนไว้ ในข้างลูกหนี้ ๑๒๐ บาท และ ยอดที่ เขา ยก มานี้ ก็คือ ยอดลูกหนี้
เพราะเหตุว่า เงินรวมข้างลูกหนี้มากกว่าข้างเจ้าหนี้ ๑๒๐ บาท ทั้ง ตัวอย่าง
ค่อยไปนี้:-

ก. น.

ป/ช นายจอน

จ. น.

วันที่	รายการ	จำนวนเงิน	วันที่	รายการ	จำนวนเงิน
๒๔๗๑			๒๔๗๑		
เมษายน ๒	จาก สิ้นค้า	๑๐๐ -	เมษายน ๑๕	โดย เงินสด	๑๐๐ -
,, ๖	,, สิ้นค้า	๘๐ -	,, ๒๐	,, เงินสด	๕๐ -
,, ๒๐	,, สิ้นค้า	๔๐ -	,, ๓๐	,, ยชค	๑๒๐ -
,, ๓๐	,, สิ้นค้า	๕๐ -			
๒๔๗๑		๒๗๐ -			๒๗๐ -
เมษายน ๓๐	จากยชค ป/ม	๑๒๐ -			

ยอดที่เราเอามา^{นี้}ก็จะเป็นรายการที่เราจะต้องใช้ในเดือนพฤษภาคมต่อไป.

ก่อนที่เราจะพูดอย่างอื่นต่อไปจะขอพูดย้ำเสียอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ไม่สับสนว่า ถ้าข้างลูกหนี้มากกว่าข้างเจ้าหนี้เท่าใดผลต่างนั้นเราเรียกว่า “ยอดลูกหนี้”

ส่วนยอดเจ้าหนี้ก็ทำนองเดียวกันแต่ตรงกันข้าม.

เท่าที่พูดมาแล้วผู้อ่านก็คงจะเข้าใจได้ว่ารายการทุกอย่างนั้น เราจะต้องเอาลงไปบัญชีในสมุดแยกประเภท และรายการหนึ่งมีทางไปได้สองทาง คือทางหนึ่งไปข้างลูกหนี้และอีกทางหนึ่งไปข้างเจ้าหนี้ ทั้งนี้เราได้หลักข้อหนึ่งแล้วว่า.

“ถ้าเราลงข้างลูกหนี้เราจะต้องลงข้างเจ้าหนี้และในทำนองเดียวกัน ถ้าเราลงข้างเจ้าหนี้เราต้องมีข้างลูกหนี้เสมอไป (Every debit requires a credit and every credit requires a debit) หลักอันนี้เป็นหลักอันสำคัญที่สุดของการทำบัญชีที่ถูกต้อง.

ตามที่ไต่พบไว้แต่เบื้องต้นว่ารายการต่างๆ รายการจะต้องลงในสมุดแยกประเภทก็จริงอยู่ แต่ถ้าจะทำเช่นนั้นเสียสละไป การทำบัญชีของห้างร้านก็จะลำบากมาก เพราะจะต้องเปิดพลิกบัญชีต่างๆ ทุกๆ คราวที่จะต้องเอาลงไปในสมุดแยกประเภทและเพิ่มขึ้นตราขายซึ่งจะเกิดจากความพลั้งเผลอให้มีมากขึ้น.

โดยเหตุนี้เราจำเ็นที่จะต้องหาสมุดใดสมุดหนึ่งซึ่งจะนำเอามาใช้ลงร่างไว้ก่อน ก่อนที่จะเขียนลงไปในสมุดแยกประเภท (Ledger) สมุดเล่มใหม่นี้เราให้ชื่อว่า “สมุดประจำวัน (Journal).”

ในสมุดเล่มนี้ซึ่งได้เขียนแบบไว้ในหน้าต่อไปจะเห็นได้ว่าเขาแบ่งไว้เป็นช่องๆ ช่องแรกสำหรับเดือนและวันที่ ช่องต่อไปนี้เป็นช่องสำหรับลงรายการที่เราเตรียมไว้ว่าอันไหนเราจะเอาไปใส่ข้างลูกหนี้อันไหนจะเอาไปใส่ข้างเจ้าหนี้ ช่องต่อไปเป็นช่องเล็กประมาณ ๑ ซม. คือช่องโฟลีย (Folio) ซึ่งต่อไปเราจะเรียกว่าช่อง “หน้า” สำหรับลงบอกหน้ากระดาษซึ่งเราจะเอาไปลงในสมุดแยกประเภท และมีช่องจำนวนเงินสองช่อง คือช่องที่จะลงข้างลูกหนี้และข้างเจ้าหนี้ ช่องแรกสำหรับข้างลูกหนี้ ช่องต่อไปสำหรับที่จะไปข้างเจ้าหนี้.

ในเวลาลงรายการหนึ่งๆ เราเอาชื่อบัญชีซึ่งเราจะเอาไปลงข้างลูกหนี้เขียนลงไว้ก่อนและเติมท้ายว่า ด. น.

ส่วนบัญชีซึ่งเราจะเอาไปใส่ข้างเจ้าหนี้เราเขียนไว้บรรทัดที่ ๒ มีคำนำหน้าว่า จาก บรรทัดที่ ๓ นี้เราเขียนคำอธิบาย (Narration) ลงไปเพื่อให้รู้ว่า

ဂ. ဟ.

9. 14.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
เมษายน	๒	บัญชี สิ้นค้า จาก บัญชีเงินสด หือ สิ้นค้าเงินสด หือ หือ สิ้นค้าเงินสด หือ	ล. น.	๒๐๐	—	๒๐๐	—
„	๒	บัญชี นายจอห์น จาก บัญชี สิ้นค้า ขายสินค้าเข้าให้นายจอห์น	ล. น.	๑๐๐	—	๑๐๐	—
„	๑๕	บัญชี เงินสด จาก บัญชี นายจอห์น ได้ รับเงินสดที่ ใช้ หือ ได้	ล. น.	๑๐๐	—	๑๐๐	—

ในช่วงเล็กหรือช่อง “หน้า” ซึ่งเราเห็นได้ ในสมุดประจำวันนี้เราก็ลงเลขที่ของหน้าในสมุดแยกประเภทซึ่งเราจะเขียนลงไปเมื่อเราต้องการจะทำสมุดแยกประเภท.

ทั้งนี้เราจะเห็นได้ว่าการทำบัญชีอย่าง **ชนิดบัญชีคู่** เราควรมีสุมุคสองเล่ม คือ:-

๑. **สมุดประจำวัน (Journal)** ซึ่งเราลงรายการต่าง ๆ ตามลำดับวันที่.

๒. **สมุดแยกประเภท (Ledger)** เป็นสมุดซึ่งเราแบ่งไว้เป็นบัญชี ๆ บัญชีหนึ่งก็มีข้อบังคับไว้เมื่อเราจะกรอกรายการลงในบัญชีของสมุดเล่มนี้ เราก็ใช้สมุดประจำวันเป็นหลักที่เราจะกรอกรายการมาเก็บไว้เขียนระเบียบในสมุดแยกประเภท.

ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปโดยมาก (เว้นแต่ประเทศอังกฤษ) Continent เช่น ประเทศฝรั่งเศสประเทศเยอรมัน ฯลฯ มีกฎหมายบังคับให้ทำบัญชีโดยต้องมีสมุดประจำวัน (Code Napoleon) เพราะฉะนั้นสะดวกในการตรวจสอบสวนบัญชี แต่ประเทศอังกฤษไม่เห็นเช่นนี้กันจะได้อธิบายในบทต่อไป.

จะยกตัวอย่างการทำบัญชีชนิดที่มีสมุดประจำวัน และ สมุดแยกประเภท (Ledger) ของการค้าขายของนายจอห์น พอเป็นสังเขปตามรายการดังต่อไปนี้:-

	พ.ศ. ๒๔๗๑	บาท
เมษายน ๒	ซื้อสินค้าจากบริษัท อุนซุยไค	๑๐๐๐.๐๐
๓	ขายสินค้าให้นายเป่า	๗๕๐.๐๐
๓	ซื้อสินค้าจากนายเล็ค	๓๕๐.๐๐
๔	ขายสินค้าให้กับนายแกง	๔๘๐.๐๐
๔	ได้รับเงินสดจากนายแกง	๓๐๐.๐๐
๔	ซื้อสินค้าด้วยเงินสด	๒๐๐.๐๐
๕	ขายสินค้าให้กับนายเป่า	๖๐๐.๐๐
๕	ได้รับเงินสดจากนายเป่า	๗๕๐.๐๐
๕	ใช้เงินให้แก่บริษัท อุนซุยไค	๑๐๐๐.๐๐

สมุดประจำวัน

ส. น.

จ. น.

๑

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
เมษายน	๒	บ/ช สิ้นค้า ส. น.	๑	๑๐๐๐	—		
		จาก บ/ช บริษัทอุบลชัย ๕๕๕๕ ชชเชอวนน	๓			๑๐๐๐	—
"	๓	บ/ช หายเปล่า ส. น.	๔	๗๕๐	—		
		จาก บ/ช สิ้นค้า ๕๕๕๕ ขายเชอวนน	๑			๗๕๐	—
"	๓	บ/ช สิ้นค้า ส. น.	๑	๓๕๐	—		
		จาก บ/ช หายเลิก ๕๕๕๕ ชชเชอวนน	๕			๓๕๐	—
"	๔	บ/ช หายแพง ส. น.	๖	๔๘๐	—		
		จาก บ/ช สิ้นค้า ๕๕๕๕ ขายเชอวไคเชอวนน	๑			๔๘๐	—
"	๕	บ/ช เงินสด ส. น.	๒	๓๐๐	—		
		จาก บ/ช หายแพง ๕๕๕๕ เขาใช้เงินสดไควนน	๖			๓๐๐	—
รวมยกไป				๒๘๘๐	—	๒๘๘๐	—

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
		รวมยกมา		๒๘๘๐	—	๒๘๘๐	—
เมษายน	๔	บ/ช สิ้นค้า ถ. น.	๑	๒๐๐	—		
		จาก บ/ช เงินสด	๒			๒๐๐	—
		ซื้อสินค้าด้วยเงินสด	๓				
..	๕	บ/ช นายเปา ถ. น.	๔	๖๐๐	—		
		จาก บ/ช สิ้นค้า	๑			๖๐๐	—
		ขายสินค้าเชื่อให้เขาวิน					
..	๕	บ/ช เงินสด ถ. น.	๒	๗๕๐	—		
		จาก บ/ช นายเปา	๔			๗๕๐	—
		ได้รับเงินใช้คืนจากเขา					
..	๕	บ/ช บริษัทชุนชุยโต ถ. น.	๓	๑๐๐๐	—		
		จาก บ/ช เงินสด	๒			๑๐๐๐	—
		ใช้เงินสดให้เขาวิน					
		รวมทั้งสิ้น		๕๔๓๐	—	๕๔๓๐	

แล้วรายการรายการเหล่านี้ไปลงในสมุดแยกประเภท (Ledger) ดังต่อไปนี้:-

สมุดแยกประเภท

ถ. น.

บ/ช สิ้นค้า

๑

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๒	จาก อุนซุยโต	๑	๑๐๐๐	—	เมษายน	๓	โดย นายเปา	๑	๗๕๐	—
"	๓	" นายเลิศ	๑	๓๕๐	—	"	๔	" นายแกง	๑	๔๘๐	—
"	๔	" เงินสก	๒	๒๐๐	—	"	๕	" นายเปา	๒	๖๐๐	—

ถ. น.

บ/ช เงินสด

๒

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๔	จากนายแกง	๑	๓๐๐	—	เมษายน	๔	โดย สิ้นค้า	๒	๒๐๐	—
"	๕	" นายเปา	๒	๗๕๐	—	"	๕	" อุนซุยโต	๒	๑๐๐๐	—

ถ. น.

บ/ช บริษัทอุนซุยโต

๓

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๕	จากเงินสก	๒	๑๐๐๐	—	เมษายน	๒	โดย สิ้นค้า	๑	๑๐๐๐	—

หมายเหตุ : ในช่อง "หน้า" เขียนตัวเลขจากหน้าในสมุดประจำวัน

ถ.น.

บ/ช นายเปา

๔

จ.น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๓	จาก สิ้นค้า	๑	๗๕๐	—	เมษายน	๕	โดยเงินสด	๒	๗๕๐	—
"	๕	" สิ้นค้า	๒	๖๐๐	—						

ถ.น.

บ/ช นายเลิศ

๕

จ.น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
						เมษายน	๓	โดย สิ้นค้า	๑	๓๕๐	

ถ.น.

บ/ช นายแดง

๖

จ.น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๔	จาก สิ้นค้า	๑	๔๕๐	—	เมษายน	๔	โดย เงินสด	๑	๓๐๐	—

แบบฝึกหัดบทที่ ๒

๑. จงอธิบาย “การบัญชี”
๒. การทำบัญชี อย่าง บัญชีคู่ มีประโยชน์อย่างไร ?
๓. คำว่า ยอด ยอดลูกหนี้ กับ ยอดเจ้าหนี้ หมายความว่า อย่างไร ?
๔. สมุดแยกประเภท คืออะไร จงทำแบบบัญชีในสมุดแยกประเภทมาให้ดู.
๕. สมุดประจำวัน คืออะไร ทำไมจึงต้องทำขึ้น มีประโยชน์อย่างไร ?
๖. จงลงรายการ ต่อไปในสมุดประจำวัน.

พ.ศ. ๒๔๗๑

บาท

พฤษภาคม ๑๙	ซื้อสินค้า จากไทยสโตร์	๑๒๙๐.๐๐
๑๙	ขาย สินค้าให้แก่ นายเหมื่อน	๗๐๐.๐๐
๑๙	ขาย สินค้าได้เงินสด	๒๐๐.๐๐
๒๐	ใช้เงินให้แก่ไทยสโตร์	๕๐๐.๐๐
๒๑	ขาย สินค้าให้แก่ นายแมน	๗๐๐.๐๐
๒๒	ซื้อ สินค้า จาก นายเป้	๘๙๐.๐๐
๒๓	ได้รับเงินสดจาก นายเหมื่อน	๔๐๐.๐๐
๒๔	ใช้เงินให้ไทยสโตร์	๗๙๐.๐๐
๒๕	ขาย สินค้าได้เงินสด	๓๐๐.๐๐

เมื่อทำเสร็จแล้วให้ยก ลงไปใน สมุดแยก ประเภท.

๗. จงลงรายการ ต่อไปในสมุด ประจำวัน.

พ.ศ. ๒๔๗๑

บาท

สิงหาคม ๔	ซื้อสินค้า จาก นายเป้	๒๖๐.๕๐
๖	ขาย สินค้าได้เงินสด	๘๐.๗๕

๖	ขาย สิ้นค้าให้นายสัก	๑๔๐.๑๕
๗	ซื้อ สิ้นค้า ด้วย เงินสด	๕๐.๒๐
๗	ได้รับเงิน สดจากนายสัก	๑๔๐.๑๕
๘	ซื้อ สิ้นค้า จาก นายวิน	๑๗๐.๙๐
๘	ขาย สิ้นค้าให้นายไซ	๒๐๐.๐๐
๙	ได้รับเงินสด จากนายไซ	๑๐๐.๐๐
๙	ใช้เงินได้แก่นายเขี่ย	๒๖๐.๕๐
๑๐	ขาย สิ้นค้าให้แก่ นายปัก	๗๐.๖๐

เมื่อทำเสร็จ แล้วได้ยกลงไปใน สมุค แยก ประเภท.

๘. ลงรายการ ต่อไปใน สมุค ประจำวัน.

พ.ศ. ๒๔๗๑

บาท

กษยาน	๑	ยืมเงิน มาจาก นายเข้ม	๒๕๐.๐๐
	๑	ซื้อ สิ้นค้า ด้วย เงินสด	๑๐๐.๐๐
	๒	ขาย สิ้นค้าได้ เงินสด	๘๐.๐๐
	๒	ซื้อ สิ้นค้า จากนายทวี	๑๔๐.๗๐
	๓	ขาย สิ้นค้าได้ เงิน สด	๙๐.๒๐
	๔	ขาย สิ้นค้าให้นายพลัย	๕๐.๗๐
	๕	ใช้หนี้ให้นายเข้ม	๕๐.๐๐
	๕	ได้รับ เงินสด จากนายพลัย	๕๐.๗๐
	๖	ซื้อ สิ้นค้า จากนายเปา	๑๗.๙๐
	๖	ขาย สิ้นค้าได้ เงินสด	๑๕.๕๐
	๖	ใช้หนี้ให้นายเข้ม	๑๐๐.๐๐

เมื่อทำเสร็จแล้วได้ยก ลงไปใน สมุค แยก ประเภท.

บทที่ ๓

ในบทที่ ๑ ได้อธิบาย ถึง เหตุว่าทำไม รายการ ห้าง ๆ จึงจำเป็นที่ ระต้องเอาไป
ลง สอง ทาง.

ในบทที่ ๒ ได้แสดงให้ เห็นว่าที่เอาไป ลง สอง ทาง นั้น ทำกัน อย่างไร.

ต่อไปนี้เราก็ จะ เห็นได้ว่า ถ้า พ่อค้า ลง รายการ ตาม ที่ได้ แนะนำไว้แล้ว ผลที่
ได้รับ จาก การ ทำบัญชี อย่าง เป็นระเบียบเรียบร้อยเช่นนี้ จะมีขึ้นได้ อย่างไร.

ก่อนที่ พ่อค้า จะ เริ่ม ทำ การ ค้าขาย เขา ต้อง มีเงิน ค้ำทุน เพื่อ จะ ได้ ซื้อ สินค้ามา
ไว้ขาย ซื้อ เครื่อง ปรุ กอบ สำหรับ ร้าน และ สิ่ง ของ ต่าง ๆ ซึ่ง จำเป็น จะ ต้อง มี ตัวอย่าง
เช่น เครื่องใช้ รถ บรรทุก ของ ฯลฯ และ เขา ต้อง มีเงิน สด ไว้ บ้าง เล็กน้อย เพื่อ ใช้
จ่าย ใน ร้าน.

เรา ลอง สมมุติ ว่า พ่อค้า คน นั้น มีเงิน ค้ำทุน เป็น เงิน สด ๕๐๐๐ บาท เพื่อ จะ ได้
ทำการ ค้าขาย ใน ชั้น แรก พ่อค้า คน นั้น จะ เบิก บ/ช เงิน สด และ ใส่ ข้าง รับ คือ ข้าง
ล.น. จำนวน เงิน ๕๐๐๐ บาท ลง ไป ใน เวลา เกยว กับ เบิก บ/ช เงิน ทุน แล้ว เขา จำนวน
เงิน ๕๐๐๐ บาท นี้ ใส่ ลง ไป ข้าง จ่าย หรือ ข้าง จ.น.

ใน ตอน นี้ อาจ มี คน ถาม ขึ้น ว่า ทำไม พ่อค้า คน นั้น จึง ใส่ เงิน ๕๐๐๐ บาท ลง
ไป ข้าง จ.น. ของ บ/ช เงิน ทุน ของ เขา ซึ่ง ทำ คล้าย ๆ ว่า ตัว ของ เขา เอง เป็น เจ้า หัก
ความ จริง ก็ เป็น เช่น นั้น การ ทำบัญชี เรา ทำ สำหรับ ห้าง หรือ ร้าน เพราะ ฉะนั้น
เมื่อ พ่อค้า คน นั้น ได้ ออก ทุน มา ๕๐๐๐ บาท ก็ เป็ รียบ เหมือน ว่า เขา เป็น เจ้า หัก
ห้าง เหมือน กัน เพราะ ฉะนั้น เรา ต้อง เบิก บัญชีซื้อ ของ เขา ซึ่ง ใน ที่ นี้ เรา สมมุติ
ซื้อ ได้ ว่า บ/ช เงิน ทุน ใน จำนวน เงิน ๕๐๐๐ บาท นี้ เขา จะ ซื้อ เครื่อง ปรุ กอบ ร้าน
๑๐๐๐ บาท ซื้อ สินค้า ๓๐๐๐ บาท เหลือ เงิน สด ไว้ มี ๑๐๐๐ บาท.

เมื่อพ่อค้าคนหนึ่งได้ลงมือค้าขายแล้ว ก็เป็นธรรมดาที่เขาจะซื้อและขายสินค้า และจะต้องทำการติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ เพราะฉะนั้นจำเป็นที่เขาจะต้องเปิดบัญชีบุคคลที่เขาทำการติดต่อกันเหล่านี้.

และเขาจะต้องใช้รายอย่างอื่นอีกเช่น ค่าจ้าง (Wages) ค่าเช่า (Rent) ค่าภาษีโรงเรือน (Rates) และค่าใส่หุ้ยอื่น ๆ อีก ใส่หุ้ยเหล่านี้โดยมากเขาจะต้องจ่ายไปด้วยเงินสด เพราะฉะนั้นบ/ช เงินสดของเขา ก็ต้องลดน้อยลงไป และรายการนั้นจะปรากฏอยู่ข้าง จ.น. ของ บ/ช เงินสด ส่วนบ/ช ค่าใส่หุ้ยต่าง ๆ ก็ จะปรากฏอยู่ข้าง ล.น. ตามชื่อของมัน.

ในขณะนี้ผู้อ่านบางทีอาจรู้สึกสงสัยว่าทำไมใส่หุ้ยที่จ่ายไปเช่นนั้น ซึ่งที่จริงเป็นจำนวนเงินขาดทุน (Loss) จึงใส่ไว้ข้าง ล.น. คล้ายกับว่าเป็นเงินรับ.

แต่เราควรต้องจำว่าถึงแม้ว่าใส่หุ้ยที่ได้ไป ใส่หุ้ยนี้เข้าประโยชน์ ซึ่งห้างได้รับ จากการใช้จ่ายของ ๆ เหล่านี้ในการแลกเปลี่ยนกับเงินสดทั้งที่ได้พูดไว้ในบทที่ ๑ ตัวอย่างเช่นเมื่อห้างต้องเสียเงินค่าเช่า เงินค่าเช่าอันนี้ห้างได้รับประโยชน์จากการใช้ที่ดิน หรือบ้านที่ได้เช่า เพราะฉะนั้นเท่ากับเป็นรายการรับเหมือนกัน ใส่หุ้ยเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งเพิ่มราคาขายของสินค้า เพราะฉะนั้นเราอาจพูดได้ว่า ราคาขายต้องเท่ากับ ต้นทุนบวกด้วยค่าใส่หุ้ยและบวกด้วยกำไร.

เมื่อสิ้นปีสินทรัพย์ของพ่อค้าก็จะมีดังนี้คือ—

เครื่อง ปรารถนา	๑๐๐๐.๐๐	บาท
สินค้า	๕๐๐๐.๐๐	..
ลูกหนี้	๒๐๐๐.๐๐	..
เงินสด	<u>๕๐๐.๐๐</u>	..
รวมทั้งหมด	๘๕๐๐.๐๐	..

เจ้าหนี้	๑๕๐๐.๐๐	บาท
.. ผลต่าง	๗๐๐๐.๐๐	,,
ก็เป็นเงินทุนของเขาเมื่อสิ้นปี	ตกลง มีกำไร	๒๐๐๐.๐๐ ,,

ผลของการทำบัญชีอย่างชนิดบัญชีคู่

โดยการลงรายการสองทาง ทำบ/ช ข่าย บ/ช ต้นทุน และบ/ช ใ้ห้คู่กันต่าง ๆ เราก็อาจหาได้ว่าที่เกิดขึ้นได้ และรายการหนึ่ง ๆ ปรากฏอยู่ข้าง ลูกหนี้และข้าง เจ้าหนี้ เพราะฉะนั้นจำนวนเงินรวมของข้าง หักหนี้ และ สินทรัพย์ก็จะเท่ากันเสมอไป.

ในบทที่ ๒ ได้แสดงให้เห็นว่าสมุดประจำวันเป็นสมุดขึ้นแรกของกาบบันทึกตามลำดับวันที่ และจากสมุดเล่มนี้เราก็ยกรายการเหล่านั้นมาแยกลงไปในสมุดแยกประเภทตามลำดับชื่อของบัญชีของมัน.

บัญชีต่าง ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในสมุดแยกประเภทแบ่งออกไปเป็นชนิดใหญ่ ๆ ๓ ชนิด คือ—

- ๑ บ/ช บุคคล คือ บัญชีที่ทำไว้สำหรับบุคคล ซึ่งติดต่อกับห้างร้าน.
- ๒ บ/ช ไม้ใช่บุคคล คือ บัญชีซึ่งไม่แสดงรายชื่อของบุคคล แต่เกี่ยวกับรายการซึ่งเป็นส่วนให้ผลแก่ห้างร้าน บัญชีชนิดนี้ยังแบ่งออกไปอีก ๓ ชนิด คือ.
 - ก. บัญชีทรัพย์สิน (Real Account) กล่าวถึงรายการของสิ่งของหรือทรัพย์สินสมียกซึ่งเราแตะต้องได้ ตัวอย่าง เช่น ตึก งาม, ห้าง, เครื่องประกอบร้าน ฯลฯ
 - ข. บัญชีในนาม (Nominal Account) หรือ บ/ช กำไรและขาดทุน บัญชีนี้แสดงถึงรายการซึ่งเป็นส่วนได้และส่วนเสียของห้าง ตัวอย่างเช่น เงินเดือน เงินลด ค่ารถ ฯลฯ

บัญชีบุคคล

Personal - Account

ตามที่ได้พูดไว้แล้ว ตอนต้น ว่า เช่น บ/ช สำหรับ บันทึก รายการ ของ บุคคล ต่าง ๆ.

ถ้าเราขาย สินค้า เชื่อได้ แก่ บุคคล ผู้หนึ่ง เรา จะ เปิด บัญชีบุคคล ของ คนนั้น
เขียนนามของผู้หนี้ ลงไปและ กรอกจำนวนเงินของ สินค้าขายนั้น ลง ไป ข้าง ต.น. ซึ่ง แสดง
ให้เห็นว่า บุคคล ผู้หนี้ เป็น ลูกหนี้ ของ ห้างร้าน ของเรา.

เมื่อเราได้ รับเงิน ใช้ หักจากบุคคล ผู้หนี้ เรา ก็ ลงไป ข้าง จ.น. ของ บ/ช บุคคล ผู้หนี้
เพราะ ต่อไป ไม่มี หักสิน กัน แล้ว โดยเหตุว่า คนผู้หนี้ ได้ จ่ายเงินสด ให้แก่ ห้างเรา.

ในทำนองเดียวกัน ถ้าเราไป ซื้อของเชื่อ จากใคร มาเรา ก็ เปิด บัญชี ของบุคคล
ผู้หนี้แล้ว กรอกใส่ไป ข้าง จ.น. แสดงให้เห็นว่า บุคคล ผู้หนี้ เป็น เจ้าหนี้ ของห้าง
ของเรา.

เมื่อเราใช้เงินให้ แก่เขา และ บุคคล ผู้หนี้ ได้ รับเงิน จากเราไปแล้ว เรา ก็ กรอก
ลง ข้าง ต.น. ของ บัญชี ของผู้หนี้ เพราะไม่มี หักสิน กัน ต่อไป อีกแล้ว.

จากคำอธิบายข้างบนนี้ เราได้ หลักฐานสำคัญอันหนึ่ง ซึ่ง จะเป็น ประโยชน์ ในการ
ทำบัญชีของเรา มาก ถ้าเรา จำหลัก ของเราข้อนี้ไว้ ได้ คือ.

“ข้าง ลูกหนี้ สำหรับ ผู้รับ และ ข้าง เจ้าหนี้ สำหรับ ผู้จ่าย”

(Debit the receiver and Credit the giver)

ทั้ง ตัวอย่าง ต่อไปนี้.

ล. น.

บ/ช นายต่อม

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
สิงหาคม	๑๔	จากสินค้า (เพราะไต่รับ)	๑๖๐	—	สิงหาคม	๓๑	โดยเงินสด (เพราะจ่าย)	๑๖๐	—
„	๒๑	จากสินค้า (เพราะไต่รับ)	๕๐	—	„	๓๑	โดยเงินสด (เพราะจ่าย)	๓๐	—
„	๒๘	จากสินค้า (เพราะไต่รับ)	๑๐๐	—	„	๓๑	โดย ยอด บ/บ	๑๒๐	—
			๓๑๐	—				๓๑๐	—
„	๓๑	จากยอด บ/บ	๑๒๐	—					

เรา อาจแบ่งบ/ช บุคคล Personal Accounts ออกไปได้ถึง ๓ อย่าง คือ

ก. บัญชี ต้นทุน

ข. บัญชี ลูกหนี้ ของ ห้าง

ค. บัญชี เจ้าหนี้ ของ ห้าง

ก. บัญชีต้นทุน แสดงถึง จำนวน เงิน ซึ่ง ทรัพย์ สมบัติ มากกว่า ต้นทุน และ เงิน ยอด ที่ เหลือ เท่าใด ก็ คือ จำนวน เงิน ซึ่ง ห้าง เป็น ต้น ต่อ เจ้า ของ ห้าง และ เรา จะ พบ อยู่ ข้าง จ. น. ของ บัญชี นี้

ถ้า ต้นทุน มากกว่า สินทรัพย์ เงิน จำนวน นี้ ก็ ปรากฏ อยู่ ข้าง ล. น.

ถ้า ไร ก็ คือ เงิน ซึ่ง ทำให้ เงิน ต้นทุน เพิ่มขึ้น เพราะ ฉะนั้น ก็ ต้อง อยู่ ข้าง จ. น. เป็น ขรรมา อยู่เอง ส่วนเงินซึ่ง พักค้างถอนออกไปใช้ ส่วนตัว (drawings) เป็นเงินซึ่ง ทำ

หมายเหตุ ถ้าในวงเล็บเวลาทำบัญชีไม่จำเป็นต้องเขียนอธิบาย ที่เขียนไว้เช่นนี้เพราะอยากให้ เข้าใจแจ่มแจ้งขึ้นเท่านั้นเอง.

ได้เงินของห้างนั้นช่ยไป เพราะฉะนั้นห้างก็ถือว่า ถ้าเจ้าของห้างถอนไปเท่าใด เจ้าของห้างก็เช่นคนห้างจำนวนเงินเท่า นั้น เพราะฉะนั้นก็จะปรากฏอยู่ข้าง ล.น. ของบัญชีต้นทุนนี้.

ในที่นี้ สมมุติว่านายทวี เริ่มทำการค้าขายโดย มีทุน ๖๐๐ บาทบัญชีต้นทุนของเขา ก็จะ มีรายการ ปรากฏ ดังต่อไปนี้.

ล. น.

บัญชีต้นทุนนายทวี

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
					เมษายน	๑	โดยเงินสด (เป็นเงินทุน เพื่อทำการ ค้าขาย)	๖๐๐	—

ข. บัญชีลูกหนี้ของห้าง คือบัญชีซึ่ง แสดงจำนวน ลูกหนี้ ของห้าง ว่าห้างได้ขายสินค้าอะไรไปให้พวกเหล่านี้บ้าง และ พวกเหล่านี้ได้ใช้เงินให้เท่าใด เมื่อไร วิธีทำก็คือเมื่อเวลาขายของเชื่อให้เขาไป ก็เปิดบัญชีบุคคลผู้นั้น กรอกรจำนวน ราคาสินค้าลงไปยัง ล.น. และในเวลาเดียวกันก็ กรอกลงไปยัง จ. น. ของบัญชีสินค้าให้ขึ้นกันไว้ เสมอไป ตามหลักของเราที่ได้มีไว้ ในบทนี้เอง ดังนั้นถ้า มีลูกหนี้จะต้องมีเจ้าหนี้เสมอไป.

เมื่อบุคคลผู้หนึ่งใช้หนี้ให้กับเรา ด้วยเงิน สก บ/ช เงิน สก ของเรา รับ เรา ก็ ไล่
 ลงไปข้าง จ. น. ของ บัญชี เงิน สก ส่วนบุคคลผู้หนึ่งเป็นผู้จ่ายเงิน สก เรา ก็ ไล่
 จำนวนเงิน สก ซึ่งเขาได้จ่ายให้กับห้างของเรา ลงไปข้าง จ. น. ของ บัญชี ของ คนผู้หนึ่ง
 ทั้ง ตัวอย่าง ต่อไปนี้.

จ. น.

บ/ช นายเปา

จ. น.

พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๒	จากสินค้า (เพราะซื้อสินค้า จากห้างเรา)	๑๐๐	—	เมษายน	๒๓	โดยเงินสก (เพราะได้ จ่ายให้ กับห้างเรา)	๑๔๐	—
„	๔	„ สินค้า (เพราะซื้อสินค้า จากห้างเรา)	๔๐	—					
„	๑๘	„ สินค้า (เพราะซื้อสินค้า จากห้างเรา)	๑๖๐	—					
„	๒๐	„ สินค้า (เพราะซื้อสินค้า จากห้างเรา)	๑๓๐	—					
			๔๓๐	—				๑๔๐	—

เราจะได้เห็นได้จากตัวอย่าง บ/ช นายเป่าว่า นายเป่าได้รับสินค้าจากเราไปทั้งหมดราคา ๔๓๐ บาท และได้จ่ายเงินสดให้ห้างเรา ๑๔๐ บาท เราได้ห้าง ล. น. เพราะนายเป่าเป็นผู้รับสินค้าจากเรา และเมื่อนายเป่าจ่ายเงินสดออกมาให้แก่เรา เราได้จ่ายเงินจำนวนนี้เข้า จ. น. ของนายเป่า.

ก. บัญชีเจ้าหนี้ของห้าง สำหรับ บ/ช สมาชิกที่ไม่ติดอะไร กับ บ/ช ลูกหนี้เลย คือเมื่อเราซื้อสินค้า มา จากบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด เรา ก็เปิดบัญชีของบุคคลผู้หนึ่งผู้หนึ่ง.

เขาเป็นผู้จ่ายเงินสินค้าให้แก่เรา เราได้ใส่ในห้าง จ. น. ของเขา และในบัญชีของห้างของเรา เราได้ใส่ในห้าง ล. น. เมื่อเราจ่ายเงินให้แก่เขา บ/ช เงินสดของเราก็ต้องจ่ายไป เราได้ลงห้าง จ. น. ส่วนเขาเป็นผู้รับเงินสดจากเรา เราได้ลงห้าง ล. น. ใน บ/ช ของเขา ทั้ง อย่าง ตัว ต่อ ไปนี้.

ล. น.

บ/ช นายเหลียม

จ. น.

พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๑๗	จากเงินสด	๕๐๐	—	เมษายน	๖	โดยสินค้า	๕๐๐	—
„	๒๘	„ เงินสด	๖๐๐	—	„	๙	„ สินค้า	๖๐๐	—
					„	๑๔	„ สินค้า	๑๘๐	—
					„	๒๔	„ สินค้า	๑๗๐	—

บัญชีทรัพย์สิน

Real Account

บัญชีนี้ทำขึ้นสำหรับบันทึกรายการ ซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติของห้างอะไรที่ได้มาเรา
ใส่ไว้ข้าง ล.น. ของบัญชีนี้ ส่วนอะไรที่ออกไป เราใส่ไว้ข้าง จ.น.

ตัวอย่างเช่น บ/ช สินค้าเป็น บ/ช ทรัพย์สินเพราะฉะนั้นสินค้าที่เข้ามา (คือสินค้าซึ่ง
ข้างซื้อ) เราใส่ไว้ข้าง ล.น. ของ บ/ช สินค้า ส่วนสินค้าที่ออกไป (คือสินค้าที่
ข้างขาย) เราใส่ไว้ข้าง จ.น. ของบัญชีสินค้าเหมือนกัน เช่น ตัวอย่างทั้ง

บ/ช สินค้า

จ. น.

จ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๒	จากเงินสด	๑๖๐	—	เมษายน	๒	โดยขายเปล่า	๑๐๐	—
„	๖	„ ขายเหลืยม	๕๐๐	—	„	๒	„ เงินสด	๑๐	—
„	๘	„ ขายเหลืยม	๖๐๐	—	„	๔	„ ขายเปล่า	๕๐	—
„	๑๐	„ เงินสด	๔๐	—	„	๑๐	„ เงินสด	๘๐๐	—
„	๑๔	„ ขายเหลืยม	๑๘๐	—	„	๑๘	„ ขายเปล่า	๑๖๐	—
„	๒๔	„ ขายเหลืยม	๑๗๐	—	„	๒๐	„ ขายเปล่า	๑๓๐	—
					„	๒๗	„ เงินสด	๗๐๐	—
			๑๖๕๐	—				๑๘๕๐	—

ตาม ตัวอย่าง บ/ช สินค้า ที่กล่าวมาแล้วนี้ เราจะ เห็นได้ว่า รายการ สินค้า ที่เรา ขายให้ นายเป่า ปรากฏ อยู่ในข้าง ล.น. ของ บ/ช นายเป่า และใน เวลา เดียว กัน ก็ อยู่ใน จ.น. ของ บ/ช สินค้า ของเรา เหมือน กัน ส่วน สินค้า ซึ่ง เรา ซื้อ มา จาก นายเหลียม ก็ ปรากฏ อยู่ในข้าง จ.น. ของ บ/ช นายเหลียม และ ข้าง ล.น. บ/ช สินค้า

บ/ช เงิน สก ก็ อยู่ใน จำพวก บัญชี (Real Account) เหมือน กัน เงิน สก ที่ เรา ได้รับ เรา ก็ ลง ไว้ ข้าง ล.น. เงิน สก ที่ เรา จ่าย ไป เรา ก็ ลง ไว้ ข้าง จ.น. ทั้ง ตัวอย่าง ต่อไปนี้ :-

ล.น.

บ/ช เงินสด

จ.น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๑	จากเงินต้นทุน (เริ่มก่อนการค้าขาย)	๖๐๐	—	เมษายน	๒	โดยซื้อด้วย เงินสด	๑๖๐	—
„	๒	จากขายได้เงินสด	๑๐	—	„	๓	โดย ค่ารถ	๑๐	—
„	๑๐	„ ขายได้เงินสด	๘๐๐	—	„	๗	„ นายเหลียม	๕๐๐	—
„	๒๓	„ นายเป่า	๑๔๐	—	„	๑๐	„ ซื้อด้วยเงินสด	๔๐	—
„	๒๗	„ ขายได้เงินสด	๗๐๐	—	„	๑๒	„ ค่าใส่หุ้ยต่างๆ	๘๐	—
					„	๒๘	„ นายเหลียม	๖๐๐	—
					„	๓๐	„ เงินค่าลูกจ้าง	๑๔๐	—
					„	๓๑	โดยยชเงินเหลือ	๗๑๐	—
			๒๒๕๐	—				๒๒๕๐	—

เงิน สก ซึ่ง นายทวีลงทุน ๖๐๐ บาทนั้นปรากฏ อยู่ในข้าง จ. น. ของ บ/ช ต้นทุน และข้าง ล. น. ของ บ/ช เงินสก.

เงินสก ซึ่งได้ จากขาย สิ้นค้า ก็ ลงไปข้าง จ. น. ของ บ/ช สิ้นค้า เลข ที่ เกี่ยวเพราะ เหตุว่าไม่ใช่ เป็นการ ขาย เชื่อ เพราะฉะนั้น ก็ไม่จำ เป็น ที่ จะ ต้อง เบิก บ/ช บุคคลใน การที่ขายได้ เงิน สก นี้ ถึง จะขายไปให้ ใคร ก็ ตาม.

จำนวนเงิน ซึ่งได้รับจากขายเปล่า ก็ปรากฏ อยู่ในข้าง จ. น. ของ บ/ช ขายเปล่าเพราะ ขายเปล่าเป็นผู้ขาย ส่วน บ/ช เงินสก เป็น ผู้รับ เงินจำนวนนี้ ก็ปรากฏ อยู่ในข้าง ล. น.

จำนวนเงินซึ่งใช้ให้ขายเปลี่ยน ก็ปรากฏ อยู่ในข้าง ล. น. ของ บ/ช ขายเปลี่ยน เพราะ เป็น ผู้รับ.

ส่วน ข้อ ด้วยเงิน สก ก็ ปรากฏ อยู่ใน บ/ช สิ้นค้า ทำนอง เกี่ยว กัน กับขายได้ เงินสก เหมือนกัน แต่ อยู่ใน คน ละข้าง.

ที่นี้ มี ราย การ ๒-๓ อัน เช่น รายการ ซึ่ง เกี่ยว กับ ค่า รด ๑๐ บาท. รายการ ค่า ใส่หุ้ยต่าง ๆ ๙๐ บาท. รายการ เงิน ค่า ลูกจ้าง ๑๔๐ บาท. เงินจำนวนนี้ บ/ช เงินสก ของ ห้าง เป็น ผู้จ่าย ออกไป เพราะฉะนั้น จะ ต้อง มี บ/ช ที่ รับ แ่่ง ห้าง แ่่งใด เป็น แ่่ง ถ้าเรา เติร ตาม หลัก การ ทำบัญชี คู่ของเรา แต่ ตามที่ได้ ให้ ตัวอย่างไว้ กึ่ง ที่ กล่าว มาแล้ว ผู้อ่าน อาจ สังเกต ได้ ว่า เรายัง ไม่มี บัญชี ห้าง บัญชีใด ซึ่ง ทำไว้ สำหรับ รับ ราย การ ทั้ง สาม รายการ ที่ได้ กล่าว มาแล้ว นี้.

จำนวนเงิน ซึ่งได้ ใช้ จ่าย ของ ๓ รายการ ข้างบน นี้ เป็นจำนวนเงิน ซึ่ง เราได้ จ่าย ไปและได้ รับ ผล ประโยชน์ มา แต่เป็น ผล ประโยชน์ ซึ่ง เรา จะ แ่่ง ต้อง ไม่ ได้ เป็น เงิน ที่ เรา จ่าย ออกไป เลย ๆ เพราะฉะนั้น จำ เป็น ที่ เรา จะ ต้อง ไป คิด หัก เอา ออก จาก

จำนวนเงินกำไรทั้งหมด ซึ่งปรากฏ อยู่ใน บ/ช สิ้นค้า เพื่อให้รู้ว่ากำไรเท่า
 ของเรา นั้นเป็นเท่าไร.

บ/ช ซึ่งเรา จะ เปิด สำหรับ รับ รายการเหล่านี้ อยู่ใน พวกที่เรียกว่า บ/ช ในนาม
 หรือ บ/ช กำไร และ ขาดทุน.

หลัก ซึ่งเรา ควร จะ จำไว้ เมื่อเวลาจะ ยกรายการลงไปใน บ/ช ในนาม มี ดังนี้:—
 ถ้าหากว่า รายการนั้นจะให้เงินกำไรของเรา น้อย ลงไปรายการ นั้น จะ ต้อง ปรากฏ
 อยู่ข้าง ล. น.

ถ้า รายการ นั้น สามารถที่จะ ทำให้เงินกำไรของเรา เพิ่มขึ้น จะ ปรากฏ อยู่ข้าง
 จ. น.

ถ้า รายการ สาม รายการ ซึ่งได้กล่าวไว้แต่ก่อน เป็น รายการ ซึ่ง จะ คัด กำไรของ
 เราให้น้อยไป เพราะฉะนั้นเรา ต้องใส่ ลงไปข้าง ล. น. ของ บ/ช ตามชื่อของ
 รายการ นั้นๆ ดัง ตัวอย่าง ต่อไปนี้:—

ล. น.		บ/ช ค่ารถ				จ. น.			
พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ		จำนวนเงิน		พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่		
เมษายน	๓	จาก เงินสด		๑๐	—				

ล. น.		บ/ช ค่าใส่หุ้ยต่างๆ				จ. น.			
พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ		จำนวนเงิน		พ. ศ. ๒๔๗๑		รายการ	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่		
เมษายน	๑๒	จาก เงินสด		๘๐	—				

ล. น.

บ/ช ค่าจ้าง

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ		จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๓๐	จากเงินสค		๑๔๐	—						

ต่อไปนี้ สมมุติว่าเรา จะ ลงรายการ ต่าง ๆ ของ นาย ทวี ลงไปใน สมุด ประจำวัน
เมื่อเสร็จ แล้วเรา จะ เปรียบเทียบ กับ บ/ช ใน สมุด แยกประเภทของเรา ซึ่งได้ทำ มา แล้ว

ประจำวัน

ล. น.

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
เมษายน	๑	บ/ช เงินสค จากบ/ช ต้นทุน นาย ทวี เงิน เริ่ม ต้น ลงทุน	ล. น.	๖๐๐	—	๖๐๐	—
..	๒	บ/ช สิ้นค้า จากบ/ช เงินสค เป็นราคา สิ้นค้า ที่ ชด ด้วยเงินสค	ล. น.	๑๖๐	—	๑๖๐	—
		รวมยกไป		๗๖๐	—	๗๖๐	—

ก. น.

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	บาท	สต.
เมษายน	๒	รวมยกมา	๗๖๐	—	๗๖๐	—
		บ/ช เงินสด ก. น.	๑๐	—		
		จาก บ/ช สิ้นค้า ขายได้เงินสด			๑๐	—
,,	๒	บ/ช นายเป่า ก. น.	๑๐๐	—		
		จาก บ/ช สิ้นค้า ขายเชื่อให้เขา			๑๐๐	—
,,	๓	บ/ช คำรอด ก. น.	๑๐	—		
		จาก บ/ช เงินสด เป็นเงินคำรอดในการซื้อสินค้ามา			๑๐	—
,,	๔	บ/ช นายเป่า ก. น.	๔๐	—		
		จาก บ/ช สิ้นค้า ขายเชื่อให้เขาวันหนึ่ง			๔๐	—
,,	๖	บ/ช สิ้นค้า ก. น.	๕๐๐	—		
		จาก บ/ช นายเป่า ซื้อเชื่อจากเขา			๕๐๐	—
		รวมยกไป	๑๔๒๐	—	๑๔๒๐	—

ก. น.

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	บาท	สต.
เมษายน	๗	รวมยกมา	๑๔๒๐	—	๑๔๒๐	—
		บ/ช นายเคี่ยม ก. น.	๕๐๐	—		
		จากบ/ช เงินสด ใช้หนี้ค่าสินค้า			๕๐๐	—
,,	๙	บ/ช สินค้า ก. น.	๖๐๐	—		
		จากบ/ช นายเคี่ยม ซื้อข้าวจากเจ้าหน่			๖๐๐	—
,,	๑๐	บ/ช สินค้า ก. น.	๔๐	—		
		จากบ/ช เงินสด ซื้อสินค้าด้วยเงินสด			๔๐	—
,,	๑๐	บ/ช เงินสด ก. น.	๘๐๐	—		
		จาก บ/ช สินค้า ขายสินค้าได้เงินสด			๘๐๐	—
,,	๑๒	บ/ช ใต้อย่าง ๆ ก. น.	๙๐	—		
		จาก บ/ช เงินสด เป็นค่าใต้อยู่ใน วันนี้			๙๐	—
		รวมยกไป	๓๔๕๐	—	๓๔๕๐	—

จาก สมุดประจำวันที่เรา จะสังเกตได้ว่า เงินรวมข้าง ส.น. เท่า กับเงินรวม
ข้าง จ.น. เพราะฉะนั้นเวลาเรา ยก รายการ จาก สมุด ประจำวันที่ไป ยัง สมุด แยก
ประเภท ครึ่ง หนึ่งๆ ไปปรากฏอยู่ ทั้งข้าง ส.น. และ ข้าง จ.น. ของ บัญชีต่าง ๆ เสมอไป
เมื่อ เวลา รวมเงิน ทั้งหมด จาก บ/ข ต่าง ๆ เหล่านี้ แล้ว จำนวนเงินรวม ข้าง ส.น. และข้าง

จ.น. ก็จำเป็นที่ จะ ต้อง เท่ากัน เสมอไป ถ้าได้ ไม่เท่ากันก็ แปลว่า เราทำขาดตกบกพร่อง
 แห่ง หนึ่ง แห่งใด ซึ่งเรา จะ ต้อง สืบ สวน และ แก้ไข.

การทำรูปแบบเพื่อพิสูจน์เงินรวมทั้งสองข้างของ บ/ช ต่างๆ ในสมุดแยกประเภท
 ของเรา ว่า ต้อง เท่ากันนี้ ในภาษาบัญชีเราเรียกว่าทำ “งบ ทดลอง” (Extract
 a Trial Balance) ดัง ตัวอย่าง ต่อไปนี้.

งบทดลอง

		จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
		บาท	สต.	บาท	สต.
บัญชีบุคคล	บ/ช นายทวี (เงินต้นทุน)	—	—	๖๐๐	—
	,, นายเป่า	๔๓๐	—	๑๔๐	—
	,, นายเสถียรม	๑๑๐๐	—	๑๔๕๐	—
บัญชีทรัพย์สิน	,, เงินสด	๒๒๕๐	—	๑๕๔๐	—
	,, สินค้า	๑๖๕๐	—	๑๙๔๐	—
บัญชีในนาม	,, ค่ารถ	๑๐	—	—	—
	,, ค่าใส่ชุด	๙๐	—	—	—
	,, ค่าจ้าง	๑๔๐	—	—	—
		๕๖๗๐	—	๕๖๗๐	—

ทั้งนี้ เรา จะ เห็นได้ จาก ตัวอย่างข้างบนนี้ว่า นายทวีได้ ทำบัญชี อย่าง ถูกต้อง
 แล้ว เมื่อเวลา ยก รายการ ต่างๆ ไปใน สมุด แยก ประเภทโดย มี เครื่อง พิสูจน์ จาก
 งบ ทดลอง ข้างบนนี้ แต่ถึงอย่างไร ก็ดี นายทวีก็ไม่สามารถที่จะรู้ ว่า การ
 ค่าขาย ของเขาจะ ได้กำไร หรือ ขาดทุนเท่าไร.

เหตุนี้จึงเห็นหน้าที่ของนายทวีที่จะต้องทำบัญชีกำไร และขาดทุน จากข/ช สิ้นค้า
ของเขา เราจะสังเกตเห็นได้ว่าจำนวนเงินซึ่งนายทวีขายสินค้าได้มีมากกว่าจำนวนเงิน
ซึ่งเขาซื้อสินค้า ๒๔๐ บาท และเขาไม่มีสินค้าเหลืออยู่ในร้านเลย เพราะฉะนั้น
จำนวนเงิน ๒๔๐ บาทนี้ คือจำนวนเงินกำไรขั้นต้นของเขา.

จากจำนวนเงินกำไรขั้นต้นนี้ นายทวีจะต้องหักค่าเสียต่าง ๆ เช่น ค่ารถ ๑๐
บาท ค่าเสีย ๔๐ บาท ค่าจ้าง ๑๕๐ บาท.

ในการที่เราจะทำทั้งนี้เราควรจะต้องลงรายการเหล่านี้ลงไปในสมุดประจำวัน
เสียก่อน ก่อนที่เราจะยกลงไปในสมุดแยกประเภท ดังตัวอย่างต่อไปนี้:—

ประจำวัน

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วัน			บาท	สต.	บาท	สต.
เมษายน	๓๐	บ/ช สิ้นค้า ล. น. จาก บ/ช กำไร และ ขาดทุน ๕ เป็นเงิน ๕๐๐ บาท ๕ ๐๐ บาท		๒๕๐	—	๒๕๐	—
„	๓๐	บ/ช กำไร และ ขาดทุน ล. น. จาก บ/ช ค่ารถ เป็นเงิน ๑๐ บาท		๑๐	—	๑๐	—
„	๓๐	บ/ช กำไร และ ขาดทุน ล. น. จาก บ/ช วัสดุ เป็นเงิน ๕๐ บาท		๕๐	—	๕๐	—
„	๓๐	บ/ช กำไร และ ขาดทุน ล. น. จาก บ/ช ค่าจ้าง เป็นเงิน ๑๔๐ บาท		๑๔๐	—	๑๔๐	—
		รวม ทั้งสิ้น		๕๓๐	—	๕๓๐	—

บ/ช ต่าง ๆ ใน สมุดแยก ประเภท ของนายทวีก็จะปรากฏต่อไปนี้:-

ก. น.

บ/ช ลินค้า

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๑	จากเงินสด(ซื้อ)	๑๖๐	—	เมษายน	๒	โดย นายเป่า	๑๐๐	—
"	๖	" นายเหลยม	๕๐๐	—	"	๒	" เงินสด(ขาย)	๑๐	—
"	๙	" นายเหลยม	๖๐๐	—	"	๔	" นายเป่า	๔๐	—
"	๑๐	" เงินสด(ซื้อ)	๔๐	—	"	๑๐	" เงินสด(ขาย)	๘๐๐	—
"	๑๔	" นายเหลยม	๑๘๐	—	"	๑๘	" นายเป่า	๑๖๐	—
"	๒๔	" นายเหลยม	๑๗๐	—	"	๒๐	" นายเป่า	๑๓๐	—
					"	๒๗	" เงินสด(ขาย)	๗๐๐	—
"	๓๐	" ยอดยกไป บ/ช กำไร และขาดทุน	๒๙๐	—					
			๑๔๔๐	—				๑๔๔๐	—

ก. น.

บ/ช ค่ารถ

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๑๐	จากเงินสด	๑๐	—	เมษายน	๓๐	โดยยกไปบ/ช กำไรและ ขาดทุน	๑๐	—
			๑๐	—				๑๐	—

ก. น.

บ/ช ค่าใส่หุ้ย

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๑๒	จากเงินสต.	๙๐	—	เมษายน	๓๐	โดยยกไป	๙๐	—
			๙๐	—			บ/ช กำนว	๙๐	—
							และขาดทุน		

ก. น.

บ/ช ค่าจ้าง

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
เมษายน	๓๐	จากเงินสต.	๑๔๐	—	เมษายน	๓๐	โดยยกไป	๑๔๐	—
			๑๔๐	—			บ/ช กำนว		
							และขาดทุน	๑๔๐	—

บ/ช กำไรและขาดทุนเมื่อเวลาสิ้นเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖

พ.ศ. ๒๔๗๖		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๖		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
		จาก กำไร	๑๐	—			โดย กำไร		
		,, ค่า					๕		
		ใส่ตู้	๙๐	—			ชนต้นยก		
		,, ค่าจ้าง	๑๕๐	—			มาจาก		
		,, กำไร					บ/ช สิ้นค้า	๒๙๐	—
		แท็กซี่							
		ไปบ/ช							
		ต้นทุน	๕๐	—					
			๒๙๐	—				๒๙๐	—

เงิน กำไรที่เหลือ ซึ่ง อยู่ข้าง ล.น. ของบ/ช กำไรและ ขาด ทุน ก็ จะ ยกไปข้าง
 จ.น. ของ บ/ช เงิน ต้นทุนของ นายทวี ทั้ง ๓ อย่างใน หน้า ต่อไปนี้.

ก. น.

บ/ช ดันทุนนายทวี

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
					เมษายน	๑	โดย เงินสด	๖๐๐	—
							(ต้นทุน)		
					„	๓๐	„ ถ้าไร		
							เมื่อสิ้น		
							เดือน	๕๐	—
								๖๕๐	—

ส่วนเงินยอกต่าง ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในบัญชีในสมุดแยกประเภท นายทวี ก็ จะ
 เปรียบตาม ลำดับในแบบฟอร์ม ชนิด ดั้งเดิมซึ่งตามภาษาบัญชีเรียกว่า “งบดุล”
 มีรูปร่างดังต่อไปนี้

งบดุลเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑

หนี้สิน	จำนวนเงิน		สินทรัพย์	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
นายเหลียม	๓๕๐	—	นายเป่า	๓๕๐	—
บ/ช ต้นทุนของนายทวี	๖๕๐	—	เงินสด	๗๐๐	—
	๑,๐๐๐	—		๑,๐๐๐	—

จากตัวอย่าง ซึ่งเราได้ทำมานี้ เราก็ เห็นได้ว่าเงินต้นทุนของ นายทวี เมื่อ
 เวลา สิ้นเดือนได้เพิ่มขึ้น อีก ๕๐ บาท ตาม ซึ่งได้ แสดงไว้ ใน บ/ช ถ้าไร และ ขาดทุน.

แบบฝึกหัดบทที่ ๓

๑. บัญชีต่าง ๆ ใน สมุด แยก ประเภท แบ่ง ออกไป เป็น อย่างไรบ้าง ?
๒. คำว่าบัญชีทรัพย์สิน บัญชีบุคคล, บัญชีในนาม เหล่านี้ หมายความว่าอะไร? จง ชักตัวอย่างมาให้ดูอย่าง ละ ๓ รายการ.
๓. จงทำบัญชีเงินสด ลง รายการ มาให้ดู ๖ รายการ.
๔. คำว่าบัญชีสินค้าท่านเข้าใจว่าอย่างไร ?
๕. ในบัญชีบุคคล รายการเชลิกใดเราใส่ไว้ข้าง ล.น. และ รายการเชลิกใดเราใส่ไว้ข้าง จ.น. ?
๖. อะไร ที่อยู่บัญชีต้นทุน จงได้ตัว อย่าง ?
๗. บัญชีในนามเรียก อย่างอื่นว่า อะไร ? และ ทำไมจึงเรียกเช่นนั้น ? ท่าน จะรู้ได้อย่างไรว่า รายการเชลิกใดอยู่ข้าง ล.น. ของบัญชีในนาม และ เชลิกใดอยู่ข้าง จ.น. ? จงชักตัว อย่าง บัญชีในนาม มาให้ดูสัก ๓ บัญชี.
๘. จง ลง รายการ ต่อไป นี้ใน สมุด ประจำวันของ นายเอิบ มีนคง และ ยกไปลงใน สมุดแยก ประเภท:

พ.ศ. ๒๔๗๐	บาท
สิงหาคม	
๑ นายเอิบ มีนคง นำ เงิน สด มา ลงทุน คำ ข่าย	๓๐๐๐.๐๐
๓ ซื้อ สินค้า จาก บริษัท ชูขง	๑๕๐๐.๐๐
๔ ขาย สินค้า ให้ นาย นิเค	๓๑๐.๐๐
๖ จ่าย เงิน ค่าจ้าง	๑๗๐.๐๐
๘ ขาย สินค้า ให้ นาย แผลม	๘๕๐.๐๐
๑๐ ซื้อ สินค้า ด้วย เงิน สด	๑๗๐.๐๐
๑๒ จ่าย เงิน ให้ แก่ บริษัท ชูขง	๑๕๐๐.๐๐

๑๓	ซื้อ สีน ค้า จากห้าง ปรีก	๙๐๐.๐๐
๑๖	ขาย สีน ค้า ให้นาย แหม	๓๕๐.๐๐
๑๘	ได้รับ เงิน สก จาก นาย นิค	๓๑๐.๐๐
๒๐	จ่าย เงิน ค่าจ้าง	๑๗๐.๐๐
๒๒	ซื้อ สีน ค้า ด้วย เงิน สก	๑๕๐.๐๐
๒๔	ขาย สีน ค้า ให้นาย แผลม	๖๘๐.๐๐
๒๕	ซื้อ สีน ค้า จาก บริษัท ขุนยง	๖๐๐.๐๐
๒๖	ได้รับ เงิน สก จาก นาย แผลม	๕๐๐.๐๐
๒๗	ใช้ เงิน ค่า รด	๓๐.๐๐
๒๙	ขาย สีน ค้า ให้นาย สวิง	๑๕๑๐.๐๐
๓๑	จ่าย ค่า ไล่หุ่ย ต่าง ๆ	๓๐.๐๐
๓๑	จ่าย ค่าเช่า	๑๐๐.๐๐
	ไม่มี สีน ค้า เหลือ	

๙. เมื่อได้ ลง รายการ จากข้าง ขนนี้ใน สมุด ประจำวัน และ ยก ไปลงใน สมุดแยก ประเภท แล้ว จึง ทำงบ ทกลอง บ/ช ถ้าไร และ ขาดทุน และ งบดุลย์.

๑๐. จึง ลง รายการ ต่อไปใน สมุด ประจำวัน แล้ว ยก ไปใน สมุดแยก ประเภท แล้ว ทำงบ ทกลอง บ/ช ถ้าไร และ ขาดทุน, และ งบดุลย์.

พ.ศ. ๒๔๗๐

บาท

ตุลาคม	๑	นายประกอบกิจการเริ่มทำการค้าขายด้วยมีเงิน	๑๐๐.๐๐
		และมี สีน ค้า	๒๐๐๐.๐๐
	๒	ขาย สีน ค้า ให้นาย แอ	๑๘๐.๙๐
	๒	จ่าย ค่า ไล่หุ่ย ต่าง ๆ	๒๐.๓๐.

ตุลาคม	๓	ซื้อ รถม้าบรรทุกของ ด้วยเงินสด	๒๕๐.๐๐
	๔	ซื้อ เครื่องพิมพ์ ตึก จาก บริษัท พิมพ์ ตึก	๑๕๐.๐๐
	๕	ใช้เงินผ่อนให้ บริษัท พิมพ์ ตึก	๕๐.๐๐
	๖	ซื้อ สินค้า จาก บริษัท ขาง ลำพู	๗๒๐.๙๐
	๖	ขาย สินค้าให้ นายเดิม	๔๓๐.๒๐
	๗	ขาย สินค้าได้ เงินสด	๕๙๐.๗๐
	๘	จ่ายเงินให้ บริษัท ขาง ลำพู	๗๒๐.๙๐
	๙	จ่าย ค่า รถ	๗๐.๑๐
	๑๐	ขาย สินค้าให้ นายแอ	๓๒๐.๗๐
	๑๑	ได้รับเงิน จาก นายแอ	๑๘๐.๙๐
	๑๓	จ่ายเงินให้แก่ บริษัท พิมพ์ ตึก	๑๐๐.๐๐
	๑๔	ได้รับเงิน จาก นายเดิม	๔๓๐.๒๐
	๑๔	ขาย สินค้าให้ นายไพบูลย์	๒๙๐.๗๐
	๑๕	ซื้อ สินค้าจาก นายหมย	๓๒๐.๑๐
	๑๘	ขาย สินค้าให้ นายเดิม	๘๑๐.๙๐
	๒๐	จ่าย ค่าใส่หุ้ยต่างๆ	๕๐.๖๐
	๒๓	ขาย สินค้าได้ เงินสด	๒๐.๗๐
	๒๕	ขาย สินค้าให้ นายแอ	๘๙๐.๗๐
	๒๗	ได้รับเงิน จาก นายแอ	๕๐๐.๐๐

๒๗	ใช้เงินให้นายเนย	๓๒๐.๑๐
๒๘	ขายสินค้ายได้เงินสด	๒๕๐.๕๐
๓๑	จ่ายเงินจ้าง	๑๐๐.๕๐
๓๑	จ่ายเงินค่าเช่า	๑๐๐.๐๐
๓๑	จ่ายเงินค่าโทรศัพท์	๒๐.๕๐
๓๑	จ่ายเงินค่าเลี้ยงม้า	๒๐.๗๐
	ไม่มีสินค้าเหลือ	

บทที่ ๔

สำหรับผู้ที่เรียนบัญชีใหม่ๆ ย่อมจะ ประสพ สิ่งที่น่าขบถและเข้าใจได้ยากหลายประการ ตัวอย่างเช่น อาจไม่เข้าใจ ยก รายการ ต่างๆ ไปใน บัญชีใน สมุด แยกประเภท เป็น ต้น.

สำหรับข้อ นี้ ผู้เรียน ควร จะจำใส่ใจไว้เสมอว่า เมื่อ ชื่อของ บัญชี หนึ่ง ๆ บ่งถึงธรรมชาติของมันแล้ว รายการ ต่างๆ ก็เช่นเดียวกัน คือเป็นเครื่อง อธิบายหลักฐานของ ห้าง.

ถ้า ยอดลูกหนี้ เป็นเงิน สก หรือทรัพย์สิน สมบัติ ที่ ระบุ เป็น ตัวเงินได้ ยอดลูกหนี้ ก็คือ สิน ทรัพย์ (Assets) ของ ห้าง.

แต่ถ้า ยอดลูกหนี้ เป็นจำนวน ราคา ซึ่งเราได้ รับ เป็น ผล ประโยชน์ จากการ ใช้ สิ่ง หนึ่ง ๆ เช่น ค่าแรง ซึ่งได้ รับ จาก ลูกจ้าง เป็นต้น หรือค่ารถซึ่งได้ ใช้บรรทุก ของ เหล่านี้ เรา จะ ต้องไป คิด หัก จาก กำไร ของเรา.

ส่วน ยอดเจ้าหนี้ ซึ่งเราจะต้อง ใช้ ให้เขา วัน หนึ่ง วันใด คือ ต้น สิน.

แต่ยอดเจ้าหนี้ ซึ่งเป็นเงิน กำไร ที่เราได้มา เรา จะ ต้องใส่ไปข้าง จ.น. ของบัญชี กำไร และ ขาดทุน.

ความจริงถ้าเราพยายาม จำ หลัก ๓ ข้อ ซึ่งจะได้ ถึง ต่อไป นี้ไว้แล้ว ก็จะไม่ เป็นการ ขบถ หรือน่าขบถ ใน เมื่อเวลาที่ เรา ตาม ตัว ของเราเอง ว่า รายการไหน ควร ไป ลงข้าง ล.น. และ รายการไหน ควร ไป ลงข้าง จ.น.

๑. บัญชีทรัพย์สิน กล่าวถึง สมบัติ ที่เรามีอยู่ ริง ๆ เมื่อเราได้มา เรา ต้อง ใส่ข้าง ล.น. เมื่อเราต้องเอาออกไป เรา ต้องใส่ไว้ข้าง จ.น. เรา จำไว้ว่า สินทรัพย์ เป็น ยอดลูกหนี้ เสมอไป.

๒ บัญชีบุคคล กล่าวถึงลูกหนี้และเจ้าหนี้ ใครที่เป็นลูกหนี้ของเราจะเห็นรายการหนี้ อยู่ข้าง ล.น. ของ บ/ช บุคคลผู้นั้น ส่วนใครที่เป็นเจ้าหนี้ของเรา รายการหนี้ อยู่ข้าง จ.น.

๓. บัญชีในนาม คือบัญชีกำไร และขาดทุน เพราะฉะนั้นค่าใส่หุ้ย อะไร ๆ ที่เราต้องเสียไป ก็อยู่ข้าง ล.น. ส่วนที่เราได้รับ มาเป็นกำไร อยู่ข้าง จ.น.

ต่อไปนี้จะให้ตัวอย่าง พอเป็นสังเขปเพื่อขยาย คำอธิบายหลัก ๓ ขั้วข้างบน ให้ได้แจ่มแจ้ง มากขึ้นไปอีก โดย สมมุติว่า.

นายฉัตร สรमित्त ตั้งต้นทำการค้าขายในวันที่ ๑ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ โดยมีเงิน ต้นทุน ๘๐๐๐ ในจำนวนเงิน ๘๐๐๐ บาทนี้ เป็น ตัวเงิน สก ๕๐๐๐ บาท และจำนวน สิ้นค้าเสีย ๓๐๐๐ บาท.

ในระหว่าง เดือน พฤษภาคม เขาได้ทำการค้าขาย มีรายการ ดังต่อไปนี้.

		บาท
พฤษภาคม	๑ ซื้อ สิ้นค้าจาก นายแกลบ	๑๐๐๐.๕๐
	๑ จ่ายค่ารถบรรทุก	๒๐.๖๐
	๒ ขาย สิ้นค้าได้ เงิน สก	๘๐.๑๐
	๓ ขาย สิ้นค้าได้ นายแหวน	๔๐๐.๓๐
	๓ ซื้อ สิ้นค้าจาก นายเป่า	๑๖๐๐.๔๐
	๔ ขาย สิ้นค้าได้ นายกอบ	๗๐๐.๕๐
	๕ ขาย สิ้นค้าได้ เงิน สก	๑๐๐.๕๐
	๕ ได้รับ เงิน สก จาก นายแหวน	๔๐๐.๓๐
	๕ จ่ายค่าจ้าง	๕๐.๑๐
	๕ จ่ายค่าใส่หุ้ย ต่าง ๆ	๓๐.๔๐
	๘ ขาย สิ้นค้าได้ นายแหวน	๑๖๐.๔๐

พฤษภาคม	๘	ขาย สิ้นค้าให้นายแอ็ค	๑๔๐.๓๐
	๑๐	ใช้เงินให้นายเกลย	๑๐๐๐.๙๐
	๑๑	ซื้อ สิ้นค้า จาก นายเปา	๔๒๐.๑๐
	๑๑	ขาย สิ้นค้าให้นายกอย	๑๘๔๐.๖๐
	๑๒	จ่ายค่าจ้าง	๔๐.๑๐
	๑๒	เอาเงิน สกไปใช้ ส่วน ตัว	๑๐๐.๐๐
	๑๔	ได้รับ เงิน สก จาก นายกอย	๗๐๐.๔๐
	๑๖	ขาย สิ้นค้าให้นาย แอ็ค	๔๖๐.๔๐
	๑๘	ซื้อ สิ้นค้า จาก นาย เกลย	๑๓๐.๒๐
	๑๙	จ่ายเงินค่าจ้าง	๔๐.๑๐
	๑๙	จ่ายเงินค่าใส่หุ้ย ต่าง ๆ	๑๐.๖๐
	๒๓	ได้รับ เงิน สก จาก นาย แหวน	๑๖๐.๔๐
	๒๕	ใช้เงินให้นาย เปา	๑๖๐๐.๔๐
	๒๕	ซื้อ สิ้นค้า จาก นาย กัน	๒๘๐.๔๐
	๒๖	จ่ายเงินค่าจ้าง	๔๐.๑๐
	๒๖	จ่ายค่าใส่หุ้ย ต่าง ๆ	๑๐.๕๐
	๒๖	เอาเงิน สกไปใช้ ส่วน ตัว	๑๐๐.๐๐
	๒๘	ขาย สิ้นค้าได้ เงิน สก	๑๗๐.๒๐
	๓๑	จ่ายเงินค่าเช่า	๕๐.๐๐

จำนวนสินค้าซึ่งเหลือเมื่อวันที่ ๓๑ เดือนพฤษภาคม ที่ราคาได้ ๓๕๐๐ บาท

ในชั้นต้น เบิก บ/ช ต้นทุนของ นายถนิต ใสจำนวนเงิน ๘๐๐๐ บาท
นี้ลงไปข้าง ร.น. แล้วเบิก บ/ช สิ้นค้าใสไปข้าง ล.น. ๓๐๐๐ บาท และ บ/ช
เงินสดข้าง ล.น. ๕๐๐๐ บาท.

วันที่ ๑ พฤษภาคม ซื้อสินค้าจากนาย แกลบ ๑๐๐๐.๕๐ บาท.

ใส่เงิน ๑๐๐๐.๕๐ บาทนี้ลงไปข้าง ล.น. ของ บ/ช สิ้นค้า เพราะ บ/ช สิ้นค้า
เป็นผู้รับ ส่วนนาย แกลบ เป็นผู้จ่าย เพราะ หนี้เงินจำนวนนี้ก็จะ อยู่ข้าง ร.น. ของ
บ/ช นาย แกลบ.

วันที่ ๑ พฤษภาคม ขายเงินค่า รด ๒๐.๖๐ บาท.

ใส่เงินจำนวนนี้ลงไปข้าง ล.น. ของ บ/ช เงินค่า รด เพราะ เป็นเงินที่จะทำได้
กำไร น้อยไป และใน บ/ช เงินสด จะต้องใส่ข้าง ร.น. เพราะ เงินสดจ่ายออกไป.

วันที่ ๒ พฤษภาคม ขายสินค้าได้เงินสด ๘๐.๑๐ บาท.

ใส่ข้าง ล.น. ของ บ/ช เงินสด เพราะ เงินสดได้รับ ส่วนสินค้าเป็นผู้ขายออกไป
เพราะ หนี้ อยู่ข้าง ร.น.

วันที่ ๒ พฤษภาคม ขายสินค้าให้นาย แหวน ๔๐๐.๓๐ บาท.

นาย แหวน ได้รับ สินค้า เพราะ หนี้ใส่ข้าง ล.น. ของ บ/ช นาย แหวน และ ข้าง ร.น.
ของ บ/ช สินค้า.

วันที่ ๓ พฤษภาคม ซื้อสินค้าจากนาย เป่า ๑๖๐๐.๔๐ บาท.

○ ข้าง ล.น. ของ บ/ช สินค้า และ ข้าง ร.น. ของ บ/ช นาย เป่า.

วันที่ ๔ พฤษภาคม ขาย สินค้าได้แก่นาย กอบ ๗๐๐.๔๐ บาท.

○ ข้าง ล.น. ของ บ/ช นาย กอบ และ ข้าง ร.น. ของ บ/ช สินค้า.

วันที่ ๕ พฤษภาคม ขายสินค้าได้เงินสด ๑๐๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช เงิน สก และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช สิ้นค้า.

วันที่ ๕ พฤษภาคม ได้รับ เงิน สก จาก นาย แหวน ๔๐๐.๓๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช เงิน สก เพราะ เงิน สก รับ และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช นาย
แหวน เพราะ นาย แหวน เป็น ผู้ จ่าย.

วันที่ ๕ พฤษภาคม จ่าย เงิน ค่าจ้าง ๔๐.๑๐ บาท.

ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก เพราะ จ่าย ออก และ ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าจ้าง เพราะ
ไป ตัก กำไร และ ซาก ทุน.

วันที่ ๕ พฤษภาคม จ่าย ค่าใส่หุ้ย ต่าง ๆ ๓๐.๔๐ บาท.

ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก และ ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าใส่หุ้ย ต่าง ๆ.

วันที่ ๘ พฤษภาคม ขาย สิ้นค้า ได้ นาย แหวน ๑๖๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช นาย แหวน และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช สิ้นค้า.

วันที่ ๘ พฤษภาคม ขาย สิ้นค้า ได้ นาย แอ็ค ๑๔๐.๓๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช นาย แอ็ค และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช สิ้นค้า.

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม จ่าย เงิน ได้ นาย แกลบ ๑๐๐๐.๕๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช นาย แกลบ และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ซื้อ สิ้นค้า จาก นาย เป่า ๔๒๐.๑๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช สิ้นค้า และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช นาย เป่า.

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ขาย สิ้นค้า ได้ นาย กอบ ๑๘๔๐.๖๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช นาย กอบ และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช สิ้นค้า.

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม จ่าย เงิน ค่าจ้าง ๔๐.๑๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าจ้าง และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม จ่ายค่าไถ่หุ้ยต่าง ๆ ๒๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าไถ่หุ้ย และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม เขาเงิน สก ไปใช้ส่วน ตัว ๑๐๐.๐๐ บาท.

ข้อนี้ นาย ถนิก สวัสดิ์ ตรี เป็น ผู้ไถ่รับ เงิน สก เพราะ หนี้ เมื่อ เขา ถอน เขา ไป
ใช้ ส่วน ตัว เช่น นี้ แล้ว จำนวน เงิน ซึ่ง เขา เป็น เจ้า หนี้ ของ ห้าง ก็ ย่อม ต้อง หนี้ ลง ไป
เป็น อรรถมา เพราะ หนี้ นี้ จะ ต้อง ใส่ ข้าง ล. น. ของ บ/ช ต้น ทุน ของ เขา และ จ. น.
ของ บ/ช เงิน สก เพราะ เงิน สก เป็น ผู้ จ่าย.

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ได้ รับ เงิน สก จาก นาย กอบ ๗๐๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช เงิน สก ข้าง จ. น. ของ บ/ช นาย กอบ.

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ขาย สินค้า ให้ นาย แอ็ก ๔๖๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช นาย แอ็ก และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช สินค้า.

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ซื้อ สินค้า จาก นาย แกลบ ๑๓๐.๒๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช สินค้า และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช นาย แกลบ.

วันที่ ๑๙ พฤษภาคม จ่าย ค่าจ้าง ๔๐.๑๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช ลูกจ้าง และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๑๙ พฤษภาคม จ่าย ค่าไถ่หุ้ยต่าง ๆ ๑๐.๖๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าไถ่หุ้ยต่าง ๆ และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ได้ รับ เงิน สก จาก นาย แหวน ๑๖๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช เงิน สก และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช นาย แหวน.

วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ใช้ เงิน ให้ นาย เปา ๑๖๐๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช นาย เปา และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ซื้อสินค้าจาก นาย คั้น ๒๘๐.๔๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช สินค้า และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช นาย คั้น.

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม จ่ายเงิน ค่าจ้าง ๔๐.๑๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าจ้าง และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม จ่ายค่าใส่หุ้ย ต่าง ๆ ๑๐.๕๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าใส่หุ้ย ต่าง ๆ และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม เอาเงิน สกไปใช้ส่วนตัว ๑๐๐.๐๐ บาท.

ทำเช่นเดียวกับวันที่ ๑๒.

วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ขายสินค้าได้เงิน สก ๑๗๐.๒๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช เงิน สก และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช สินค้า.

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม จ่ายค่าเช่า ๔๐.๐๐ บาท.

ข้าง ล. น. ของ บ/ช ค่าเช่า และ ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม สินค้าซึ่งเหลืออยู่ ๓๔๐๐.๐๐ บาท.

สินค้าซึ่งเหลืออยู่นี้ อยู่ข้าง จ. น. ของ บ.ช. สินค้าและ ยก ลง มา ข้าง ล. น. เพื่อ
เป็น สินค้า สำหรับ เดือน มิถุนายน ต่อไป.

ในที่นี้ข้าพเจ้าไม่ได้ทำตัวอย่างรายการต่าง ๆ ลงไปใน สมุด ประจำวัน เช่น
ที่ได้เคยทำมาแล้ว ๆ แต่เพื่อเป็นแบบฝึกหัด สำหรับ นักเรียน ขอแนะ ให้ได้ทำ สมุด
ประจำวันแล้ว ลง รายการ ลงไป เมื่อเสร็จแล้วก็ยก ลงไปใน สมุดแยก ประเภท
ทั้ง ตัวอย่าง บ/ช ต่าง ๆ ใน สมุดแยกประเภท ก็มีรายการในหน้า ต่อไปนี้:—

(๑)

ก. น.

บ/ช เงินสด

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๑	จาก เงินคัณฑ์	๕๐๐๐	—	พฤษภาคม	๑	โดยเงินค่ารถ	๒๐	๖๐
,,	๒	,, ขายเงินสด	๘๐	๑๐	,,	๕	,, ค่าจ้าง	๔๐	๑๐
,,	๕	,, ขายเงินสด	๑๐๐	๔๐	,,	๕	,, ค่าใส่หุ้ยต่างๆ	๓๐	๔๐
,,	๕	,, นายแหวน	๔๐๐	๓๐	,,	๑๐	,, นายแกลบ	๑๐๐๐	๙๐
,,	๑๔	,, นายกอบ	๗๐๐	๔๐	,,	๑๒	,, ค่าจ้าง	๔๐	๑๐
,,	๒๓	,, นายแหวน	๑๖๐	๔๐	,,	๑๒	,, ค่าใส่หุ้ยต่างๆ	๒๐	๔๐
,,	๒๘	,, ขายเงินสด	๑๗๐	๒๐	,,	๑๒	,, เขาใช้ส่วนตัว	๑๐๐	—
					,,	๑๔	,, ค่าจ้าง	๔๐	๑๐
					,,	๑๔	,, ค่าใส่หุ้ยต่างๆ	๑๐	๖๐
					,,	๒๕	,, นายเปา	๑๖๐๐	๔๐
					,,	๒๖	,, ค่าจ้าง	๔๐	๑๐
					,,	๒๖	,, ค่าใส่หุ้ยต่างๆ	๑๐	๕๐
					,,	๒๖	,, ถอนใช้ส่วนตัว	๑๐๐	—
					,,	๓๑	,, ค่าเช่า	๕๐	—
					,,	๓๑	,, ยชก	๒๕๐๗	๖๐
			๖๖๑๑	๘๐				๖๖๑๑	๘๐
พฤษภาคม	๓๑	จาก ยชก	๒/๓๕๐๗	๖๐					

แผนก บ/ชทรัพย์สิน

(๒)

ล. น.

บ/ช สิ้นค้า

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๑	จาก สิ้นค้า มีไว้แต่ ก่อน	๓๐๐๐	—	พฤษภาคม	๒	โดย เงินสด	๘๐	๑๐
						๒	,, นายแหวน	๔๐๐	๓๐
						๔	,, นายกอบ	๗๐๐	๔๐
	๑	,, นายแกลบ	๑๐๐๐	๘๐		๕	,, นายเงินสด	๑๐๐	๔๐
	๓	,, นายเป่า	๑๖๐๐	๔๐		๘	,, นายแหวน	๑๖๐	๔๐
	๑๑	,, นายเป่า	๔๒๐	๑๐		๘	,, นายแอ็ค	๑๔๐	๔๐
	๑๘	,, นายแกลบ	๑๓๐	๒๐		๑๑	,, นายกอบ	๑๘๔๐	๖๐
	๒๕	,, นายคิน	๒๘๐	๔๐		๑๖	,, นายแอ็ค	๔๖๐	๔๐
						๒๘	,, นายเงินสด	๑๗๐	๒๐
						๓๑	,, สิ้นค้าที่ เหลือ	๓๔๐๐	—
							บ/ป	๓๔๐๐	—
								๓๕๕๓	๑๐
พฤษภาคม	๓๑	จาก สิ้นค้าที่ เหลือวัน บ/ม	๓๕๐๐	—					

แผนก บ/ช บุคคล

ก. น.

บ/ช นายถนัด สรमितต์ (เงินต้นทุน)

๓

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๑๒	จากเงินถอน	๑๐๐	—	พฤษภาคม	๑	โดย ต้นทุน		
„	๒๖	„, เงินถอน	๑๐๐	—			เงินสด ๕๐๐๐		
							สินค้า ๓๐๐๐	—	๕๐๐๐ —

ก. น.

บ/ช นายแหวน

๔

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๒	จาก สินค้า	๔๐๐	๓๐	พฤษภาคม	๕	โดย เงินสด	๔๐๐	๓๐
	๘	„, สินค้า	๑๖๐	๔๐	„	๒๓	„, เงินสด	๑๖๐	๔๐
			๕๖๐	๗๐				๕๖๐	๗๐

ก. น.

บ/ช นายกอบ

๕

ก. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๔	จากสินค้า	๗๐๐	๔๐	พฤษภาคม	๑๔	โดย เงินสด	๗๐๐	๔๐
	๑๑	,, สินค้า	๑๘๔๐	๖๐		,,	,, ยชก	๑๘๔๐	๖๐
			๒๕๔๑	—			ป/ป	๒๕๔๑	—
พฤษภาคม	๓๑	จาก ยชก	๑๘๔๐	๖๐					

ก. น.

บ/ช นายแอ๊ด

๖

ก. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๘	จาก สินค้า	๑๔๐	๓๐	พฤษภาคม	๓๑	โดย ยชก	๖๐๐	๗๐
	๑๖	,, สินค้า	๔๖๐	๔๐			ป/ป	๖๐๐	๗๐
			๖๐๐	๗๐				๖๐๐	๗๐
พฤษภาคม	๓๑	จาก ยชก	๖๐๐	๗๐					

ถ. น.

บ/ช นายเกล็บ

๗

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๑๐	จาก เงินสด	๑๐๐๐	๘๐	พฤษภาคม	๑	โดย สิ้นค้า	๑๐๐๐	๘๐
„	๓๑	„ ยอด บ/บ	๑๓๐	๒๐	„	๑๘	„ สิ้นค้า	๑๓๐	๒๐
			๑๑๓๑	๑๐				๑๑๓๑	๑๐
					พฤษภาคม	๓๑	โดย ยอด บ/ม	๑๓๐	๒๐

ถ. น.

บ/ช นายเป่า

๘

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๑๐	จาก เงินสด	๑๖๐๐	๔๐	พฤษภาคม	๓	โดย สิ้นค้า	๑๖๐๐	๔๐
„	๓๑	„ ยอด บ/บ	๔๒๐	๑๐	„	๑๑	„ สิ้นค้า	๔๒๐	๑๐
			๒๐๒๐	๕๐				๒๐๒๐	๕๐
					พฤษภาคม	๓๑	โดย ยอด บ/ม	๔๒๐	๑๐

ถ. น.

บ/ช นายตัน

๘

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
					พฤษภาคม	๒๕	โดย สิ้นค้า	๒๘๐	๔๐

แผนก บ/ช ในนาม

ก. น.

บ/ช ค่าจ้าง

๑๐ จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๕	จาก เงินสด	๔๐	๑๐					
"	๑๒	" เงินสด	๔๐	๑๐					
"	๑๔	" เงินสด	๔๐	๑๐					
"	๒๖	" เงินสด	๔๐	๑๐					

ก. น.

บ/ช ค่าใส่หุ้ยต่างๆ

๑๑ จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๕	จาก เงินสด	๓๐	๔๐					
"	๑๒	" เงินสด	๒๐	๔๐					
"	๑๔	" เงินสด	๑๐	๖๐					
"	๒๖	" เงินสด	๑๐	๕๐					

ก. น.

บ/ช คำรณ

๑๒ ก. น.

พ.ศ. ๒๕๓๑		รายการ		จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๕๓๑		รายการ		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
พฤษภาคม	๑	จากเงินสัค		๒๐	๖๐						

ก. น.

บ/ช คำเช้า

๑๓ ก. น.

พ.ศ. ๒๕๓๑		รายการ		จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๕๓๑		รายการ		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
พฤษภาคม	๓๑	จากเงินสัค		๕๐	—						

เมื่อเราได้ลง รายการ ลงไปบัญชีต่าง ๆ ของ สมุค แยก ประเภทโดยเรียบร้อย แล้ว ต่อไปนี้เราก็สามารถที่จะปิดบัญชี หายอก และ หาดำไร และ ขาดทุน ของ นายถนิต สรมิตร ซึ่งได้ทำการค้าขายในระหว่าง เดือน พฤษภาคม ได้ และรู้ไปจนกระทั่ง ถึง หลักทรัพย์ ของ เขา เมื่อเวลา สิ้น เดือน.

อีกข้อหนึ่งซึ่ง เรา จะเห็นได้ทันทีว่าเมื่อเราได้ยกรายการขึ้น หันลงไปยังลูกหนี้ ครั้งหนึ่ง และ ข้าง เจ้าหนี้ อีก ครั้งหนึ่งใน บ/ช ใน สมุค แยก ประเภท แล้ว เพราะฉะนั้นก็ไม่มีข้อที่จะโต้เถียงได้ว่า ผลบวก ทั้งหมด ของ ข้าง ลูกหนี้ และ เจ้าหนี้จะไม่เท่ากัน ผลบวกของทั้งสองข้างจะต้องเท่ากันเสมอไป ถ้าเราลง ตัวเลข ต่าง ๆ โดยเรียบร้อยแล้ว.

เพื่อจะ ป้องกันความผิด ซึ่ง จะเกิดขึ้นได้ จาก การ พังผลลงในเวลาเขียน ตัวเลข เมื่อเวลา ยก รายการ จาก บ/ช หันไปอีก บ/ช หนึ่ง เพราะฉะนั้นวิชาบัญชีได้ ประดิษฐ์

แบบฟอร์มชนิดหนึ่ง เพื่อทดลองว่า การกระทำของเรามีส่วนค่อนข้างถูกมากกว่าผิด คือ ทำงบทดลอง (Trial Balance) ซึ่งได้ขยายครึ่งหนึ่งแล้วในบทก่อน
ทั้ง ตัวอย่าง งบทดลอง (Trial Balance) ต่อไปนี้.

งบทดลองของนายถนุก์ สรวิทย์
เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๗๑

หน้า		รวมเงิน		ยอด	
		ด. น.	จ. น.	ด. น.	จ. น.
๑	ป/ช เงินสด	๖๖๑๑ ๘๐	๓๑๐๔ ๒๐	๓๕๐๗ ๖๐	—
๒	ป/ช สินค้า	๖๔๓๒ —	๗๕๕๓ ๑๐	—	๑๑๒๑ ๑๐
๒	ป/ช สินค้าที่เสีย	๓๕๐๐ —	—	๓๕๐๐ —	—
๓	ป/ช นายถนุก์ (ต้นทุน)	๒๐๐ —	๘๐๐๐ —	—	๗๘๐๐ —
๔	ป/ช นายแหวน	๕๖๐ ๗๐	๕๖๐ ๗๐	—	—
๕	ป/ช นายกอบ	๒๕๔๑ —	๗๐๐ ๔๐	๑๘๔๐ ๖๐	—
๖	ป/ช นายแอ็ค	๖๐๐ ๗๐	—	๖๐๐ ๗๐	—
๗	ป/ช นายแอล	๑๐๐๐ ๘๐	๑๑๓๑ ๑๐	—	๑๓๐ ๒๐
๘	ป/ช นายเปา	๑๖๐๐ ๔๐	๒๐๒๐ ๕๐	—	๔๒๐ ๑๐
๙	ป/ช นายคณ	—	๒๘๐ ๔๐	—	๒๘๐ ๔๐
๑๐	ป/ช ค่าจ้าง	๑๖๐ ๔๐	—	๑๖๐ ๔๐	—
๑๑	ป/ช ค่าใช้สอยต่างๆ	๗๑ ๘๐	—	๗๑ ๘๐	—
๑๒	ป/ช ค่ารถ	๒๐ ๖๐	—	๒๐ ๖๐	—
๑๓	ป/ช ค่าเช่า	๕๐ —	—	๕๐ —	—
		๒๓๓๓ ๕๐	๒๓๓๓ ๕๐	๘๗๕๑ ๘๐	๘๗๕๑ ๘๐

จาก ตัวอย่าง งบ ทดลอง ข้างบนนี้ ช่องแรก มีตัวเลข ซึ่งเอามาจากหน้าของ บ/ช
ต่าง ๆ ในสมุดแยกประเภท ช่องที่ ๒ คือช่อง บ/ช ต่าง ๆ ช่องที่ ๓ คือช่อง
เงินรวมข้าง ล. น. ช่องที่ ๔ เป็นช่องเงินรวมข้าง จ. น. ช่องที่ ๕ เป็นช่องเงินผล
ต่าง ซึ่งข้าง ลูกหนี้ มากกว่า ข้าง เจ้าหนี้ ช่องที่ ๖ คือเงินผลต่าง ซึ่งข้างเจ้าหนี้
มากกว่า ข้างลูกหนี้.

เรา จะเห็นได้โดยชัดเจนว่าจำนวนเงิน ทั้งหมดยกในช่องที่ ๓ เมื่อรวมกัน แล้ว
เท่ากับช่องที่ ๔ เมื่อรวมกัน และช่องที่ ๕ เท่ากับ ช่องที่ ๖.

แต่ในการ บัญชี ซึ่งเขากระทำกันจริง ๆ สำหรับงบ ทดลอง เขาเอาแต่ผลต่าง
ของข้าง ลูกหนี้ กับข้างเจ้าหนี้ เท่านั้น ส่วนเงิน รวมไม่มีใครเขาทำกัน เพราะ
คำว่างบ ทดลอง ชื่อของมันก็บ่ง อยู่ตรง ๆ แล้ว เป็นใบ ซึ่งเราจะพิสูจน์ หรือทดลอง
บอก ไม่ใช่เป็นใบที่ทดลองเงินรวม เพราะฉะนั้นการ ที่เอาเงินรวม มาลง ก็ผิด
คือความมุ่งหมายของชื่อของมัน.

ถ้าเราทำงบ ทดลองได้ถูก คือผลบวก ของ ช่องข้าง ล. น. เท่ากับ ข้าง จ. น.
แล้ว เราก็ อาจ สรุปได้ว่าการ ลง รายการ ของเราได้เขียนเลขลงไป ถูกต้อง แต่
ถึงอย่างไร ก็ที่แม้ว่างบ ทดลอง จะทำได้ถูก แต่มีข้อ ผิดอยู่ ๒-๓ ข้อ ซึ่ง
งบ ทดลอง จะไม่แสดงว่า การ ทำบัญชี ของเรา ถูกอย่างแน่นอน ตัวอย่าง.

๑. เรา อาจลง รายการ ลงไปผิด ชื่อ บ/ช ก็ได้ เช่นเป็น รายการ ที่เรา ควร จะเอา
ไป ลงใน บ/ช นายเปา เราเอาไป ลงใน บ/ช นายแดง เสีย ครั้นเป็น ต้น เพราะ ครั้นเมื่อ
เวลาเรา ทำงบ ทดลอง งบ ทดลอง ก็จะไม่แสดง ความผิด เพราะผลบวกของ
ทั้ง ๒ ข้าง จะเท่ากัน แต่ความผิด มีอยู่ว่าเรา ลงบัญชี ผิด ข้อนี้ คนไม่พบ

๒. ความผิดซึ่งเกิด จากความผิดหรือในการ เขียน ตัวเลข เมื่อเวลาขอรายการ จากสมุด ประจำวัน มาลงใน สมุดแยก ประเภท เช่น จำนวน เงินใน สมุดประจำวันเขียน ไว้ว่า ๑๐๒๐ เราเอามาลงในสมุดแยก ประเภท ๑๐๒ อย่างนี้เช่น ค่ะ.

๓. ความผิดซึ่งเกิดจากการ ละทิ้งไม่เอารายการอันหนึ่ง มาลงข้างลูกหนี้ และ ในเวลาเดียวกัน ก็ทิ้งอีก รายการ หนึ่ง ซึ่งมีจำนวนเงินเท่ากันเหมือนกันไม่ลงข้าง เจ้าหนี้เสีย เพราะฉะนั้น ทดลอง ก็ยังเท่ากันเสมอ.

บางคราว ผลของ ขบ ทดลองได้ไม่เท่า กัน นี่แปลว่าเรา ทำผิด แห่งใดแห่ง หนึ่ง ซึ่งเรา ต้อง สอบ สอนดู การ ขบ ทดลอง ผิด มีเหตุที่ พอค้น ได้ ทั้ง ต่อไปใน ค่ะ.

๑. เราขบก เลข ผิด.

๒. เราขบก รายการ ผิด.

๓. เราขบก รายการ มาข้าง ลูกหนี้ แทน ที่ จะไป ข้าง เจ้าหนี้ หรือกลับกัน.

๔. เราเขียน เลข ผิด.

๕. เราไม่เอาขบกจาก ข/ช หนึ่ง ข/ชใด มาใส่ในขบทดลองของเราเสียเลย.

วิธีตรวจ สอบความ ผิดเมื่อเวลา ขบ ทดลองได้ไม่เท่า กันที่ จะ พอ แนะนำ ได้ สัก ผิด คือ:— เราหา ดู ว่าได้ ต่างกัน เท่าใด และ จากจำนวนที่ได้ ต่าง กันนี้ เราลอง เอา ไป สอบ สอนดู ว่า มันเกิด ขึ้นได้ อย่างไร แต่ถึง อย่างไร ก็ ถ้า ผู้ทำ บัญชีไม่ ลืม กฎ ข้อ ที่ ว่า ถ้า มีข้าง ลูกหนี้ ต้อง มีข้าง เจ้าหนี้ แล้ว การ ทำ บัญชี ของเราเรา ผิด หัก.

ปีติบัญญัติ เมื่อได้ พิสูจน์ ว่า การ ขบ รายการ ของเรา ถูก ค้าง ก็ แล้ว ต่อไปนี้ เรา ก็ สามารถ ที่ จะ ปีติบัญญัติ และ ทำ บัญชี ทำไร และ ขาดทุน แล่ง ขาดอยู่ ได้.

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่า บ/ช กำไร และ ขาดทุน คือ บ/ช ที่แสดงผลของการค้าขายของห้าง และ ร้านในวงหนึ่ง ๆ.

ตอนนี้ขอ ถอยหลังไป ยกตัวอย่าง บ/ช สินค้าของ นายฉันทน์ สวัสดิ์กุล จะเห็นว่า ข้าง ล.น. ของ บ/ช สินค้าของเขา มีรายการ ดังต่อไปนี้ คือ :-

๑. สินค้า ซึ่ง เขามี เมื่อ คดีเกิดขึ้น ๓๐๐๐.๐๐ บาท

๒. สินค้า ซึ่ง เขา ซื้อมา ใน ระหว่าง เกิดขึ้น ๓๔๓๒.๐๐ ,,

รวม ๖๔๓๒.๐๐ ,,

ส่วน ข้าง ร.น. มี รายการ ดังต่อไปนี้ :-

๑. สินค้า ซึ่ง ขาย ไป ให้ ทั้งหมด ๔๐๕๓.๐๐ บาท

๒. สินค้า มี เหลือ อยู่ ๓๕๐๐.๐๐ ,,

รวม ๗๕๕๓.๐๐ ,,

จำนวนเงิน ๑๑๒๑.๑๐ บาท ก็ คือ กำไร หาก การ ค้า ของ เขา ใน ครั้ง นั้น.

เงิน กำไร นี้ เรา จะ ต้อง ยก ไป ข้าง ร.น. ของ บ/ช กำไร และ ขาดทุน และ เมื่อ เรา ต้อง การ รู้ กำไร แท้ (net profit) เรา ก็ จะ ต้อง ลง ใน บัญชี นี้ ข้าง ลูกหนี้ ด้วย จำนวน โสคู่ ข้าง ทั้งหมด ซึ่ง อยู่ใน จำพวก บ/ช ในนาม (Nominal a/c)

เรา ก็ ต้อง ย้าย บัญชี สินค้า โดย ปฏิบัติ ดัง ต่อไป นี้ :-

จ. น.

บ/ช สิ้นค้า

๒

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๒		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
พฤษภาคม	๑	จากสินค้าที่มีไว้ แต่เดิม		๓๐๐๐	—	พฤษภาคม	๒	โดยขายเงินสด		๘๐	๐๑
„	๑	„ นายแกลบ		๑๐๐๐	๘๐	„	๒	„ นายแหวน		๔๐๐	๓๐
„	๓	„ นายเป่า		๑๖๐๐	๔๐	„	๔	„ นายกอบ		๗๐๐	๔๐
„	๑๑	„ นายเป่า		๔๒๐	๑๐	„	๕	„ ขายเงินสด		๑๐๐	๔๐
„	๑๘	„ นายแกลบ		๑๓๐	๒๐	„	๘	„ นายแหวน		๑๖๐	๔๐
„	๒๕	„ นายทิน		๒๘๐	๔๐	„	๘	„ นายแอ็ค		๑๔๐	๓๐
„	๓๑	„ ยอดเป็นกำไร ขึ้นต้น				„	๑๑	„ นายกอบ		๑๘๔๐	๖๐
		ยกไปบ/ชกำไร				„	๑๖	„ นายแอ็ค			
		และขาดทุน		๑๑๒๑	๑๐	„	๒๘	„ ขายเงินสด		๔๖๐	๔๐
						„	๓๑	„ สินค้าที่เหลือ		๑๗๐	๒๐
									บ/บ	๓๕๐๐	—
				๗๕๕๓	๑๐					๗๕๕๓	๑๐
พฤษภาคม	๓๑	จากสินค้าที่เหลือ	บ/บ	๓๕๐๐	—						

ในการที่จะยกรายการลงไป ในสมุดแยกประเภทเราควร จะลงรายการนี้ไว้ ในสมุดประจำวัน ก็ปรากฏในหน้าต่อไปนี้.

ประจำวัน

ถ. น.

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
พฤษภาคม	๓๑	บ/ช สิ้นค้า	ถ. น.	๒	๑๑๒๑	๑๐	
		จากบ/ช กำไร และ ขาดทุน เป็นเงินกำไร ชน ต้น	๑๔			๑๑๒๑	๑๐
„	๓๑	บ/ช กำไร และ ขาดทุน	ถ. น.	๑๔	๑๖๐	๔๐	
		จากบ/ช ค่าจ้าง	๑๐			๑๖๐	๔๐
		เป็นเงินค่าจ้าง เดือนนี้					
„	๓๑	บ/ช กำไร และ ขาดทุน	ถ. น.	๑๔	๘๐	๙๐	
		จากบ/ช ค่าเสีย	๑๑			๘๐	๙๐
		เป็นเงินค่าเสีย เดือนนี้					
„	๓๑	บ/ช กำไร และ ขาดทุน	ถ. น.	๑๔	๒๐	๖๐	
		จากบ/ช ค่ารถ	๑๒			๒๐	๖๐
		เป็นเงินค่ารถ เดือนนี้					
„	๓๑	บ/ช กำไร และ ขาดทุน	ถ. น.	๑๔	๕๐	—	
		จากบ/ช ค่าเช่า	๑๓			๕๐	—
		เป็นเงินค่าเช่า เดือนนี้					
		รวม ยกไป		๑๔๓๓	—	๑๔๓๓	—

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ		หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่				บาท	สต.	บาท	สต.
		รวมเงิน	ยกมา		๑๔๓๓	—	๑๔๓๓	—
พฤษภาคม	๓๑	บ/ช นายดหนัก สวัสดิ์	ล. น.	๓	๘๑๘	๒๐		
		จากบ/ช กำไร และ ซากทุน		๑๔			๘๑๘	๒๐
		เป็นกำไร แท้ ยกไป บ/ช คำนทุน						
		รวม ทั้งสิ้น			๒๒๕๑	๒๐	๒๒๕๑	๒๐

เมื่อเราปิด บ/ช ต่าง ๆ เสร็จแล้ว บ/ช ในนาม (Nominal a/c) จะมีรูป
ดังต่อไปนี้.

ล. น.		บ/ช ค่าจ้าง		๑๐		จ. น.	
พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ		จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่
พฤษภาคม	๕	จากเงินสด		๔๐	๑๐	พฤษภาคม	๓๑
„	๑๒	„ เงินสด		๔๐	๑๐	โดยยกยกไป บ/ช กำไร และซากทุน	
„	๑๔	„ เงินสด		๔๐	๑๐		
„	๒๖	„ เงินสด		๔๐	๑๐		
				๑๖๐	๔๐		

ก.น.

บ/ช ค่าเสียหายต่างๆ

๑๑

จ.น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๕	จาก เงินสด	๓๐	๔๐	พฤษภาคม	๓๑	โดยยอชยกไป		
	๑๒	,, เงินสด	๒๐	๔๐			บ/ช กำไร		
	๑๔	,, เงินสด	๑๐	๖๐			และขาดทุน	๗๑	๔๐
	๒๖	,, เงินสด	๑๐	๕๐					
			๗๑	๔๐				๗๑	๔๐

ก.น.

บ/ช ค่ารถ

๑๒

จ.น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๑	จาก เงินสด	๒๐	๖๐	พฤษภาคม	๓๑	โดยยอชยกไป		
							บ/ช กำไร		
							และขาดทุน	๒๐	๖๐
			๒๐	๖๐				๒๐	๖๐

ถ. น.

บ/ช ค่าเช่า

๑๓

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่		บาท	สต.
พฤษภาคม	๓๑	จาก เงินสด	๕๐	—	พฤษภาคม	๓๑	โดยยกออกไป บ/ช กำไร และขาดทุน	๕๐	—
			๕๐	—				๕๐	—

บ/ช กำไรและขาดทุน

ถ. น.

เมื่อสิ้นเดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

๑๔

จ. น.

รายการ	จำนวนเงิน		รายการ	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
จาก ค่าจ้าง	๑๖๐	๔๐	โดย กำไรขั้นต้น		
,, ค่าใส่หุ้ย	๗๑	๘๐	ยกมา จาก		
,, ค่ารถ	๒๐	๖๐	บ/ช สิ้นค้า	๑๑๒๑	๑๐
,, ค่าเช่า	๕๐	—			
,, ยอดเกิน					
กำไรแท้					
ยกไปบ/ช	๔๑๘	๒๐			
ต้น ทุน	๑๑๒๑	๑๐		๑๑๒๑	๑๐

เมื่อเราหา กำไรแท้ได้ แล้วก็ยกไปข้าง จ.น. ของ บ/ช ต้นทุน ถ้าขาดทุนจำนวน
เงิน ซึ่งขาดทุนนั้น ก็ จะต้องไปข้าง ล.น. ของ บ/ช ต้นทุน.

สำหรับ บ/ช ต้นทุนของ นาย อดิศร มิตรดี ก็จะมีดัง ต่อไปนี้:-

ล.น.		บ/ช นายอดิศร มิตรดี (ต้นทุน)				จ.น.	
พ.ศ. ๒๕๓๑		รายการ		จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๕๓๑	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่
พฤษภา	๑๒	ฝาก เงินสด		๑๐๐	—	พฤษภา	๑
„	๒๖	„ เงินสด		๑๐๐	—		
„	๓๑	„ ยธก	บ/ป	๘๖๑๘	๒๐	„	๓๑
				๘๘๑๘	๒๐		
						พฤษภา	๓๑
						โดย ยธก	บ/ม
							๘๖๑๘ ๒๐

งบทดลอง

เมื่อได้บัญชีต่าง ๆ โดยเรียบร้อยแล้ว ยกกำไร แท้ ไป บ/ช ต้นทุนแล้ว ก็มี
เหลืออยู่ อีก อย่าง เดียว เท่านั้น คือ จะต้องทำงบทดลอง เพื่อ แสดงจำนวนสินทรัพย์, หนี้
สิน เมื่อวัน สิ้นเดือน พฤษภาคม.

เมื่อได้ทำบัญชี กำไร และ ขาดทุน แล้ว จำนวนยอด ลูกหนี้ (Debit Balance) ซึ่งเหลืออยู่ไม่ได้เขาไปหักในยอด กำไร และ ขาดทุน คือ **สินทรัพย์** ส่วนยอดเจ้าหนี้ (Credit Balance) คือ **หนี้สิน** เงินต้นทุนของเจ้าของห้าง กับว่า เป็นเงิน ซึ่งห้างเป็นเจ้าของ ห้างเจ้าของ ห้างผู้หนึ่ง เพราะฉะนั้น ก็ต้อง แยก อยู่ใน จำนวนหนี้สิน.

งบลุขของนายณัด สรมิตต์ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

[illegible]

เราสังเกตเห็นได้ จากตัวอย่าง ข้างบนนี้ว่า คนที่ใส่ไว้ข้างซ้าย มือของ
งบลุย และ สนิทพัย ใส่ไว้ข้างขวา มือของงบลุย.

แต่ในการ ทำบัญชีเรา จักข้าง ลูกคนที่ไว้ข้างซ้าย มือ ส่วนข้างเจ้าคนที่ไว้ข้างขวา
มือ ครั้น มา ตอนงบลุย นี้ เรา กลับ คาลับ ๕ เสีย เพราะฉะนั้น ผู้เรียน อาจ สงง
มากใน ตอนนี้ว่า ทำไม จึง เป็น เช่นนี้ แต่ข้าพเจ้าได้บอกไว้แล้วในชั้นต้น ว่า งบลุย
ไม่ใช่บัญชี เป็น แต่เพียงใบยอดหลักฐาน ของ ห้าง เท่านั้น และ การ ที่ ทำงบลุย
เช่นนี้ ก็ เป็นขนบธรรมเนียม ทำกัน มา นานแล้ว เพื่อ เป็น เครื่อง แสดง ว่า งบลุย ไม่
ใช่บัญชี การ ที่ เอาไว้ข้าง ซ้าย หรือ ข้างขวา ไม่สำคัญอะไรเลย ถ้าใคร สมัยกระ เขา
คนที่ใส่ไว้ข้างขวา ก็ไม่นับว่า ผิด แต่ ขอ บอก ว่า ไม่มีใคร เขา ทำ กัน มาก.

ตามที่ ได้ อธิบาย มา แล้วนี้ เรา ก็ อาจ เห็น ได้ ว่า การ ทำบัญชี ชนิด ข/ช คู่หนึ่ง มี
ประโยชน์ หลาย ประการ คือ.

๑. สามารถที่จะให้เรามีโอกาสได้สอบสวน ความถูกต้องในการ เขียน ตัวเลข
ลงไปใบข/ช ต่าง ๆ จาก ข ทดลอง.

๒. สามารถที่จะ รู้ ถ้าไร หรือ ขาดทุนได้ จาก ข/ช ถ้าไร และ ขาดทุน.

๓. สามารถที่จะ หา หลักฐานของ ห้าง ว่า มันคง หรือ ไม่ จาก งบลุย.

๔. จาก ข/ช ใน สมุค แยกประเภท เรา สามารถ ที่จะ ทำใบแสดงหลักฐานเหล่านี้
ได้ เพราะ ฉะนั้น เรา จะ เห็น ได้ ว่า สมุค แยก ประเภท เป็น สมุค ที่ สำคัญ ที่ สุด ใน การ
บันทึก รายการ ต่าง ๆ ส่วน สมุค ประจำวัน มีหน้าที่ แต่ เพียง ช่วยเหลือ ในการ ยก
บัญชีไป แต่ถึง อย่างไร ก็ ดี ในการ ทำบัญชี เรา จะมี แต่ สมุค แยก ประเภท เท่านั้น ไม่ได้
เรา ต้อง มี สมุค ช่วยเหลือ ประกอบไป ด้วย.

แบบฝึกหัดบทที่ ๔

๑. ขบทกลง คือ อะไร ? มีประโยชน์อย่างไร ?
๒. ทำไมเราจึงพูดว่า ขบทกลงจะต้องเท่ากัน เพราะเหตุใด ?
๓. ความผิดอะไรบ้างที่ขบทกลงพิสูจน์ไม่ได้ ?
๔. ถ้าขบทกลงไม่เท่ากัน มีเหตุผลที่เราจะสงสัยได้อย่างไรบ้างว่าผิดตรงไหน ?
๕. บัญชีทำกันอย่างไร ?
๖. จงยกตัวอย่างบ/ช สิ้นค้า มีรายการข้าง ละ ๖ รายการ มีสินค้าเหลือ มาให้คู่ สัก บ/ช หนึ่ง.
๗. ถ้าไร ชนกัน คืออะไรให้ยกตัวอย่าง ?
๘. เมื่อเวลา สิ้นงวด หนึ่ง บ/ช ต่าง ๆ ซึ่ง อยู่ข้าง พวกบ/ช ในนามเราจะ ทำอย่างไร ?
๙. จง ทำบ/ช ถ้าไร และ ฝากทุน หาก รายการ ค่อยไปนี้.

เงิน ถ้าไร ชนกัน เมื่อ สิ้นปี

๑๘๐๐.๖๐ บาท

จ่ายเงินค่าเช่า

๒๕๐.๐๐ ,,

จ่ายเงินค่าจ้าง

๓๐๐.๖๐ ,,

จ่ายเงินค่ารับ ประกัน

๑๕๐.๓๐ ,,

จ่ายเงินค่ารถ

๓๐.๕๐ ,,

จ่ายเงินค่าใส่ตู้ย ต่าง ๆ

๓๒๐.๘๐ ,,

๑๐. ถ้าไร แท้ หมายถึง ความว่า อะไร, และ เมื่อทำบ/ช จะ ยกไปไว้ที่ไหน?

๑๑. ขบทกลง คือ อะไร, สิ้นทรัพย์ และสิ้นสิน อยู่ข้างไหน และ ทำไมจึงเป็น
เช่นนี้ ?

๑๒. ทำงานขลุ่ยสำหรับวันที่ ๓๑ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ จากรายการ

ต่อไปนี้:—

บาท

เงินสดในมือ ๒๑๖.๘๐

เงินสดที่ธนาคาร ๓๐๐๐.๙๐

ลูกหนี้ต่าง ๆ ๑๓๒๐.๘๐

เจ้าหนี้ต่าง ๆ ๘๔๐.๑๐

เงินกู้จากเพื่อน ๑๐๐๐.๐๐

สินค้าที่เหลือ ๑๗๐๐.๕๐

ต้นทุนเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙ ๔๖๕๐.๙๐

เงินถอนไปใช้ ๑๐๐๐.๐๐

กำไรจากข้อ ๙

๑๓. ทำงานขลุ่ยของ บ/ชกำไร และขาดทุน แล่งขลุ่ยสำหรับวันที่ ๓๑ มีนาคม

พ.ศ. ๒๔๗๑ จากรายการ ต่อไปนี้:—

บาท

ต้นทุนวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑ ๓๐๐๐.๗๐

ถอนไปใช้ส่วนตัว ๕๐๐.๐๐

กำไรขั้นต้น ๑๖๐๐.๘๐

สินค้าเหลือ ๑๒๐๐.๔๐

จ่ายเงินค่าจ้าง ๘๐๐.๑๐

ได้รับเงินอำนายหน้า ๔๐๐.๓๐

จ่ายเงินค่าเช่า ๒๐๐.๐๐

จ่ายเงินค่ารถ ๖๐.๓๐

	บาท
จ่าย เงินค่าไต่หุ้ย ต่าง ๆ	๑๗๐.๕๐
ลูกหนี้ ต่าง ๆ	
นายคว้าม	๒๙๐.๓๐
นายฮ็อก	๓๐๐.๔๐
นายลี	๑๗๐.๕๐
เจ้าหนี้ ต่าง ๆ	
นายยีน	๔๐๐.๖๐
นายแพน	๑๘๐.๙๐
เงิน สกในมือ	๑๑๐.๒๐
เงิน สกที่ธนาคาร	๑๗๘๐.๖๐

๑๔. เปรียบรายการ ต่อไปนี้ใน สมุด ประจำวัน แล้ว ยกไปลงใน สมุดแยก ประเภท ทำ
งบทดลอง บ/ชกำไร และ ขาดทุน และ งบทุลง สำหรับ วันที่ ๓๑ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๗๐

	บาท
มีนาคม ๑ นายเหี่ยมเริ่มทำการ ค้าขาย ด้วย มี เงิน สก	๕๐๐.๐๐
๑ มี สิ้นค้า	๒๐๐.๐๐
๓ ชื้อ สิ้นค้า ด้วย เงิน สก	๒๐๐.๐๐
๔ ขาย สิ้นค้า ได้ เงิน สก	๑๖๐.๘๐
๖ ชื้อ สิ้นค้า จาก นาย มา	๓๒๐.๗๐
๑๐ ขาย สิ้นค้า ให้ นาย ช้วน	๔๐๐.๓๐
๑๒ ชื้อ สิ้นค้า จาก นาย ประวัติ	๔๓๐.๒๐

บทที่ ๕

ในบทนี้ข้าพเจ้า จะ พูดถึง เรื่องเอกสาร ที่สำคัญซึ่ง เกี่ยวแก่ การค้าขายเสีย
บ้างพอเป็นสังเขป ก่อนที่จะ ขยาย วิชาบัญชี ให้กว้างขวาง ออกไป อีก ผู้เรียนจำ
ต้อง รู้เอกสาร ซึ่ง เกี่ยวแก่ การซื้อ และการ ขาย สินค้า.

เอกสาร ซึ่ง สำคัญเหล่านี้ มี ดังต่อไปนี้ คือ :-

๑. ใบแจ้งรายละเอียดราคา สินค้า (Price List).
 ๒. ใบสั่ง (Orders).
 ๓. ใบส่งของ (Delivery Note).
 ๔. ใบอินวอยซ์ (Invoice).
 ๕. ใบเจ้าหนี้ และ ใบลูกหนี้ (Credit Note & Debit Note).
 ๖. ใบเคอณหนี้ (Statement).
 ๗. ใบเสร็จรับเงิน (Receipt).
- ซึ่ง จะได้ อธิบาย เป็น ข้อ ๆ ดัง นี้ คือ :-

(๑) ใบแจ้งรายละเอียดราคาสินค้า (Price List)

เป็นเอกสาร ซึ่ง ผู้ทำ สินค้า หรือ พ่อค้า ทำขึ้น ส่งไปได้แก่ผู้ที่ จะ ซื้อของคล้าย
กับใบโฆษณาเหมือนกัน ซึ่งผู้ขาย จะยอมขายให้ ตามราคาของสินค้าที่ได้ พิมพ์ มาให้.

ใบเอกสาร ชนิดนี้ ไม่จำเป็น จะ ต้อง เหมือนกันเสมอ ทั้ง ห้าง อาจ คิดทำ แบบ
รูปเพื่อให้เหมาะ กับกิจการ ของเขา และ อีก ห้าง หนึ่ง อาจ ทำไป อีก อย่าง หนึ่ง ก็ได้
เพราะฉะนั้น แบบ รายละเอียดราคา สินค้า ซึ่ง จะ เขียนไว้ ใน หน้า ต่อไปนี้ ก็ เป็น แด
ดัว อย่าง ชนิดหนึ่ง ของ ห้าง ๆ หนึ่ง เท่านั้น.

รายละเอียดราคาสินค้า

หาก สยามสไตร์ ท. จ. ก.		พรรณนา	
		ค่าธรรมเนียม ๒ $\frac{1}{2}$ % ค้างเคื่อน.	
บุตรี ต่าง ๆ	บุตรีแกริก	๑	๑.๐
	บุตรีเวสมินสเตอร์	๑	๐.๘
	บุตรีไฟปอก.	—	๔.๕
สับต่าง ๆ	สับไม้จันทร์	คืบ ละ	๑ ๒๐
	สับแพร์	,,	— ๗.๕
	สับหอม	,,	๑ —
เครื่อง กระจ่าง ต่าง ๆ	ปลาซาร์ คิน	—	๕.๐
	ปลาแซลมอน	๑	๑.๕
	ไส้กรอก	—	๖.๐
	น้ำซอส.	—	๘.๐

๒. ใบสั่ง (Orders)

โดยมากตามห้างหรือร้าน มัก จะ พิมพ์ สมุด ซึ่งมี ชื่อ ผู้จัดการ เขียนไว้ เมื่อเวลาจะ สั่ง ของ ก็ เขียน ชื่อ สิ่ง ของ ซึ่ง ต้องการ ลงไปใน ช่อง ที่ ทิ้ง ไว้ แล้ว ส่ง ไปยังผู้ขาย.

ใบสั่ง นี้ โดยมาก มัก จะ เขียน ความ ละ ๒ ฉบับ คือ เขียน บน ใบหนึ่ง อีกใบหนึ่ง จาก กระดาษ คาร์บอน ใบ ซึ่ง เขียน Copy จาก กระดาษ คาร์บอน นี้ ห้างจะเก็บเอาไว้ เมื่อเวลาได้ของ มา ห้าง จะ ได้ สอบ สวม ดู อีก ทั้ง ตัวอย่าง ใบสั่งต่อไปนี้—

ใบสั่ง (Orders)

โทรเลขสาโค. กรุงเทพฯ

โทรศัพท. ๒๔๗.

เลขที่

สยามสไตร

บางลำพู ยน

พระนคร.

วันที่ เดือน พ.ศ.

ถึง

โปรดส่งสินค้าต่อไปนี้โดยเร็วที่สุดที่ จะเร็วได้ จะขอใจ มาก.

เขียน ชื่อ

(๑)

(๒)

(๓)

(๔)

(๕)

๓. ใบส่งของ (Delivery Note)

โดยมากเมื่อเวลาของ จะ ออก จาก ผู้ขาย ผู้ขาย มัก จะ เขียนใบบอก มา ว่า
 ได้ส่งสินค้า นั้น มา แล้ว เป็นจำนวนเงินเท่านี้เท่านี้ และ หักเงินเท่านี้เท่านี้

ทั้ง ตัวอย่างใบส่ง ของใน หน้า ต่อไปนี้:—

ใบส่งของ (Delivery Note)

เลขที่	
โรงงาน	
จังหวัด	
วันที่	เดือน พ.ศ.
ได้รับจาก	
บริษัท	
ส่งไปยัง	
ผู้เสียค่าส่ง ชื่อ	
ใบส่งเลขที่	รูปพรรณ
หน้าตึก	
ถึงนาย	เซ็นชื่อ

๕. ใบอินวอยซ์ (Invoice)

เป็นใบ ซึ่งบอก รายละเอียด ของ สินค้า ซึ่ง ผู้ขายเขียนขึ้น แล้วส่งไปให้ผู้ซื้อ แสดง จำนวน สินค้า และราคาที่ ผู้ขาย ระคิด เขา แก่ผู้ซื้อ.

ความปกติใบอินวอยซ์ (Invoice) นี้ ผู้ขาย มัก จะ ส่งโดย ทางไปรษณีย์ เมื่อเวลา เขา ของ นนไปส่ง.

ใบอินวอยซ์^{นี้} มีรายการแสดงจำนวนสิ่งของ รูปพรรณ^{นี้} ราคาของ สิ่งหนึ่ง และเงินรวมทั้งหมด ถ้าจะคิดค่าหอหรือค่ารถ ก็คงจะเขียนไว้ลงไปด้วยในใบอินวอยซ์^{นี้}.

ใบอินวอยซ์ (Invoice) ย่อมแตกต่างกันตามห้างร้านต่าง ๆ ในที่นี้จะยกตัวอย่างให้ดูแต่เพียงชนิดเดียวเท่านั้น.

ใบอินวอยส์ (Invoice)

เลขที่ ๓๔๗.		โรงงาน ช่างทำ			
		คลองเตย.			
		พระนคร.			
วันที่		เดือน		พ.ศ.	
นายเสถียร					
ตรอกกัปตันบุค					
พระนคร.					
ซื้อ จากโรงงาน ช่างทำ					
๑๐	รถจักรยาน คันละ ๘๐ บาท.	๘๐๐	—		
	ลด ๒๐%	๑๖๐	—	๖๔๐	—
๒๐	จักรเย็บผ้า คันละ ๘๐ บาท.	๑๘๐๐	—		
	ลด ๒๕%	๔๕๐	—	๑๓๕๐	—
				๑๘๘๕๐	—
ลดให้ ๕% ถ้าใช้เงินสดภายใน ๑ เดือน					

๕. ใบเจ้าหนี้ (Credit Note) และใบลูกหนี้ (Debit Note) บางครั้งบางคราว ผู้ซื้อจำเป็นต้องส่งสินค้าคืนให้แก่ผู้ขาย โดยไม่พอใจ สินค้านั้น เนื่องจาก ขาดตกบกพร่อง ประการหนึ่ง หรือไม่เหมือนตัวอย่าง ประการหนึ่ง.

เนื่องจากเหตุนี้ ผู้ซื้อ เมื่อเวลาส่งของคืน หรือขอกำหนด ความในการ บกพร่องของสินค้านั้น ก็จะต้องใบลูกหนี้ (Debit Note) ไปให้ผู้ขาย ดัง ตัวอย่าง ต่อไปนี้:-

ใบลูกหนี้ (Debit Note)

เลขที่ ๓๗๘.		กรุงเทพฯ.	
วันที่		เดือน	
ปี		พ.ศ.	
โรงงานช่างทำ.			
เช่น ลูกหนี้ นายเหลียม.			
๑ เท่านั้น	เครื่องจักร เบ็ดผ้าคั้น เพราะบุบสลาย ก่อนได้รับ		๒๗ ๕๐

เมื่อผู้ขาย บอกรับคืนของเพราะไม่ใช่ ความผิดของผู้ซื้อ และอีกประการหนึ่ง ก็เพื่อเชื่อม การติดต่อกับผู้ซื้อไว้เสมอ ผู้ขาย ก็จะต้องใบเจ้าหนี้ (Credit Note) ไปให้แก่ผู้ซื้อเพื่อ แสดงว่ายอมให้ผู้ซื้อคืนของ.

ใบเจ้าหนี้ (Credit Note) นี้โดยมากเขียนด้วย หมึกแดง หรือกระดาษแดง เพื่อ ให้ แยก กับใบอินวอยซ์ (Invoice) ดัง ตัวอย่างใน หน้า ต่อไปนี้:-

ใบเจ้าน (Credit Note)

เลขที่ ๖	โรงงานช่างทำ		
	คลองเคย		
	พระนคร		
	วันที่	เดือน	พ.ศ.
นายเหลียม	พระนคร		
ตรวจกับบัญชี			
พระนคร			
เป็นเจ้าหนี้บริษัทโรงงานช่างทำ			
๑ เท่านั้น	เครื่องจักรเย็บผ้าอัตโนมัติ เครื่องราคา ลด ๒๕%	๙๐ - ๒๒ ๕๐	๖๗ ๕๐ ๖๗ ๕๐

๖. ใบเตือนหนี้ (Statement)

เป็นเอกสารชนิดหนึ่งซึ่งเจ้าหนี้ส่งไปให้ลูกหนี้ ซึ่งคล้ายกับเป็นการทวงเงิน
 ปลายๆ เช่นนี้ เป็นใบเตือนให้ผู้ซื้อทราบว่าถึงคราวแล้วที่จะควรชำระหนี้กันเสียที.

ใบเตือนหนี้ (Statement) นี้โดยมากส่งกันเมื่อเวลาสิ้นเดือน หรือ ๓ เดือน
 ครั้งหนึ่งแล้วแต่สะดวก.

ทั้งนี้ตัวอย่างใบเตือนหนี้ (Statement) ในหน้าต่อไป:-

ใบเดือนหนี้ (Statement)

		กรุงเทพ ฯ	
		วันที่	เดือน
นาย บุญถึง		พ.ศ.	
		เป็น คนโรงงาน ช่าง ทำ	
วันที่		จำนวนเงิน	
		จำนวนเงิน	
มีนาคม	๓	จาก สิ้นค้า	๒๐๐ —
	๑๐	„ สิ้นค้า	๑๐๐ —
	๑๕	„ สิ้นค้า	๑๒๐ —
			๔๒๐ —
		ส่งคืน	๒๐ —
		„ เงินสด	๒๐๐ —
			๒๒๐ —
			๒๐๐ —
		ลบ ๕% จาก ๒๐๐ บาท	๑๐ —
			๑๑๐ —

๑. ใบเสร็จรับเงิน (Receipt)

ทั้งนี้โดยมาก มัก จะ ทำ แบบใบเสร็จรับเงินเมื่อเวลาได้รับเงินใช้คืนแล้ว ใบเสร็จรับเงินแบ่งออกเป็น สอง ตอน ตอนที่ ๑ เป็นต้นฉบับซึ่งทางเก็บเอาไว้ ตอนที่ ๒ คือได้แก่ผู้ใช้คืน.

ทั้ง ตัวอย่างใบเสร็จรับเงิน (Receipt) ต่อไปนี้.

ใบเสร็จรับเงิน (Receipt)

เลขที่ ๖๑	เลขที่ ๖๑	ตำบล _____
วันที่ _____	วันที่ _____	
ชื่อ นายบุญถึง	ได้รับเงินจาก นายบุญถึง	
ตำบล _____	จำนวนเงิน ๑๙๐ บาทถ้วน (หนึ่งร้อยเก้าสิบบาทถ้วน)	
เงินสด ๒๐๐.๐๐ บาท	เงินสด ๒๐๐.๐๐ บาท	
ลก ๑๐.๐๐ บาท	ลก ๑๐.๐๐ บาท	
๑๙๐.๐๐ บาท	๑๙๐.๐๐ บาท	
นามผู้รับเงิน	ในนาม ของโรงเรียน ช่างทำ	
เสริม	เสริม	
	ผู้รับเงิน	

แบบฝึกหัดบทที่ ๕

๑. ใบแจ้งราย ทะเบียน ราคา สินค้า คือ อะไร? จงยก ตัวอย่าง.
๒. จงอธิบาย ถึง ประโยชน์ของใบ ส่งของ และ ทำแบบตัวอย่างประกอบคำอธิบายมาด้วย.
๓. จงอธิบาย ถึงใบ อินวอยซ์.
๔. จงลง รายการ ต่อไปนี้ ในใบ อินวอยซ์ ซึ่ง นาย กฤษได้ซื้อ สินค้าจาก นายจำเริญไป.
 - (๑) ชา หึ่ง หีบหนัก ๘๐ ปอนด์ ๆ ละ ๘๐ สตางค์.
 - (๒) น้ำตาล ปอนด์หนัก ๒ สะตอ ปอนด์ละ ๑๕ สตางค์.

(๓) สะบู ๓ โหล ก้อนละ ๑๒ สดางค์

(๔) กาแฟ ๔ ปอนด์ๆ ละ ๕๐ สดางค์

๕. ถ้าสินค้าซึ่งนาย จอน ส่งไปให้นาย เปา ราคา ๖๐ บาทไม่เป็นที่พอใจนาย เปา ส่งคืนไป เมื่อเวลาส่งของไปนาย เปา ส่งใบอะไรไปให้ และเมื่อ นาย จอน ยินยอมรับคืนแล้วจะส่งใบอะไร มาให้นาย เปา จงทำแบบตัวอย่างประกอบคำอธิบายมาด้วย.
๖. นาย สมานขายสินค้า เชื่อให้นาย สมักรไปเป็นเวลา ๑ เดือนแล้ว นาย สมักรก็ยังไม่ใช่เงินได้ นาย สมาน จะทำอย่างไรจึงจะได้เงิน แต่ไม่อยากจะทำให้รุนแรง คือ นาย สมักร จงอธิบาย และ ยก ตัวอย่าง.

๕. จิตบุคคลนิยม

จิตบุคคลนิยม (Personalism) เป็นปรัชญาที่ถือว่าจิตเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง และจิตมีอำนาจเหนือสสาร ปรัชญาประเภทนี้เชื่อว่าจิตเป็นสิ่งที่มีชีวิตและมีอำนาจเหนือสสาร และจิตเป็นสิ่งที่มีชีวิตและมีอำนาจเหนือสสาร

บทที่ ๖

ข้าพเจ้าได้อธิบายมาแล้วทุกคืน ๆ ว่าในการทำบัญชีอย่างละเอียด บัญชีคู่ สมุดแยก ประเภทเป็นสมุดที่สำคัญที่สุดหัวใจของการบัญชี ส่วนสมุดประจำวันนั้นมีหน้าที่เพียงแต่ช่วยเหลือในการยกรายการไปยังบัญชีต่างๆ ในสมุดแยกประเภทเท่านั้น.

เนื่องจากเหตุนี้เราจะเห็นว่ากิจการซึ่งจะติดต่อกับสมุดประจำวันจะยุ่งเหยิงมากขึ้น ถ้าห้างหรือร้านนั้นทำการค้าขายมากและขนาดของสมุดประจำวันก็จะต้องทำให้มีชั้นเล่มใหญ่โตมาก แต่ความประสงค์ในการทำบัญชีของเรานั้น ข้าพเจ้าได้พูดไว้ในบทที่ ๒ ว่า ในการทำบัญชี เราต้องการให้ได้ผลมากที่สุด และในเวลาเดียวกันก็ให้เปลืองแรงน้อยที่สุดที่จะน้อยได้ เพราะฉะนั้นหากกฎสองข้อนี้ เราก็ควรจะพิจารณาการบัญชีของเราให้ใกล้ชิดที่สุดเข้าไปที่จะใกล้ชิด ยิ่งขึ้น การบัญชีของห้างหรือร้านเดียวกันเขาได้พยายามคิดแปลงหาวิธีที่สะดวกมากขึ้น.

ตามห้างร้านที่ใหญ่ ๆ ซึ่งทำการค้าขายกันมากมายจำเป็นจะต้องจ้างเสมียนไว้หลายคน สำหรับทำหน้าที่ยกรายการต่างๆ ไปยังสมุดแยกประเภท แต่ต้องเข้าใจว่าเสมียนเหล่านี้จะต้องใช้สมุดประจำวันเล่มเดียวพร้อมกันทุกคนไม่ได้ เหตุนี้ก็จำเป็นที่จะต้องหาวิธีหนึ่งวิธีใดที่จะแบ่งหน้าที่ของสมุดประจำวันให้เสมียนต่างๆ มีโอกาสได้ใช้ทุกคน โดยไม่ต้องเสียเวลาคอยให้คนหนึ่งเสร็จเสียก่อน แล้วคนหนึ่งจึงค่อยทำ.

ถ้าสมมุติว่าเราจะแบ่งรายการ ฉะเพาะที่เกี่ยวข้องกับ “ขายเชื่อ” ใต้ไป
รวมกัน อยู่ ราก หน้าเท่า นั้นถึงหน้าเท่านี้ในสมุดประจำวันแล้วได้เสมือน คนหนึ่งคนใดมี
หน้าที่ คอย ลง รายการ ฉะเพาะในเรื่องขายเชื่อ นี้นั่น ถ้าทำได้ อย่างนี้ เสมือนก็
จะไม่มี หน้ากั ก้าว่ายยุ่งเหยิงได้ เพราะต่างก็รับผิดชอบในหน้าที่ของตน.

สมมุติว่าต่อไปนี้เป็น รายการ ขายเชื่อใน สมุด ประจำวัน.

สมุดประจำวัน

วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
			บาท	สต.	บาท	สต.
๒๔๗๑						
พฤษภาคม	๒ บ/ช นาย แหว่ม	ล. น.	๔๐๐	๓๐		
	๔ บ/ช นาย กอบ	ล. น.	๗๐๐	๔๐		
	๘ บ/ช นาย แหว่ม	ล. น.	๑๖๐	๔๐		
	๘ บ/ช นาย แฉ็ค	ล. น.	๑๔๐	๓๐		
	๑๑ บ/ช นาย กอบ	ล. น.	๑๘๔๐	๖๐		
	๑๖ บ/ช นาย แฉ็ค	ล. น.	๔๖๐	๔๐		
	๓๑ ราก บ/ช สีนคำ				๓๗๐	๒๔๐
	เป็น สีนคำ ขายเชื่อเดือนนี้					

ราก ตัวอย่างข้างบนนี้เวลาทำบัญชีจริง ๆ ก็ยกเอา เงินยอด ๓๗๐๒.๔๐ บาท
นี้ไปไว้ข้าง จ.น. ของ บ/ช สีนคำ ส่วน สำนวนข้างที่ เป็น ล.น. ก็ยกไปตามชื่อของ
บุคคลผู้นั้น นี้ก็เห็นได้ว่า สะดวก ชัด ค่อนข้างแล้ว.

แต่ถึงอย่างไร ก็ถ้า เรา จะ คง ใช้ แต่ สมุด ประจำวัน แล้ว แบ่ง ออก เช่น หน้า ๆ จาก หน้า เท่า นั้น ถึง เท่า นั้น สำหรับ รายการ ขาย สินค้า เชื้อ และ หน้า เท่า นั้น ถึง เท่า นั้น สำหรับ รายการ ซื้อ สินค้า เชื้อ ก็ คง จำยาก อยู่ นั้น เอง (เพราะ ใช้ สมุด เล่ม เดียว กัน).

แต่ ถ้า สมมุติ ว่า แทน ที่ จะ ให้ เขียน หน้า เท่า นั้น ถึง หน้า เท่า นั้น ใน สมุด ประจำวัน สำหรับ สินค้า ที่ ขาย เชื้อ ไป เรา แบ่ง ให้ เขียน อีก สมุด หนึ่ง ชื่อ ว่า สมุด ขาย เชื้อ ก็ คง จะ ไม่ ทำ ความ เปลี่ยนแปลง อะไร เลย แทน ที่ จะเป็น เช่น นั้น กลับ ทำ ความ สะดวก ให้ อีก เพราะ เสมือน ผู้ เก็บ บัญชี สมุด ขาย เชื้อ นี้ ก็ จะ ไม่ ต้อง ทำ หน้า ที่ กว้าง กว้าง รวม กับ ผู้ ที่ ทำ บัญชี ซื้อ เชื้อ.

สมุด ขาย เชื้อ (Sales Day Book) หรือ สมุด ประจำวัน ขาย (Sales Journal) โดย มาก จะมี รายละเอียด ดัง ต่อไป นี้ คือ.

๑. ชื่อ หน้า ที่ จะ ยก ไป ใน สมุด แยก ประเภท.
๒. วันที่, เดือน, ปี ที่ ได้ ขาย ไป.
๓. ชื่อ ของ ผู้ ที่ ขาย สินค้า ไป ให้.
๔. รายละเอียด ของ สินค้า และ ราคา สินค้า.
๕. เงิน รวม ทั้งหมด ที่ ได้ ขาย ไป.

ดัง ตัวอย่าง สมุด ขาย เชื้อ ต่อไป นี้ :—

สมุดขายเชื้อ

หน้า	รายการ	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
		บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.
๑๖	วันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑ นายสี คล่องแคล่ว ๕๗๔ ตำบล บ้านแซก เข้าสาร ๓๐ กระสอบ ๗ ต่ น้ำตาล ๖ หีบ ๗ ต่ ชา ๕ หีบ ๗ ต่	๑๘	—	๕๕๐	—		
		๘	—	๔๘	—		
		๒๐	—	๑๐๐	—	๖๘๘	—
๔๓	วันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑ นายสี สิทธิไชย ๓๘ ตรอกกัปตันยุค เข้าสาร ๑๐ กระสอบ ๗ ต่ ถ่าน ๒๐ หาบ ๗ ต่	๑๘	—	๑๐๘	—		
		๓	—	๖๐	—	๒๔๐	—
	รวมยกไป ข/ช สิ้นค้า ข้าง จ. น.					๙๒๘	—

รูปสมุดขายเชื้อนี้ไม่จำเป็น ต้อง มี แบบ อย่าง นี้ เสมอไป ถ้า การ ค้า ขาย
มี มากมาย ห้างเขาก็แบ่งช่องเงิน ออกเป็นช่องๆ ช่อง หนึ่ง สำหรับ สิ้นค้า ๗๕๓
หนึ่ง ซึ่ง จะ ได้ ธิบาย ต่อไป ใน บท หน้า.

ส่วน การ ขายได้เงินสดนั้นไม่เกี่ยวกับบ/ชขายเชื่อ เมื่อขายได้เงินสดมาก็
ลงไปใบบ/ชเงินสดเลยทีเดียว แต่ถ้ามีรายการขายเงินสดมาก จำพเจ้าแนะนำ
ให้แยกสมุดขายเงินสด (Cash Sales Book) เงินรวมที่ได้จากบัญชีหนึ่ง ๆ ก็ยกไป
บ/ชเงินสด.

สมุดคืนสินค้าเข้ามา (Returns Inwards Book) ในการค้าขายโดยมาก
ผู้ซื้อของ จำเป็น ต้อง ส่ง ของ คืน เนื่อง ด้วยเหตุต่าง ๆ เป็นต้นว่าส่งของมาเกิน
จากที่สั่ง ฯลฯ.

สมุดนี้ว่า ผู้ ส่ง ของ คืน มาให้กับเราเป็นจำนวน มาก เรา ก็บันทึกไว้ใน สมุด
เช่นเดียวกัน กับ สมุด ขาย เชื้อเหมือนกัน แต่ในสมุดเล่มใหม่นี้เราได้ชื่อ ว่า สมุดคืน
สินค้าเข้า (Returns Inwards Book) เมื่อเรา ต้อง การ จะ บัญชีเราก็ รวมเงิน
ทั้งหมดนี้ แล้วยกไปข้าง ล.น. ของ บ/ช สินค้า ส่วนข้าง จ.น. ก็จะไปปรากฏ
ตามบัญชีบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเขากินสินค้ามาให้เรา.

แต่ถ้า การ คืน ของ นี้ไม่ มาก มาย เรา ก็ไม่จำเป็นต้อง มี สมุด พิเศษ ขึ้น เพียง
แต่ใส่ไว้ตอนท้ายในสมุดขายเชื่อก็พอ.

สมุดซื้อเชื้อ (Purchases Day Book) เมื่อเราได้แบ่ง รายการ ซึ่งเกี่ยว แก่
การ ซื้อเชื้อใส่ไว้ใน สมุด พิเศษ เล่มหนึ่ง เพราะเหตุว่า การ ซื้อเชื้อ มี มากมาย
นักใด ก็ ถ้า รายการ ซึ่งเกี่ยว แก่ การ ซื้อ มี มากมายขึ้น เราก็ควรทำสมุดซื้อเชื้อ
พิเศษขึ้น คล้าย กับ สมุด ขาย เชื้อเหมือนกัน.

อย่าลืมว่า สมุดขายเชื้อ, ซื้อเชื้อ ฯลฯ เหล่านี้เขียน สมุดบันทึกรายการ
ขึ้นต้น ไม่ใช่บัญชี สมุด ซื้อเชื้อเล่มนี้มี ชื่อเรียกได้ หลายอย่าง หลายชนิดในภาษา
อังกฤษ สมุด เล่มนี้ เล่มเดียว บาง คน เรียก.

1 Purchases Day Book.

2 Purchases Journal.

3 Bought Day Book.

4 Bought Book.

5 Credit Journal.

6 Invoice Book, etc.

ถ้าเราเป็นผู้รักษา สมุดเล่มนี้ เมื่อเวลาเราได้รับใบ อินวอยซ์จากผู้ขายเราควร
จะตรวจเสียก่อนว่าจำนวน สินค้า ชนิดและราคา ถูกต้องหรือไม่ เมื่อเห็นว่าถูกต้อง
ก็แล้วก็เซ็นชื่อย่อ ๆ ไว้ที่ใบ อินวอยซ์เสียหน่อย และจากใบอินวอยซ์นี้เราก็เอา
ลงสมุดซื้อเชื่อได้ ส่วนใบ อินวอยซ์ที่ได้รับ มา ก็ควร จะเก็บไว้ให้เรียบร้อยไม่ควร
ทิ้งไว้ให้หาย หก ตกหล่น แล้ว ควร จะใส่เลขที่ไว้เพื่อสะดวกเมื่อเวลา ค้นคว้า
เพราะใบ อินวอยซ์ นี้ต่อไป จะเป็นเครื่องพิสูจน์ อันสำคัญว่าเราได้ซื้อสินค้า มาจริง
ดังนั้นหรือไม่

ต่อไปนี้เป็น ตัวอย่าง ของ สมุดซื้อเชื่อ.

ตัวอย่างที่ ๑

หน้า	หมวดข้อ เลขที่	รายการ	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
			บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.
๑๘	๑.	วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑						
		นาย นพ มีทรัพย์						
		๔๒. ค่าปล บ้านขมิ้น						
		<u>แบ่งค่า</u>						
		ชนะศึก ยาบ ๒๐ กระสอบ ๗ ละ	๑๕	—	๓๐๐	—		
		,, ละเอียด ๑๐ กระสอบ ๗ ละ	๒๕	—	๒๕๐	—	๕๕๐	—
๓๔	๒.	วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑						
		นาย รุณ มีสิน						
		๕๖๓. สามเสถ						
		เหย เหลว ๔๐ กระบุง ๗ ละ	—	๗๕	๓๐	—		
		เหย แข็ง ๒๐ กระบุง ๗ ละ	๑	๕๐	๓๐	—	๖๐	—
		เงิน รวม						
		ยกไป ย/ช สิ้นค้า ข้าง ล. น.					๖๑๐	—

ตัวอย่างที่ ๒

วันที่		อินวอยซ์ เลขที่		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
						บาท	สต.
๒๔๗๑		๑	นายพ มีทรัพย์	แย่งศาลี	๑๘	๕๕๐	—
พฤษภาคม	๒		๔๒. ตำบลบ้านหมื่น				
,,	๒	๒	นายจุน มีสิน	เผย	๓๘	๒๐	—
			๕๖๓. สามเสน				
			เงินรวม				
			ยกไป บ/ช สินค้า				
			ข้าง จ. น.			๒๑๐	—

ถ้าซื้อ สินค้า ด้วยเงิน สตไม่ควร จะ ลงไปใ สมุคเล่มนี้

สมุดคินสินค้ำออก (Returns Outwards Book) สมุคเล่มนี้ ก็ทำเช่น

เดียวกับ สมุดคินสินค้ำเข้าเหมือนกัน ที่ ผิดกัน ก็คือ จำนวนเงินออกนั้น ยกไปไว้

ข้าง จ. น. ของ บ/ช สินค้ำ ส่วนผู้ที่ เรา คินสินค้ำให้เขา ก็ จะ ปรากฏอยู่ ข้าง จ.น. ของ

บ/ช ของเขา.

ข้อควรจำ

สรุปรวมใจความทั้งหมด สมุดขายเชื้อ ชื่อเชื้อ สมุด คั้นสินค้าออกไป สมุดรับ คั้นสินค้าเข้ามา เป็น ส่วนหนึ่ง ซึ่ง แยก ออก มา จาก สมุด ประจำวัน และสมุดประจำวันเป็นสมุดที่บันทึกรายการสำหรับยกไปลงในสมุดแยกประเภท เพราะฉะนั้นหน้าที่ของ สมุดเหล่านี้ ก็คือ หน้าที่ของสมุดประจำวันนั่นเอง แต่ที่แยก ออก ไปเช่นนี้ก็เพื่อความ สะดวก ตาม ซึ่งได้ อธิบาย มา แล้ว นี้เอง.

แบบฝึกหัดบทที่ ๖

๑. มีประโยชน์อย่างไรในการ แบ่ง สมุดประจำวัน ออกเป็น ส่วน ๆ เช่น แยกเชื้อ.
๒. รายการ ชะนิคใดที่ อยู่ใน สมุดขายเชื้อ จง ทำ แบบ ตัวอย่าง.
๓. จง ลง รายการ เหล่า นี้ ใน สมุดขายเชื้อ ของ นายแสง.

พ.ศ. ๒๔๗๑

เมษายน ๖ นายแอ๊ดเชื้อผ้า ๔ พับ ๆ ละ ๒๐ บาท.

.. ๗ นายเป่าเชื้อผ้าสำลี ๒๔ พับ ๆ ละ ๗ บาท.

.. ๗ นายจรเชื้อพรม ๔ ม้วน ๆ ละ ยาว ๒๐ หลา ๆ ละ ๘๐ สตางค์

.. ๘ นายไผ่เชื้อผ้า แดงเก็ก ๒ โหล ผืนละ ๖ บาท.

.. ๘ นายชลชเชื้อผ้า ม้วน ๑๒ ผืน ๆ ละ ๕ บาท.

๔. สมมุติว่า จากข้อ (๓) นายไผ่คั้นผ้า แดงเก็ก มา ๒ ผืน เรา จะ ลง รายการ ใน สมุด ของ เรา อย่างไร ? จง ทำ แบบ ตัวอย่าง มา ให้ ดู ด้วย.

๕. สมุดเชื้อเชื้อเรียกว่าอะไรได้บ้าง ? นอกจากนี้ เรา ควร จะ ทำ อย่างไร เมื่อ ได้ ใบ อินวอยซ์.

๖. จง ทำ รูป แบบ สมุดเชื้อเชื้อ มา ให้ ดู ๒ ชะนิค และ อธิบาย ถึง ประโยชน์ของ ชะนิค หนึ่ง ๆ ชะนิคไหนที่ ท่าน เห็น ว่า ดี.

๗. จง ลงรายการ ค่าไปนี้ในสมุดซื้อเชือกของท่านชอย.

พ. ศ. ๒๔๗๑

พฤษภาคม ๖ ซื้อทองแดงหนัก ๑๒ ตัน ๗ ละ ๗๕๐ บาท จากห้างโรบินสัน.

๗ ซื้อคีมุก ๑๔ ตัน ๗ ละ ๑๓๕๐ บาท ลก ๑๐ % จากบริษัท
เคลย์มและแจ่ม.

๘ ซื้อทองแดง ๗ ตัน ๗ ละ ๗๕๐ บาท จากบริษัทถลุงทองแดง.

๙ ซื้อคีมุก ๔ ตัน ๗ ละ ๑๓๖๐ บาท ลก ๑๒ $\frac{1}{2}$ % จากบริษัท
เหมืองแร่.

๑๐ ซื้อคีมุก ๘ ตัน ๗ ละ ๑๓๔๐ บาท ลก ๑๐ % จากนายสนอง.

๑๑ ซื้อทองแดง ๑๐ ตัน ๗ ละ ๗๕๐ บาท จากบริษัทเงินเหรียญ.

๘. รายการ ซึ่งเกี่ยวกับการขายได้เงิน สก; ซื้อด้วยเงิน สก. ท่านจะทำ
อย่างไร ?

๙. ถ้าของที่ท่านซื้อมาไม่ต้อง ตามประสงค์ของท่าน ท่านส่งคืนไปได้ผู้ขาย
ซึ่งเขายอมรับคืน ท่านจะ ลงรายการไปไหน/ช ของท่านอย่างไร ?

๑๐. จง ลงรายการ ค่าไปนี้ในสมุด ซึ่งท่านเห็นว่า สมควร.

พ. ศ. ๒๔๗๑

พฤษภาคม ๖ ซื้อเหล็ก จาก นาย มี ๒ ตัน ๗ ละ ๑๐๐ บาท.

๗ ขายเหล็ก แฉมเปลี่ยนให้นาย มา ๖ โหล ๗ ละ ๔๐ บาท.

๘ ขายเหล็ก วิกให้นาย แดง ๔ โหล ๗ ละ ๓๕ บาท

๙ ซื้อเหล็ก เซอร์ จาก นาย ไพบุลย์ ๒๐ โหล ๗ ละ ๒๐ บาท.

๑๐ ขายเหล็ก แคสเรทให้นาย แผลม ๓ โหล ๗ ละ ๑๘ บาท.

บทที่ ๗

ในบทที่แล้ว มาได้แสดงให้เห็นว่า การแบ่งหน้าที่เป็นแผนกๆ ในการที่จะ
 ขยายการ^{นี้}นั้น ทำการ สะกดสำหรับทำบัญชี^{นี้}ขึ้นมาก เพราะเหตุ^{นี้}ฉะนั้นที่
 รายการ^{นี้}ทุกๆ รายการ จะต้องเอาไปลงในสมุดประจำวัน เราทำสมุดซื้อเชื่อ, ขาย
 เชื้อ, สมุดคิน สีนค้ำ^{นี้}ขึ้น.

ที่^{นี้}สำหรับรายการ^{นี้}ซึ่งเกี่ยวกับเงินสดเราก็ควรหาวิธีเพื่อความ สะดวก^{นี้}ด้วย
 ที่แล้วๆมา รายการ^{นี้}ซึ่งเกี่ยวกับเงินสดเราก็เอาลงใน บ/ช เงินสดที่เดียว ที่^{นี้}ถ้า
 มีรายการ^{นี้}มากมายซึ่งเกี่ยวกับเงินสด บ/ช เงินสดของเราก็ต้องการหน้า
 กระดาษหลายแผ่น จะทำให้ขนาดสมุดแยกประเภทของเราโตมาก.

เพราะฉะนั้นถ้าเป็นที่เราจะต้องแยกรายการ เงิน สดอันมากมายลงไปใส่
 ในสมุดเล่มใดเล่มหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เช่นเดียวกับ บ/ช เงิน สดเหมือนกัน ไม่เปลี่ยน
 แปลงอะไรเลย แต่เมื่อเรามีสมุดเล่มใหม่ขึ้นเช่นนี้ เราก็เรียกเสียว่า “สมุด
 เงินสด”

แต่เราต้องไม่ลืมว่า ถึงแม้จะเรียก ว่า สมุดเงิน สดก็จริง สมุดเล่ม^{นี้}ไม่
 เหมือนกับ สมุดซื้อเชื่อ, ขายเชื่อ หรือ สมุดคิน สีนค้ำเลย สมุด ๓ เล่มหลัง^{นี้}เป็น
 สมุดบันทึก หรือ สมุด ช่วยเหลือที่จะยก รายการไป ข้าง ล.น. และ ข้าง จ.น. ของบัญชี
 ต่างๆ ในสมุดแยกประเภท แต่สมุดเงินสดเป็น บ/ช ของสมุดแยกประเภท
 เพราะฉะนั้นเมื่อเราลง รายการ อันใดลงไป ข้าง ล.น. ของสมุดเงินสด แล้ว ก็ จะมี
 รายการ จำนวนเงินเท่า^{นี้}นั้นไป ปรากฏอยู่ ข้าง จ.น. ใน บ/ช ใด บ/ช หนึ่ง ในสมุดแยก
 ประเภท สมุดเล่ม^{นี้}ไม่ได้เปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินการบัญชี^{นี้}ของเราเลย

คำว่า เงินสด ไม่จำกัด แต่เพียง ว่า เงินเหรียญ หรือ ธนบัตร เท่านั้น เช็คและ
ขนาดดีของกรมไปรษณีย์ ก็อยู่ในจำพวกเงิน สดด้วยเหมือนกัน.

เมื่อเราได้รับเงินสดมา เราก็ยกลงไปในข้างล.น. ในสมุดเงินสดนี้ ส่วน
สำหรับ ข้างจ.น. ของรายการนี้ก็ปรากฏอยู่ในบัญชีของผู้ที่จ่ายเงินสดให้เราใน
สมุดแยกประเภท เมื่อเราได้จ่ายไปเราก็เอาไว้ข้าง จ.น. ของสมุดเงินสด.

มีข้อที่ควร จำไว้ว่าในการ ทำรายการ ซึ่งเกี่ยวกับเงินสด ถ้ารับเงินสดเข้ามา
ผู้ทำสมุดเงินสด (Cashier) จะต้องใส่ไว้ข้างล.น. ของสมุดเงินสด และจะไป
ปรากฏอยู่ข้าง จ.น. ของ บ/ช บุคคลซึ่งจ่ายเงินสดนั้นให้แก่ห้างเรา ถ้าเงินสด
ถูกจ่ายออกไปก็ต้องเอาไว้ข้าง จ.น. ของสมุดเงินสด และก็จะไปปรากฏอยู่
ข้างล.น. ของ บ/ช บุคคลผู้ซึ่งได้รับเงินจำนวนนั้น หรือ ปรากฏอยู่ข้างล.น. ของ
บ/ช ในนาม เช่น บ/ช คำจ้าง ค่าแรง เป็นต้น.

เมื่อถึงคราวปิดสมุดเงินสด ยอดที่เหลืออยู่ก็คือจำนวนเงินสดที่มีอยู่ในห้าง.
ต่อไปนี้เห็น ตัวอย่าง ของ รายการ เงิน สด ซึ่งปรากฏ อยู่ใน สมุด เงิน สด ของ
นายเสนอ.

พ.ศ. ๒๔๗๑	บาท
เมษายน ๒๓ มีเงินสด อยู่ในมือ	๑๐๐.๐๐
" ๒๓ ได้รับ เงิน สด จาก นายผิน	๘๐.๔๐
" ๒๓ ใช้เงิน สดให้นายเย็น	๑๔๐.๖๐
" ๒๔ ได้รับเงิน สด จากนายบุญรอด	๒๘๐.๘๐
" ๒๔ ขายของไป เงิน สด	๕๐.๖๐
" ๒๕ จ่ายเงิน สดให้นาย วาศ	๑๐๐.๘๐

เมษายน ๒๖ ได้รับเงินสดจากขายแหลม

๑๗๐.๑๐

,, ๒๗ ขายของใต้เงินสด

๓๐.๙๐

,, ๒๗ จ่ายเงินใต้ขายแกง

๓๘๐.๔๐

,, ๒๘ จ่ายค่าจ้าง

๖๐.๙๐

ตัวอย่างสมุดเงินสด (Cash Book)

จ. น.

สมุดเงินสด

จ. น.

วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
			บาท	สต.				บาท	สต.
๒๔๗๑					๒๔๗๑				
เมษายน ๒๓	จาก(เก็บมีดหนุม)	ย/ม	๑๐๐	—	เมษายน ๒๓	โดย ขายเย็น	๑๖๑	๑๔๐	๖๐
,, ๒๓	,, ขายผืน	๒๑	๘๐	๔๐	,, ๒๕	,, ขายวัก	๑๘๑	๑๐๐	๙๐
,, ๒๔	,, ขายขุญวช	๖๑	๒๘๐	๙๐	,, ๒๗	,, ขายแกง	๑๒๑	๓๘๐	๔๐
,, ๒๔	,, ขาย	๑๐๐	๕๐	๖๐	,, ๒๘	,, ค่าจ้าง	๑๙๐	๖๐	๙๐
,, ๒๖	,, ขายแหลม	๒๙	๑๗๐	๑๐	,, ๓๐	,, เงินเหลือ			
,, ๒๗	,, ขาย	๑๐๐	๓๐	๙๐		ขายใหม่		๓๐	๑๐
			๗๑	๒๘๐				๗๑	๒๘๐
เมษายน	จาก ยชก	ย/ม	๓๐	๑๐					

สมุดแยกประเภท

แผนกบัญชีบุคคล

ก. น.

บ/ช นายผืน

จ. น.

วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
			บาท	สต.				บาท	สต.
เมษายน ๑	จาก ชก		๘๐	๔๐	เมษายน ๒๓	โดย เงินสด		๘๐	๔๐

ก. น.

บ/ช นายบุญรอด

จ. น.

วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
			บาท	สต.				บาท	สต.
เมษายน ๑	จาก ชก		๒๘๐	๙๐	เมษายน ๒๔	โดย เงินสด		๒๘๐	๙๐

ก. น.

บ/ช นายแหลม

จ. น.

วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		วันที่	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
			บาท	สต.				บาท	สต.
เมษายน ๑	จาก ชก		๑๗๐	๑๐	เมษายน ๒๖	โดย เงินสด		๑๗๐	๑๐

ก. น.

บ/ช นายเย็น

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๒๓	จาก เงินสด		๑๔๐	๖๐	เมษายน	๑	โดย ชยช		๑๔๐	๖๐

ก. น.

บ/ช นายาศ

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๒๕	จาก เงินสด		๑๐๐	๙๐	เมษายน	๑	โดย ชยช		๑๐๐	๙๐

ก. น.

บ/ช นายแดง

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๒๗	จาก เงินสด		๓๘๐	๔๐	เมษายน	๑	โดย ชยช		๓๘๐	๔๐

แผนก บ/ช ในนาม

ก. น.

บ/ช คำจ้าง

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วัน			บาท	สต.	เดือน	วัน			บาท	สต.
เมษายน	๒๕	จาก เงินสด		๒๐	๕๐						

บัญชีธนาคาร Bank Account

ตามที่แล้ว ๆ มา จำนวน เงินสดที่เราได้รับ มาเราก็เก็บไว้ในคัง และเมื่อเวลาเราต้องการ จะจ่ายก็เอาเงินสดนี้ จ่ายออกไป.

แต่โดยมาก ตามปกติห้างหรือร้านใหญ่ ๆ มัก จะมีเงินฝากอยู่ในธนาคาร เมื่อได้เงินสด มาเท่าใดก็เก็บไว้ในคังเพียงแต่พอใช้เล็กน้อยเท่านั้น นอกนั้นก็เอาไปฝากธนาคารไว้ (การเอาเงินไปฝากธนาคาร มีประโยชน์หลาย อย่าง แต่ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวในที่นี้) เมื่อต้องการ จะจ่ายได้ใคร ก็เขียนเช็คให้ผู้นั้น ได้ไปขึ้นเอาเงินสดที่ธนาคาร เองเมื่อต้องการ.

เช็ค อธิบาย อย่างย่อ ๆ คือใบเอกสารซึ่ง ผู้มีเงินฝากอยู่ในธนาคารสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินได้ตามจำนวน ซึ่ง บังการไว้ในเอกสาร นั้นให้กับบุคคลอีก ผู้หนึ่ง (Or Order) หรือผู้ถือ (Or Bearer)

เช็คซึ่งจ่ายให้กับผู้ถือ (Bearer Cheque)

คือเช็คที่ใคร ๆ ก็อาจไปขึ้นเงินที่ธนาคารได้ ถึงแม้ว่า ชื่อ ที่มีไว้บนเช็คไม่ใช่ชื่อของ ผู้ไปขึ้นเอา เงินก็ตาม ธนาคาร จะไม่สอบสวนถึง ตัวอย่างใดในหน้าต่อไปนี้เป็นเช็คชนิดผู้ถือ (Bearer Cheque) ซึ่งจ่ายให้กับนายแดง แต่ถ้านายดำถือเช็คฉบับนี้ไป ที่ธนาคาร ๆ จะจ่ายเงินให้กับ นายดำ.

ตัวอย่างใบเช็คชนิดผู้ถือ

เลขที่ ๘	Cheque (เช็ค)
	กรุงเทพฯ วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑
	Bangkok
	ธนาคาร สยามกัมมาจล ทนจำกัด
	The Siam Commercial Bank Ltd.
จ่าย นายแดง	หรือผู้ถือ
Pay	or Bearer
	Ticals (บาท) สิบร้อยบาทถ้วน
Ten (บาท) ๑๐๐	สิบ
	เดิม จอห์น เดวี

เช็คซึ่งจ่ายให้ตามคำสั่ง (Order Cheque)

ข้อขีดมาคำว่า “ผู้ถือ (Bearer)” ออกเสียแล้วเขียนคำว่า “ตามคำสั่ง (Or Order) ลงไปแทน” เช็คชนิดนี้ผู้ที่ไปรับเงินจะต้องเซ็นชื่อของตนไว้ข้างหลังเช็ค (Endorsement) ทั้งตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างเช็คชนิดตามคำสั่ง

เลขที่ ๘	Chcque (เช็ค)
กรุงเทพ ฯ	วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑
	Bangkok
ธนาคาร สยามกัมมาภส จำกัด	
The Siam Commercial Bank Ltd.	
จ่าย นายแดง	หรือผู้ถือ ตามคำสั่ง
Pay	Or Bearer Or Order
Ticals (บาท)	สองร้อยบาทถ้วน
Ten (บาท) ๒๐๐	เต็ม ชัยวิวัฒน์

เช็ค ชนิดข้างบนนี้ เมื่อ นายแดง จะ ต้อง การ เงิน จาก ธนาคาร นายแดง จะต้อง
เซ็นชื่อไว้ข้างหลัง ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว.

การ เซ็นชื่อ สลัก หลังเช็ค แบ่ง ออก เป็น สอง ประเภท คือ

(๑) สลักหลังทั่วไป (General Endorsement)

(๒) สลักหลังเฉพาะ (Special Endorsement)

สลักหลังทั่วไป ผู้สลักหลัง เพียง แต่ เขียน ชื่อ ของตนไว้ข้างหลังเท่านั้น เช่น นายแดง
ลงชื่อไว้ข้างหลัง ดังนี้ :-

“นายแดง”

แต่ถ้า นายแดง เขียนให้คนอื่น มีสิทธิ ส่ง จ่าย ต่อไป อีก การ สลัก หลัง เช่นนี้
เป็นการ สลัก หลัง เฉพาะ ดัง ตัวอย่างในหน้าต่อไป.

“จ่ายให้นายคำหรือตามคำสั่ง นายแดง”

นอกจากนี้ยังมีการขีดคร่อมเช็คได้อีกด้วย) เช็คซึ่งไม่มีขีดคร่อมอะไรเลย เรียกว่าเช็คว่าง (Open Cheque) ส่วนเช็คที่มีขีดคร่อมเรียกว่า เช็คขีดคร่อม (Crossed Cheque) มีเส้นขนาน ๒ เส้นขีดขวางไว้ทางด้านหน้า และบางทีก็มีคำว่า และบริษัท หรือ คำอื่น ๆ บ่อยก็ได้ สำหรับเช็คขีดคร่อม ธนาคารจะไม่ยอมจ่ายเงินสดให้แก่ผู้ที่นำเช็คชนิดนี้ไปขึ้นโดยตรง ให้อธิบายเงินซึ่งบ่งไว้ในเช็คเข้าไปในบัญชีของบุคคลซึ่งกล่าวไว้ตามความประสงค์ของผู้สั่งจ่าย.

ประโยชน์ของการขีดคร่อมเช็ค ก็เพื่อป้องกันอันตรายซึ่งเกิดจาก ลักขโมย หรือ หาย หัก ทด หักได้.

การขีดคร่อมมีสองอย่างคือ

(๑) ขีดคร่อมทั่วไป (General Crossing)

(๒) ขีดคร่อมเฉพาะ (Special Crossing)

เช็คชนิดขีดคร่อมทั่วไป นั้นอาจไปขึ้นธนาคารใดธนาคารหนึ่งก็ได้ แต่ธนาคารนั้นจะไม่จ่ายเงินให้ จะบอกเข้าไปในบัญชีจำนวนเงิน ซึ่งผู้ที่มีฝาก อยู่ในธนาคาร ตัวอย่างเช่น

(General Crossing) เฉพาะกรณีพิเศษ (๑)
ข้าพเจ้าได้รับเช็คขีดคร่อมทั่วไป คือมีเส้นขนาน ๒ เส้นกับคำว่า และบริษัท จาก นาย สนิท เช็คของนายสนิท นั้นเป็นเช็คของธนาคารฮ่องกงเช็งไฮ ซึ่งนายสนิท มีเงินฝากอยู่ที่นั่น แต่ข้าพเจ้ามีเงินฝากอยู่ในธนาคารสยามกัมมาจลทุนจำกัด เพราะฉะนั้น เมื่อเวลา ข้าพเจ้าได้รับเช็คจาก นายสนิท นี้แล้ว ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องไปขึ้นเงินที่ธนาคารฮ่องกงเช็งไฮก็ได้อีก ข้าพเจ้านำเช็คชนิดนี้ไปให้ธนาคารของข้าพเจ้า คือธนาคาร สยามกัมมาจลทุนจำกัดก็ได้ แต่ธนาคาร สยามกัมมาจลทุนจำกัดจะไม่จ่ายเงินให้แก่

ข้าพเจ้า จะเอาเงินซึ่งยังไว้ในเช็คฉบับนั้นขวนเข้าไป กับ จำนวนเงินของข้าพเจ้าที่มีอยู่ในธนาคารสยามก็มาจตุรจักษ

สมมุติว่า ที่นี้หายสนิท แทนที่ จะเขียน คำว่า "และบริษัท" ลงไปในบรรทัดนั้นแทน หายสนิทเขียนชื่อธนาคาร เมอร์แคนไทล์ ลงไป เช็คชนิดนี้เรียกว่า เช็คชัตคร่อมเฉพาะ (Special Crossing) ข้าพเจ้า ก็จะต้องเอาเช็คฉบับนี้ไป ชำเงินไว้ที่ ธนาคารเมอร์แคนไทล์ได้แห่งเดียวเท่านั้น แต่ที่ก็เหมือนกัน ธนาคารเมอร์แคนไทล์ ก็จะไม่จ่ายเงินสดได้ แต่จะ ขวนเงินจำนวนนี้เข้าไปในบัญชีของข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้า มีฝากอยู่ (ในที่นี้สมมุติว่าข้าพเจ้า มีเงินฝากอยู่ในธนาคารเมอร์แคนไทล์เหมือนกัน).

ควรจำ ว่า การเขียนชื่อธนาคาร ลงไปในเส้นขนานนี้ไม่ใช่ทำเอาตามความพอใจของตนเอง โดยมากมักจะ เป็นการตกลงของผู้ที่จะได้รับเงิน ให้เขียนชื่อธนาคาร นั้น ๆ ลงไปในระหว่างเส้นขนาน เพราะเหตุว่าตนมีเงินอยู่ในธนาคาร นั้นแล้ว.

เช็คชัตคร่อม เฉพาะบาง ฉบับ มีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (Not Negotiable) การที่มิได้ว่าห้ามเปลี่ยนมือไม่ใช่หมายความว่า สลักหลังกันต่อๆ ไปไม่ได้ ความจริงสลักหลังได้ แต่เนื้อหาของ คำว่าห้ามเปลี่ยนมือนี้หมายความว่านี่คือใคร ๆ ก็ตามเมื่อได้รับเช็คชนิดนี้แล้ว ไม่มีสิทธิที่จะไป เอาของเดิม สมมุติว่าเช็คนี้ มีคำห้ามเปลี่ยนมือ ถูกชะโมโยไป ผู้ที่เขียนชะโมโยไป ชื่อของ จาก นายแดง และนายแดง ก็ได้รับเช็คฉบับนี้ไว้ ด้วยความบริสุทธิ์มิได้รู้ เห็นเขียนไปกับ ชะโมโยเลย และ ทั้ง มีทราบดีว่าเช็คฉบับนี้ ผู้ซื้อของ ๆ คนไปชะโมโยเอา มา ได้รับเช็คฉบับนี้ไว้ โดย ชื่อ และ เมื่อเจ้าของเกมทราบดี ความว่า เช็คฉบับนี้ หายไป ไป ตกอยู่กับ นายแดง เจ้าของเกมอาจให้อำนาจกฎหมายฟ้องเรียกเช็คฉบับนั้นคืนมาได้ การที่เจ้าของเกม มีสิทธิฟ้องเรียกเช็คคืนมานี้ ก็เพราะเช็คฉบับนี้มีคำว่า ห้ามเปลี่ยนมือไว้ นี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เขียนชะโมโยไปไม่มีสิทธิที่จะไป เขียนเจ้าของเช็คฉบับนี้ ใคร ๆ ก็ตามเมื่อได้รับเช็คชนิดนี้ไว้ ด้วยความบริสุทธิ์ หรือไมบริสุทธิ์ ก็ตามไม่มี สิทธิที่จะ

เมื่อได้อธิบายถึงการใช้จ่ายและประโยชน์ของเช็คพอเป็นสังเขปเล็กน้อยแล้ว ต่อไป
 นี้ก็จะกล่าวถึงการทำบัญชีซึ่งเกี่ยวกับธนาคาร บ/ชนี้เกี่ยวกับเงินสดที่ต้องเอา
 ไปฝากธนาคารและเช็คซึ่งจ่ายออกจากธนาคาร.

บ/ชธนาคาร ถัดจาก บ/ชบุคคลนี้เอง จำนวนเงินสดซึ่งเราได้ฝากไว้ที่
 ธนาคาร เราก็ต้องลงข้างล.น.ของ บ/ช ของธนาคาร ส่วนจำนวนเงินซึ่งเรา
 ถอนด้วยเช็คเพื่อใช้หนี้ เราก็ใส่ข้างจ.น.ของ บ/ช ธนาคาร เพราะธนาคาร เป็นผู้
 จ่ายแทนเรา เงินที่เรา มีอยู่ในธนาคาร เท่าไร ก็เป็นจำนวนเงินที่ธนาคารเป็น
 หนี้เรา.

ได้อธิบายไว้แต่ตอนต้นแล้วว่า เมื่อเรามีสมุดเงินสดขึ้นเราก็ไม่จำเป็นต้อง
 ต้องลงรายการที่เกี่ยวข้องกับเงินสดลงในสมุดประจำวันเสียก่อน แล้วจึงยกไปสมุด
 แยกประเภท เราลงรายการหนี้ลงไปในสมุดเงินสดที่เกี่ยวข้อง แล้วไปลงอีกข้างหนึ่ง
 ของบ/ชในสมุดแยกประเภทให้สัมพันธ์อย่างระบบบัญชีคู่ เพราะฉะนั้นถ้าเราจ่าย
 เงินสดออกไปเพื่อฝากไว้ในธนาคาร ในสมุดเงินสดของเรา เราก็ลงจำนวนเงินนั้น
 ข้างจ.น. ส่วนบ/ช ของธนาคารเราก็ลงไว้ข้างล.น. เราถอนเงินสด จาก ธนาคาร
 ด้วยเช็คเพื่อใช้หนี้ ธนาคาร ถอนจ่ายออกเราก็เอาจำนวนเงินนั้นไว้ข้างจ.น. ส่วน
 ผู้ที่ได้รับเงินนั้นก็ปรากฏอยู่ข้างล.น.ของ บ/ช ของเขา ถ้าถอนเพื่อใช้จ่ายในห้าง
 เราก็เอาไว้ข้างล.น.ของ บ/ช เงินสด และข้างจ.น.ของ บ/ช ธนาคาร.

ต่อไปนี้เป็นรายการซึ่งเกี่ยวกับ สมุดเงินสด และ บ/ช ธนาคาร จะทำให้รู้เป็น
 ทั่วอย่าง.

พ.ศ. ๒๔๗๑

บาท

เมษายน ที่ ๒๓ เงินสด อยู่ในห้าง

๑๐๐.๐๐

๒๓ เงินสด อยู่ในธนาคาร

๑๐๐๐.๐๐

๒๔	ได้รับเงินสดจากนายคำ	๒๔๐.๐๐
๒๔	ได้รับเงินสดจากนายสี	๑๕๐.๐๐
๒๔	นำเงินสดไปฝากธนาคาร	๓๕๐.๐๐
๒๕	เขียนเช็คจ่ายให้นายทวี	๓๕๐.๐๐
๒๕	จ่ายค่าโทรศัพท์ด้วยเงินสด	๓๐.๐๐
๒๖	ขายได้เงินสด	๕๐.๐๐
๒๖	ได้รับเงินจากนายประวิทย์	๑๒๐.๐๐
๒๗	ฝากเงินธนาคาร	๑๗๐.๐๐
๒๗	จ่ายเช็คให้นายเขียน	๒๘๐.๐๐
๒๘	ถอนเงินจากธนาคาร	๒๐๐.๐๐
๒๘	จ่ายเงินค่าจ้าง	๑๖๐.๐๐

ก. ห.

สมุดเงินสด

จ. ห.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษา.	๒๓	จาก เงินสดที่มี		๑๐๐	—	เมษา.	๒๔	โดย ธนาคาร	๖๑	๓๕๐	—
	๒๔	,, นายคำ	๒๑	๒๔๐	—		๒๕	,, ค่าโทรศัพท์	๗๑	๓๐	—
	๒๔	,, นายสี	๒๓	๑๕๐	—		๒๖	,, ธนาคาร	๖๑	๑๗๐	—
	๒๖	,, ขายเงินสด	๘๑	๕๐	—		๒๘	,, ค่าจ้าง	๘๑	๑๖๐	—
	๒๖	,, นายประวิทย์	๒๕	๑๒๐	—		๓๑	,, ยืมเป็นเงิน			
	๒๘	,, ธนาคาร	๖๑	๒๐๐	—			สีกที่เหลื	ย/ป	๑๑๐	—
				๘๖๐	—					๘๖๐	—
	๓๐	จาก ยืม	ย/ม	๑๑๐	—						

สมุดแยกประเภท

Q. 4.

บ/ช ธนาคาร

9. H.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษา.	๒๓	จาก บอคมียู		๑๐๐๐	-	เมษา.	๒๕	โคย นายทวี	๔๑	๓๕๐	-
	๒๔	,, เงินสด		๓๙๐	-		๒๗	,, นายเขียน	๔๕	๒๙๐	-
	๒๗	,, เงินสด		๑๗๐	-		๒๘	,, เงินสด		๒๐๐	-
							๓๐	,, บอคมียู			
								ธนาคาร บ/ป		๗๓๐	-
				๑๕๖๐	-					๑๕๖๐	-
	๓๐	จาก บอคมียู บ/ม		๗๓๐							

จาก ตัวอย่างข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่า จำนวนเงิน ซึ่งจ่าย ออกไปให้นายทวี กับนายเขียน
นั้น ปรากฏ อยู่ข้าง จ.น. ของ บ/ช ธนาคาร ส่วนข้าง ล.น. ก็ปรากฏอยู่ใน บ/ช
นายทวีและนายเขียนในสมุดแยกประเภท เรา จะ สังเกตเห็นได้ว่า รายการ ทั้ง
สองอันนี้ ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้อง กับธนาคารโดยตรง ส่วน รายการ วันที่ ๒๘ เกี่ยว
ถึงจำนวนเงิน ซึ่ง ถอน จาก ธนาคาร มาใช้ ในห้าง เพราะฉะนั้น จะต้องเอาไว้ข้าง ล.น.
ของ บ/ช เงินสด เพราะผู้เก็บสมุดเงินสด (Cashier) เป็นผู้รับเงินจำนวนนี้.

ส่วนจำนวนเงินซึ่งไปฝากธนาคารนั้น เราถอนออกจากผู้เก็บเงินสดไปให้กับ

ธนาคาร เพราะฉะนั้นจำนวนเงินก็จะไปปรากฏอยู่ข้าง จ.น. ของสมุดเงินสด และ
ข้าง ล.น. ของ บ/ช ธนาคาร.

แต่ตามหลักของเรา เราพยายามที่จะทำบัญชีให้สะดวกที่สุดที่จะสะดวกได้
และ บ/ช ธนาคาร นี้ ก็ดูไม่ผิดกับ สมุด เงินสดเลย เพราะฉะนั้น แทนที่เราจะเอา
บัญชี สองชนิดนี้ไป แยก กันไว้ เรา ทำ ช่อง ขึ้น อีก ช่อง หนึ่ง ใน สมุด เงิน สด ก็
จะเหมาะ และ สะดวก ในการ จ่าย เงิน และ รับ เงิน ด้วย เหตุ ฉะนั้น ใน สมุด เงิน สด จึง
มีช่อง เพิ่ม ขึ้น อีก ข้าง ละ หนึ่ง ช่อง สำหรับ รายการ ซึ่ง เกี่ยว กับ ธนาคาร รายการ โอน
ซึ่งธนาคารได้รับเงินเราก็เอาไว้ข้าง ล.น. รายการในที่จ่ายก็ไว้ข้าง จ.น.

เมื่อเราเอาเงินสดในห้างไปฝากธนาคารเราก็เอาเงินจำนวนนี้ ใส่ไว้ข้าง จ.น.
ช่องเงินสด และ จำนวนเงินสด อันเดียวกันไว้ ข้าง ล.น. ช่องธนาคาร ทั้งนี้เพราะ
เหตุว่าเงินสดเราจ่ายออกไป และธนาคารได้รับ.

ส่วนเงินที่เรา ต้อง ถอน ออก จาก ธนาคาร ด้วยเช็ค เพื่อใช้ หนี้ เรา ก็ ทำเช่น เดียว
กันแต่ ตรงกันข้ามกับที่กล่าวไว้ข้างบน ทั้ง จะยก ตัวอย่าง ให้ ดู ต่อไปนี้.

พ.ศ. ๒๔๗๑	บาท
เมษายน ๑ นาย สนิท นำเงินสด มา เข้า เป็น ต้น ทุน	๖๐๐๐.๐๐
๑ นำเงินไป ฝากไว้ ที่ ธนาคาร	๕๖๐๐.๐๐
๒ จ่าย เช็ค ให้ นายจอ	๒๔๗๐.๐๐
๒ จ่าย ค่าจ้าง	๑๕๐.๐๐
๔ ได้ รับ เช็ค จาก นาย เหมอิน	๔๘๐.๐๐
๕ นำเงินไป ฝากธนาคาร	๑๐๐๐.๐๐

๑๑	จ่ายเงินค่าเครื่องเขียน	๕๐.๐๐
๑๘	ซื้อสินค้า ด้วย เงินสด	๑๒๐.๐๐
๒๐	จ่ายเช็คให้นายแหลม	๓๗๐.๐๐
๒๐	ถอนเงิน ออก จากธนาคาร	๑๕๐.๐๐
๒๒	ถอนเงิน ออก จากธนาคาร มาใช้ ส่วนตัว	๒๐๐.๐๐
๒๔	ได้รับ เงินสด จากนายผัน	๑๘๐๐.๐๐
๒๔	ฝากธนาคาร	๒๐๐๐.๐๐
๓๐	ได้รับ กองเบี้ย จากธนาคาร	๒๐.๐๐
๓๐	ธนาคาร คิดค่าช่วย การ	๑๐.๐๐

สมุดเงินสด

พ.ศ. ๒๔๗๑	วันที่	รายการ	เงินสด		ธนาคาร		พ.ศ. ๒๔๗๑	วันที่	รายการ	เงินสด		ธนาคาร	
			บาท	สต.	บาท	สต.				บาท	สต.	บาท	สต.
เมษา.	๑	จาก ต้นทุน	๖๐๐๐	—			เมษา.	๑	โดย ธนาคาร	๕๖๐๐	—		
	๒	,, เงินสด			๕๖๐๐	—		๒	,, นายจอห์น				
	๔	,, นายเคมสัน	๔๔๐	—				๒	,, คำจ้าง	๑๕๐	—		
	๕	,, เงินสด			๑๐๐๐	—		๕	,, ธนาคาร	๑๐๐๐	—		
	๒๐	,, ธนาคาร	๑๕๐	—				๑๑	,, เครดิตเขียน	๕๐	—		
	๒๕	,, นายผมน	๑๔๐๐	—				๑๕	,, สิ้นค้า	๑๒๐	—		
	๒๕	,, เงินสด			๒๐๐๐	—		๒๐	,, นายแหลม			๓๗๐	—
	๒๕	,, เงินสด			๒๐	—		๒๐	,, เงินสด			๑๕๐	—
	๓๐	,, ปิดกบเขย						๒๒	,, ถอนส่วนตัว			๒๐๐	—
								๒๕	,, ธนาคาร	๒๐๐๐			
เมษา.	๓๐	จาก ยอดค/ม	๔๔๓๐	—			๓๐	,, ค่าขอยการ			๑๐	—	
			๔๔๓๐	—	๔๖๒๐	—	๓๐	,, ยอดค/ม	๑๐	—	๕๔๒๐	—	
									๕๔๓๐	—	๕๖๒๐	—	

ในสมุดเงินสกล้นนอกจากมีข้างละ ๒ ช่องเท่านั้นแล้ว โดยมากเขาเพิ่มเข้าอีกข้างละ ๑ ช่องข้างหน้า ช่องอันใหม่นี้คือเป็นช่องสำหรับเงินสกลซึ่งได้รับมาหรือต้องให้สกลค่า.

เมื่อลูกหนี้ได้ใช้เงินได้กับห้าง ห้างสกลเงินได้เล็กน้อย เงินจำนวนที่สกลให้นี้เป็นจำนวนเงินซึ่งห้างต้องขาดผลประโยชน์ไป จึงทำให้จำนวนเงินสกลซึ่งควรจะได้รับเท่านั้นเท่านั้นน้อยลงไป เท่าจำนวนที่สกลให้ เพราะฉะนั้นก็จำเป็นที่จำนวนเงินสกลนี้จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับสมุดเงินสกล

จะยกตัวอย่างจากสมุดเงินสกลที่มีช่องเงินสกลมาแสดงพอเป็นสังเขปดังต่อไปนี้.

สมุดเงินสกล				สมุดเงินสกล			
วันที่	เงินสกล	เงินสกล	เงินสกล	วันที่	เงินสกล	เงินสกล	เงินสกล
1	1000	1000	1000	1	1000	1000	1000
2	1000	1000	1000	2	1000	1000	1000
3	1000	1000	1000	3	1000	1000	1000
4	1000	1000	1000	4	1000	1000	1000
5	1000	1000	1000	5	1000	1000	1000
6	1000	1000	1000	6	1000	1000	1000
7	1000	1000	1000	7	1000	1000	1000
8	1000	1000	1000	8	1000	1000	1000
9	1000	1000	1000	9	1000	1000	1000
10	1000	1000	1000	10	1000	1000	1000
11	1000	1000	1000	11	1000	1000	1000
12	1000	1000	1000	12	1000	1000	1000
13	1000	1000	1000	13	1000	1000	1000
14	1000	1000	1000	14	1000	1000	1000
15	1000	1000	1000	15	1000	1000	1000
16	1000	1000	1000	16	1000	1000	1000
17	1000	1000	1000	17	1000	1000	1000
18	1000	1000	1000	18	1000	1000	1000
19	1000	1000	1000	19	1000	1000	1000
20	1000	1000	1000	20	1000	1000	1000
21	1000	1000	1000	21	1000	1000	1000
22	1000	1000	1000	22	1000	1000	1000
23	1000	1000	1000	23	1000	1000	1000
24	1000	1000	1000	24	1000	1000	1000
25	1000	1000	1000	25	1000	1000	1000
26	1000	1000	1000	26	1000	1000	1000
27	1000	1000	1000	27	1000	1000	1000
28	1000	1000	1000	28	1000	1000	1000
29	1000	1000	1000	29	1000	1000	1000
30	1000	1000	1000	30	1000	1000	1000
31	1000	1000	1000	31	1000	1000	1000
32	1000	1000	1000	32	1000	1000	1000
33	1000	1000	1000	33	1000	1000	1000
34	1000	1000	1000	34	1000	1000	1000
35	1000	1000	1000	35	1000	1000	1000
36	1000	1000	1000	36	1000	1000	1000
37	1000	1000	1000	37	1000	1000	1000
38	1000	1000	1000	38	1000	1000	1000
39	1000	1000	1000	39	1000	1000	1000
40	1000	1000	1000	40	1000	1000	1000
41	1000	1000	1000	41	1000	1000	1000
42	1000	1000	1000	42	1000	1000	1000
43	1000	1000	1000	43	1000	1000	1000
44	1000	1000	1000	44	1000	1000	1000
45	1000	1000	1000	45	1000	1000	1000
46	1000	1000	1000	46	1000	1000	1000
47	1000	1000	1000	47	1000	1000	1000
48	1000	1000	1000	48	1000	1000	1000
49	1000	1000	1000	49	1000	1000	1000
50	1000	1000	1000	50	1000	1000	1000
51	1000	1000	1000	51	1000	1000	1000
52	1000	1000	1000	52	1000	1000	1000
53	1000	1000	1000	53	1000	1000	1000
54	1000	1000	1000	54	1000	1000	1000
55	1000	1000	1000	55	1000	1000	1000
56	1000	1000	1000	56	1000	1000	1000
57	1000	1000	1000	57	1000	1000	1000
58	1000	1000	1000	58	1000	1000	1000
59	1000	1000	1000	59	1000	1000	1000
60	1000	1000	1000	60	1000	1000	1000
61	1000	1000	1000	61	1000	1000	1000
62	1000	1000	1000	62	1000	1000	1000
63	1000	1000	1000	63	1000	1000	1000
64	1000	1000	1000	64	1000	1000	1000
65	1000	1000	1000	65	1000	1000	1000
66	1000	1000	1000	66	1000	1000	1000
67	1000	1000	1000	67	1000	1000	1000
68	1000	1000	1000	68	1000	1000	1000
69	1000	1000	1000	69	1000	1000	1000
70	1000	1000	1000	70	1000	1000	1000
71	1000	1000	1000	71	1000	1000	1000
72	1000	1000	1000	72	1000	1000	1000
73	1000	1000	1000	73	1000	1000	1000
74	1000	1000	1000	74	1000	1000	1000
75	1000	1000	1000	75	1000	1000	1000
76	1000	1000	1000	76	1000	1000	1000
77	1000	1000	1000	77	1000	1000	1000
78	1000	1000	1000	78	1000	1000	1000
79	1000	1000	1000	79	1000	1000	1000
80	1000	1000	1000	80	1000	1000	1000
81	1000	1000	1000	81	1000	1000	1000
82	1000	1000	1000	82	1000	1000	1000
83	1000	1000	1000	83	1000	1000	1000
84	1000	1000	1000	84	1000	1000	1000
85	1000	1000	1000	85	1000	1000	1000
86	1000	1000	1000	86	1000	1000	1000
87	1000	1000	1000	87	1000	1000	1000
88	1000	1000	1000	88	1000	1000	1000
89	1000	1000	1000	89	1000	1000	1000
90	1000	1000	1000	90	1000	1000	1000
91	1000	1000	1000	91	1000	1000	1000
92	1000	1000	1000	92	1000	1000	1000
93	1000	1000	1000	93	1000	1000	1000
94	1000	1000	1000	94	1000	1000	1000
95	1000	1000	1000	95	1000	1000	1000
96	1000	1000	1000	96	1000	1000	1000
97	1000	1000	1000	97	1000	1000	1000
98	1000	1000	1000	98	1000	1000	1000
99	1000	1000	1000	99	1000	1000	1000
100	1000	1000	1000	100	1000	1000	1000

จาก ตัวอย่าง สมุดเงิน สก ใหม่ นี้ จะ สังเกต เห็น ได้ ว่า เมื่อ วันที่ ๔ เดือน เมษายน นาย เหมอิน ใช้ เงิน ได้ ๙๘๐.๐๐ บาท แต่ ความจริง นาย เหมอิน เป็น ลูกหนี้ เงิน ๑๐๐๐.๐๐ บาท ทั้งนี้ บ/ช นาย เหมอิน ชำง จ. น. ก็ จะมี สอง รายการ คือ ๙๘๐.๐๐ บาท และ ๒๐.๐๐ บาท ซึ่งเป็น เงิน สก เงิน สก นี้ เป็น เงิน ซึ่ง เขา มา จาก ช่าง ชำย มี ของ บ/ช เงิน สก.

และ ใน ทำนอง เดียวกัน เมื่อ นาย ฝน ใช้ เงิน สก ได้ ๑๘๐๐.๐๐ บาท จาก จำนวนหนี้ ๒๐๐๐.๐๐ บาท เราก็ ต้อง นำ เงิน สก จำนวน ๒๐๐.๐๐ บาท ใส่ ไว้ ชำง จ. น. ของ บ/ช นาย ฝน คง ไป กับ จำนวน เงิน ๑๘๐๐.๐๐ บาท เมื่อ นาย ฝน ใช้ หนี้ ได้ จำนวน เงิน สก ทั้งหมด ซึ่ง สก ได้ ลูก ค้า ตลอดจน เกือบ เมษายน นี้ รวม กัน ได้ ๒๒๐.๐๐ บาท และ จำนวน เงิน เหล่านี้ เมื่อ อันหนึ่ง ๆ ก็ ไป ปรากฏ อยู่ ชำง จ. น. ของ บ/ช ลูก ค้า ต่าง ๆ แล้ว เพราะ ฉะนั้น ก็ จะ ต้อง ไป คิด ได้ บ/ช เงิน สก คือ ใส่ ชำง ล. น.

ใน ทำนอง เดียวกัน จำนวน เงิน สก ทั้งหมด ที่ ได้รับ มา ตลอด เกือบนี้ รวม ได้ ๖๐.๐๐ บาท และ อันหนึ่ง ๆ ก็ ไป ปรากฏ อยู่ ชำง ล. น. ของ บ/ช ลูก ค้า ต่าง ๆ แล้ว เพราะ ฉะนั้น จำนวน เงิน สก ทั้งหมดนี้ ก็ จะ ไป ปรากฏ อยู่ ชำง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

ข้อควรจำ

เงิน สก ทั้งหมด ซึ่ง ได้ ลูก ค้า ยก ไป ไว้ ชำง จ. น. ของ สมุด เงิน สก เมื่อ ยก ไป เงิน สก ก็ ไป อยู่ ชำง ล. น. ส่วน เงิน สก ทั้งหมด ซึ่ง อยู่ ชำง ล. น. ของ สมุด เงิน สก ก็ จะ ต้อง ไป ปรากฏ อยู่ ชำง จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

ทั้ง ตัวอย่าง บ/ช เงิน สก ใน หน้า ต่อ ไป นี้.

ล. น.

บ/ช เงินสด

ร. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน			พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		
เดือน	วันที่		บาท	สต.		เดือน	วันที่		บาท	สต.	
เมษา.	๓๐	จาก เงินสด ได้ไป	๑๕	๒๒๐	—	เมษา.	๓๐	โดย เงินสด รับมา	๑๕	๒๐	—
							๓๐	,, บ/ช กำไร และขาดทุน			
									๑๖๐	—	
									๒๒๐	—	

จะเห็นได้จาก ตัวอย่างข้างบน นี้ว่า จำนวนเงิน สดได้ไป มากกว่า จำนวนเงิน สดได้
มา ๑๖๐ บาท หรือ จะพูดอีก นัย หนึ่ง คือ ห้าง ขาดทุนไป มากกว่า กำไร ที่ได้ รับ มา
เป็นจำนวนเงิน ๑๖๐ บาท เพราะฉะนั้นเงินจำนวนนี้ ก็ จะต้องไป ปรากฏ อยู่ข้าง ล.น.
ของ บ/ช กำไร และ ขาดทุน.

บางห้างใช้ วิธีลงจำนวนเงินสดได้ไปไว้ข้าง ล. น. ของ บ/ช กำไรและขาดทุน และ
เงิน สดรับมาข้าง ร. น. แทนที่จะเอา ยอดลง มาถึง ตัวอย่าง ซึ่ง แสดงไว้ข้าง บน.

หลักที่ควรจำสำหรับการลง

บ/ช เงินสด

(๑)

เงินสดให้ไปปรากฏอยู่

ข้าง ล. น. ของ บ/ช เงิน สด

ข้าง ร. น. ของ บ/ช สด หัก

เงินที่ได้รับมาต้องปรากฏอยู่

ข้าง ถ. น. ของ บ/ช เจ้าหนี้

ข้าง จ. น. ของ บ/ช เงินสด

แบบฝึกหัดบทที่ ๗

๑. ทำไมรายการที่เกี่ยวข้องกับเงินสดจึงไม่จำเป็นจะต้องเขาไปลงในสมุดประจำวัน ?

๒. เงินสดซึ่งได้รับมาและจ่ายไป เวลาเราลงบัญชีเราลงไว้อย่างไร ?

๓. จงลงรายการต่อไปนี้อยู่ในสมุดเงินสด แล้วหายอดเมื่อสิ้นเดือน.

พ. ศ. ๒๔๗๑

บาท

สิงหาคม	๑ เงินออกคงเหลือ	๒๑๐.๖๐
	๓ จ่ายเงินให้นายทั่ว	๔๐.๙๐
	๔ จ่ายเงินค่าจ้าง	๖๐.๘๐
	๖ ได้รับเงินจาก นาย หัส	๑๔๐.๘๐
	๗ ได้รับเงินจาก นาย ลัก	๗๐.๙๐
	๑๑ จ่ายเงินค่าสัวยต่าง ๆ	๓๐.๑๐
	๑๓ ซื้อสินค้า ด้วย เงินสด	๗๐.๑๐
	๑๔ จ่ายเงินให้นาย แม่น	๑๓๐.๑๐
	๑๘ ได้รับเงินสด จาก นาย เขา	๒๕๐.๔๐
	๒๒ จ่ายเงินให้นาย ผิน	๓๑๐.๒๐

บาท

๒๓	จ่ายเงินค่าใส่หุ้ยต่าง ๆ	๓๐.๑๐
๒๔	จ่ายเงินค่าจ้าง	๔๐.๗๐
๒๕	ได้รับเงินสดจากนายชัย	๑๔๐.๓๐
๓๑	จ่ายเงินให้นายเม้า	๔๐.๕๐
๓๑	จ่ายเงินค่าเช่า	๕๐.๐๐

๔. ทำไมพ่อค้าจึงต้อง คิก ต่อ กับธนาคาร ?
๕. เช็กคืออะไร ? รงยกตัว อย่าง.
๖. รงอธิบายว่า “เช็กซึ่งจ่าย ตาม คำ สั่ง” และ “เช็กชงหนี้จ่ายแก่ผู้ถือ” ผิดกันอย่างไร ?
๗. สลักหลังเช็ก หมายความว่าอะไร ? มีประโยชน์อย่างไร ? และ มีกี่ชงหนี้ อะไรบ้าง ?
๘. ชิคคร่อมเช็กทำ อย่างไร การ ชิคคร่อมเช็ก มีประโยชน์ อย่างไร ?
๙. รงอธิบายถึงความหมายของคำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ซึ่งเกี่ยวกับเช็ก
๑๐. ท่านจะบันทึกรายการซึ่งเกี่ยวกับธนาคาร ลงใน บ/ช ของพ่อค้าได้อย่างไร ?
๑๑. รงอธิบายว่ารายการต่อไปนี้ จะทำอย่างไร ?
 - (๑) เงินฝากธนาคาร.
 - (๒) เงินถอนจากธนาคาร เพื่อใช้ในห้าง.
 - (๓) เช็กซึ่งเราเขียนส่งไปให้เจ้าหนี้.
๑๒. ท่านจะพิสูจน์ได้ อย่างไร ว่า เงินสดของท่านซึ่ง อยู่ใน ห้าง และ ที่ อยู่ในธนาคาร ถูกต้อง ตาม ความจริง ?
๑๓. รงลงรายการต่อไปนี้ใน สมุดเงินสด ภายออกเงินสดในมือและเงินสดในธนาคาร เมื่อสิ้นเดือน ทำสมุดแยกประเภท.

บาท

นิรุธายน ๑	เงิน สก อยู่ใหม่ มือ	๑๐๐.๐๐
๑	เงิน สก อยู่ใหม่ ธนาคาร	๗๕๐.๑๐
๒	ได้รับเงิน สก จาก นาย แผลม	๒๓๐.๑๐
๕	จ่าย เชื้อไฟให้นาย โพบูลย์	๑๕๐.๙๐
๘	ขาย สีน้าได้เงิน สก	๒๐.๙๐
๙	ได้รับเงิน จากนาย เป่า	๑๘๐.๙๐
๑๒	ฝาก ธนาคาร	๔๐๐.๐๐
๑๕	จ่าย เชื้อไฟให้ห้าง ทวีผล	๑๓๐.๘๐
๒๐	ถอนเงิน จาก ธนาคาร	๑๕๐.๐๐
๒๓	จ่าย ค่าโทรศัพท์ต่าง ๆ	๖๐.๑๐
๒๗	ได้รับเงิน จากนาย ประวิธ	๔๐.๓๐
๓๐	จ่าย ค่าจ้าง	๗๐.๓๐

๑๔. เงิน สก ซึ่งได้มา และ เงิน สก ซึ่ง ได้ไป ท่าน จะ ลง บัญชี อย่างไร ?

๑๕. เงิน สก ได้มา และ ได้ไป อยู่ข้างไหน ของ สมุทเงิน สก และ ทำไม เงิน สก จึง บันทึกลงไว้ใน สมุทเงิน สก ?

๑๖. เงิน สก ทั้งหมดใน ช่องใน สมุทเงิน สก ท่านจะ ยกไปอย่างไร ไปยัง บัญชีอะไร ?
ยก ยก ตัวอย่าง มา ได้ กู.

๑๗. จง ลง รายการใน หน้า ต่อไปนี้ ใน สมุทเงิน สก ซึ่งมี ช่อง เงิน สก ช่อง เงิน สก
และ ช่อง ธนาคาร แล้ว หายอก เมื่อ สิ้น เดือน.

บาท

ภณียกรณ ๑	เงิน สก อยู่ ใน มือ	๒๐๐.๐๐
๓	เงิน สก อยู่ ใน ธนาคาร	๓๖๐๐.๔๐
๓	ได้รับเงิน สก จาก นาย เลิศ	๔๓๐.๒๐
	สก ได้	๒๐.๕๐
๔	ขายสินค้าได้เงิน สก	๗๐.๑๐
๖	จ่ายเช็คให้นาย ชวิศ	๖๓๐.๙๐
	สก ได้	๓๐.๖๐
๘	ฝาก ธนาคาร	๔๕๐.๐๐
๙	ถอนเงินใช้ส่วนตัว (จากธนาคาร)	๑๐๐.๐๐
๑๐	ได้รับเงินจากนาย ทองหยิบ	๓๙๐.๔๐
	สก ได้	๒๐.๑๐
๑๑	จ่ายค่าจ้าง	๗๐.๑๐
๑๕	จ่ายเงินให้แก่ห้าง แยกแมน	๓๐.๖๐
	สก ได้	๑.๔๐
๑๖	จ่ายเช็คให้ห้าง โฮกุน	๑๖๐.๒๐
	สก ได้	๔.๘๐
๑๘	ได้รับเงินจากห้าง ไรท์	๔๐๐.๙๐
	สก ได้	๒๐.๒๐
๒๐	ฝากธนาคาร	๗๐๐.๐๐
๒๑	จ่ายเช็คสำหรับค่าเช่า	๑๐๐.๐๐
๒๒	ถอนเงิน จากธนาคาร	๒๐๐.๐๐

รับ

บาท

๐๐.๐๐๗	๒๓	จ่าย ค่าใส่หุ้ยต่าง ๆ	๗๐.๑๐
๐๐.๐๐๘	๒๔	ขาย สิ้นค้าไก่เงินสก	๖๐.๑๐
๐๗.๐๐๙	๒๕	จ่าย เชื้อคไ้ให้นาย หล้า	๑๙๐.๐๐
๐๖.๐๑๐		ลกไ้	๑๐.๘๐
๐๑.๐๑๑	๒๗	ถอน จาก ธนาคาร	๑๐๐.๐๐
๐๖.๐๑๒	๒๘	จ่าย ค่า สิ้นค้า	๑๕๐.๖๐
๐๕.๐๑๓	๓๑	ฝาก ธนาคาร	๒๐๐.๐๐
๐๐.๐๑๔	๓๑	จ่าย เชื้อคไ้ให้นาย เหลี่ยม	๓๒๐.๗๐
๐๐.๐๑๕		ลกไ้	๑๐.๓๐

๑๘. งบยก รายการ ฝาก สก เงิน สก ซึ่ง ทำ ฝาก ชั้ ๑๗ ลงไป ใน บ/ช ต่าง ๆ ของ สก แยก ประเภท.

๑๙. เมื่อ ท่าน ได้ หาย ออก ใน สก เงิน สก ของ ท่าน แล้ว ท่าน พย ความ ผิด ค่อ ไป นี้.

๑. เงิน ๒๐.๖๐ บาท ซึ่ง จ่าย ใ้ นาย ฆอน ไ้ ลง ไป ใน ช่อง ธนาคาร แทน ที่ จะ ไ้ ลง ใน ช่อง เงิน สก.
๒. ถอน เงิน จาก ธนาคาร ๑๐๐.๐๐ บาท เขา ไป ไ้ ไว้ ใน ช่อง เงิน สก แทน ที่ จะ ไ้ ไว้ ใน ช่อง เงิน สก.
๓. เชื้อ จำนวน เงิน ๑๕๐.๓๐ บาท ซึ่ง จ่าย ใ้ แก่ ห้าง วัทเช เว เลก ลอนัน เขา ไป ไ้ ไว้ ข้าง ร.น. ของ ช่อง เงิน สก.
๔. เงิน สก ๒๐.๑๐ ซึ่ง ไ้ รับ จาก นาย ประวัฑ ไ้ ไว้ ข้าง ร.น. ของ ช่อง เงิน สก.

๕. เงินยอกมีไว้แต่เดิม เขา มาใส่ไว้ช่องเงินสก ๗๘๐.๑๐ บาท ช่อง
ธนาคาร ๑๐๐.๐๐ บาท แต่ที่ถูกควรเขียนเงินสก ๑๐๐.๐๐ บาท
และเงินในธนาคาร ๗๘๐.๑๐ บาท

จากความคิด ซึ่ง กล่าว มาข้าง บนนี้ แล้ว เราทำเงินยอกผิดจริงไปเท่าใด ?
สมมุติว่าเงินยอกในมือแสดงไว้ ๑๐๑๐ บาท ๓๐ สตางค์ และธนาคาร ๔๕๐.๖๐ บาท
จงแก้ความผิดข้าง บนนี้เสียใหม่ แล้วหาบอที่ ถูกจริง ๆ.

บทที่ ๘

โดยมากตามห้างร้านซึ่งใหญ่ ๆ ค่าใส่หุ้ยเล็กๆน้อย ๆ มักจะบันทึกไว้ในสมุด
ชื่อกเล่มหนึ่งเป็นพิเศษซึ่งเราเรียกว่า บ/ชจ่ายเงินย่อย (Petty Cash Book)

ค่าใส่หุ้ยเล็กๆน้อยๆเหล่านี้ โดยมากมักจะอยู่ในความดูแลของเสมียนฝึกหัด
(Junior Clerk) ในวันต้นเดือนผู้เก็บเงินสด (Cashier) ก็จ่ายเงินให้เสมียน
ฝึกหัดเป็นจำนวนพอสมควร เพื่อใช้จ่ายค่าใส่หุ้ยเล็กๆน้อยๆ ในระหว่างเดือนหนึ่งๆ
ในการที่ทำงานนี้เพื่อบรรเทาความยุ่งยากในการที่จะเบิกเงินไปจ่ายสำหรับค่าใส่หุ้ย
เล็กๆน้อยๆ เช่น ค่ารถ, ค่าควาไปรษณียากร ฯลฯ การของผู้เก็บเงินสด (Cashier)
มีไม่ใช่น้อย เพราะฉะนั้นถ้าจะไปพะวงในเรื่องเงินใช้เล็กๆน้อยๆแล้ว ก็จะทำให้ความ
ลำบากให้มีมากขึ้นและในการใช้จ่ายเช่นนี้ก็ไม่ค่อยจะสำคัญมากนัก เสมียนฝึกหัด
ก็พอจะไว้ใจได้ทำได้ แต่ถึงอย่างไรก็ดีที่เสมียนฝึกหัดนั้นก็คงอยู่ในความดูแลของผู้
เก็บเงินสด (Cashier) เมื่อคนได้จ่ายอะไรไปบ้างก็บันทึกไว้ในสมุดข่อยๆ ซึ่ง
เราเรียกว่า “สมุดจ่ายเงินย่อย (Petty Cash Book)”

การทำสมุดจ่ายเงินย่อยในสมัยนี้ เขาใช้วิธีทำอย่างทดลง (Imprest
System) วิธีนี้เป็นวิธีที่นักบัญชีทั้งหลายได้ลงความเห็นแล้วว่า เป็นวิธีที่กระตือรือ
ร้นมาก ทั้งจะไขข้อขยายต่อไปนี้:-

เมื่อต้นเดือนผู้ทำสมุดเงินสด จ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้เสมียนฝึกหัดเพื่อใช้จ่าย
ค่าใส่หุ้ยเล็กๆน้อยๆ ตลอดเดือนนี้ เสมียนฝึกหัดได้จ่ายซื้ออะไรไปเท่าใดก็จดลง
เท่านั้น.

เมื่อสิ้นเดือนก็รวมจำนวนเงินซึ่งได้จ่ายออกไป แล้วไปเบิกเงินจำนวนเท่าที่
ได้จ่ายไปนั้น จากผู้ทำสมุดเงินสด รวมเข้าไปด้วยเงินที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ในวัน
ต้นเดือนหน้า เสมียนฝึกหัดคนนี้ก็จะมีเงินสำหรับใช้จ่ายเบิกปกติต่าง ๆ เท่ากับจำนวนเงิน
ซึ่งได้รับจากผู้ทำเงินสดในเดือนก่อนที่แล้วมา และเดือนต่อไปก็ทำเช่นเดียวกัน

สรุปรวม ความว่า ทุก ๆ วัน ขึ้น เดือน
เท่ากับ ที่กระไว้เสมอไป.

เสมือน ผู้ที่ผู้ทำ สมุค จ่าย เงินย้อย มีเงิน

จะยก ตัวอย่าง ดังต่อไปนี้.

สมมุติว่า วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑ ผู้ทำสมุคเงินสด ส่งเงินให้เสมือน
ผู้ฝาก ๒๐๐ บาท เพื่อใช้ จ่าย เบิกเคตลิก.

เมื่อเงินสดได้จ่ายออกไป เช่นนี้ ผู้ทำสมุคเงินสดก็ ลง จำนวนเงินนี้ไว้ ข้างจ.น.
ของสมุดเงินสด เช่น.

ล. น.

สมุดเงินสด

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
					เมษายน	๑	โดย จ่าย เงินย้อย		๒๐๐	—

แล้ว จะ เบิก บัญชี จ่ายเงินย้อยในสมุดแยกประเภทใส่ข้าง จ. น. ด้วยเงิน ๒๐๐ บาท
ที่เงินสดได้จ่ายไปนี้.

ล. น.

บ/ช จ่ายเงินย้อย

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๑	จาก เงินสด	๒๐๐	—						

ส่วนเสมือน ผู้ทำ สมุค จ่าย เงินย้อย ก็ จะ กรอก รายการ ต่าง ๆ ลงไปใน สมุคจ่าย
เงินย้อย

ดัง ตัวอย่าง สมุค จ่ายเงินย้อยใน หน้า ต่อไปนี้:—

หาก ตัวอย่าง ที่ทำมาแล้วในหน้า ก่อน ในวันที่ ๓๐ เมษายน เสมียนผู้หัก
ผู้ทำ สมุด จ่ายเงินย่อย ก็จะทำใบบอก เสนอผู้ทำสมุดเงินสด แสดง รายการ
ต่าง ๆ ตลอดจน เดือน เมษายน ทั้ง ค่อยไปนี้:-

ค่าใช้จ่ายเงินย่อย

เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑

ได้รับเมื่อวันที่ ๑ เมษายน	๒๐๐.๐๐	บาท
จ่าย ของ เบ็ดเตล็ด	๓๔.๓๐	บาท
,, ค่าใส่หุ้ย	๑๔.๘๐	,,
,, ค่าตราไปรษณียากร	๖๐.๐๐	,,
,, ค่ารถ	<u>๑๕.๙๐</u>	,,
	<u>๑๓๐.๐๐</u>	บาท
เงินคง เหลือในมือ	<u>๗๐.๐๐</u>	,,

ผู้ทำ สมุด เงินสดก็ จะ ตรวจว่าเงินที่เหลืออยู่นี้จะถูกต้องหรือไม่ และถ้าที่จ่ายไป
นั้น ถูกต้องแล้ว ก็ จะ เบิกเงิน จากธนาคาร มาใหม่ อีก ๑๓๐ บาท มอญไว้ ให้กับ เสมียน
ผู้หัก ผู้ทำ สมุด จ่ายเงินย่อย นี้ เพราะ ฉะนั้น วันที่ เดือน พฤษภาคม เสมียนผู้
มีเงิน สำหรับใช้ จ่าย เบ็ดเตล็ด อีก ๒๐๐.๐๐ บาท เท่า กับ เดือน เมษายน เหมือนกัน
ส่วนเงิน เดือน มิถุนายน, กรกฎาคม ต่อไป ก็ ทำเช่นเดียวกัน คือ ทุก ๆ วัน
ต้นเดือน เสมียนผู้หัก ก็มีเงินสด อยู่ในมือ ๒๐๐.๐๐ บาท เสมอไป.

ส่วนผู้ทำสมุดเงินฝาก จะ ลงใน สมุดเงินฝาก เช็ค ๑๓๐.๐๐ บาท ซึ่งได้
 จ่ายไป สำหรับ จ่ายเงินยืมอยู่ในเดือนเมษายน ลง รายละเช็คดังต่อไปนี้:-

สมุดเงินฝาก

ร. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	เงินฝาก		เงินฝาก		ธนาคาร
เดือน	วันที่							
๒๔๗๑								
เมษายน	๓๐	โดย จ่ายเงินยืม คือ ค่าของเบ็ดเตล็ด ๓๔.๓๐ บาท ,, ใต้อย่าง ๑๔.๘๐ ,, ,, トラไปรษณียบัตร ๖๐.๐๐ ,, ,, รวม <u>๑๕.๘๐</u> ,,						๑๓๐ -

ส่วน สมุดแยกประเภท ก็ จะมี รายการ ปรากฏใน บัญชี ต่าง ๆ ต่อไปนี้:-

ร. น.

บ/ช ค่าของเบ็ดเตล็ด

ร. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
๒๔๗๑											
เมษายน	๓๐	จาก เงินฝาก		๓๔	๓๐						

ก. น.

บ/ช ค่าใส่หุ้ย

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๓๐	จาก เงินสด		๑๔	๘๐						

ก. น.

บ/ช ค่าไปรษณียากร

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๓๐	จาก เงินสด		๖๐	-						

ก. น.

บ/ช ค่ารถ

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
เมษายน	๓๐	จาก เงินสด		๑๔	๘๐						

หมายเหตุ เมื่อสิ้นปีต้องการจะรู้จำนวนเงินสดอย่าลืมเอาเงินยอดที่เหลือ
ในสมุดใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดนี้ไปรวมกับจำนวนเงินสดซึ่งมีเหลือในสมุดเงินสด.

สมุดตราไปรษณียากร

Postage Book

ถึงแม้สมุดเล่มนี้ไม่เกี่ยวกับการบัญชีมากมายก็ตาม แต่ห้างร้านที่ใหญ่ๆ
 ทุนสมัยมักจะทำขึ้นเพื่อตรวจดูว่า จำนวนตราไปรษณียากรซึ่งได้ซื้อมาแล้วได้จ่าย
 ไปจริง ๆ นั้นถูกต้องตามที่บันทึกไว้หรือไม่และอีกประการหนึ่งก็เพื่อจะรู้ว่าค่าหมาย
 ที่เขียนขึ้นนั้นไปถึงใครเมื่อเวลาต้องการตรวจดูที่ภายหลัง ทั้งตัวอย่างต่อไปนี้:-

สมุดตราไปรษณียากร

วันที่รับ	จำนวนเงิน		วันที่	ชื่อ	ตำบล	เวลาส่ง	ใครส่ง	ค่าตราไปรษณียากร	
	บาท	สต.						บาท	สต.
๒๔๗๑			๒๔๗๑		พระนคร	๗ น.		—	๑๐
เมษายน ๒	๑๐	—	เมษา ๒	ห้างกิตติเฮลล์	อยุธยา	๗ น.		—	๒๕
			๒	นายแม่ท	โคราช	๗ น.		—	๒๕
			๒	„ ผิน	ภูเก็ต	๑๕ น.		๑	—
			๓	„ ช่อหม	ปราจีน	๗ น.		—	๑๐
			๓	„ แผลม	เชียงใหม่	๗ น.			๒๕
			๓	„ สอน					

แบบฝึกหัดบทที่ ๔

๑. ทำไมจึงต้องมีสมุดจ่ายเงินย่อยขึ้น, และท่านจะแนะนำให้ห้างไหนทำวิธีใด?

๒. ถ้าท่านได้รับหน้าที่เป็นผู้รักษาสุมุคจ่ายเงินย่อยเช่นตราไปรษณียากร ค่าโทรเลข ค่ารถ ค่าใส่หุ้ยต่าง ๆ ท่านจะบันทึกอย่างไร จึงทำตัวอย่างมาให้ดูพอเป็นสังเขป สมมุติว่าเมื่อคืนเค็ชผู้เก็บเงินสุมุคมอบให้ท่าน ๑๐๐ บาท เพื่อใช้จ่าย.

๓. จงลงรายการต่อไปนี้ในสมุดจ่ายเงินย่อยซึ่งมีช่อง.

๑. ของเบ็ทเค็ลลิก.

๒. ตราไปรษณียากร.

๓. ค่ารถ.

๔. ค่าใช้จ่ายเบ็ทเค็ลลิก.

๕. ค่าพาหนะ.

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้รับเงินจากผู้ทำสุมุคเงินสุมุค ๑๐๐ บาท
จ่าย พฤษภาคม ที่ ๑ ค่าตราไปรษณียากร ๑๐.๐๐ บาท

๓ ,, รถไฟ ๘.๐๐ บาท

๓ ,, โทรเลข ๑๐.๐๐ บาท

๔ ,, ประชาสังเคราะห์ ๑.๐๐ บาท

๕ ,, พาหนะ ๑๐.๐๐ บาท

๗ ,, ของเบ็ทเค็ลลิก ๒.๐๐ บาท

๘ ,, จ้างซักกวาก ๔.๐๐ บาท

๘ ,, ค่ารถวาง - ๑.๒๒ บาท

๑๐ ,, ตราไปรษณียากร ๑๐.๐๐ บาท

พฤษภาคม	๑๑ คำ หมีถ	—๕๐ บาท
	๑๒ ,, กระดาษสำหรับห่อของ	—๕๐ บาท
	๑๔ ,, ขี่รุ่ง การฤกษ์	๑.๐๐ บาท
	๑๕ ,, เบิกเตล็ก	๗.๐๐ บาท
	๑๖ ,, พาหะไปอยู่ขยา	๓.๐๐ บาท
	๑๘ ,, ทวไปรษณียากร	๕.๐๐ บาท
	๒๓ ,, ส่งโทรเลขไปเชียงใหม่	๑.๕๐ บาท
	๒๔ ,, กระดาษเขียนฝากหมาย	๑.๐๐ บาท
	๒๖ ,, ซา	—๖๐ บาท
	๓๑ ,, ไม้กวาด ๑ อัน	—๕๐ บาท

๔. หจ ทำแบบฟอร์ม สมุดทวไปรษณียากร ลงรายการมาให้คู่สัก ๑๒ รายการ

บทที่ ๙

ตามที่เราได้ทำมาแล้ว ทบทวนกันว่า เมื่อเราต้องการจะทราบผลของการค้าขาย เราจะต้องทำบัญชีกำไรและขาดทุนขึ้น แต่ในบทที่ ๗ อธิบาย ต่อไปนี้ บ/ช กำไรและขาดทุนของเราจะแบ่งออกเป็น สอง ตอน คือ.

ตอนที่ ๑ เราให้ชื่อว่าบัญชีการค้า (Trading Account) บัญชีนี้แสดงถึงจำนวนเงินซึ่งได้ซื้อสินค้า มาทั้ง ค่าได้หุ่ย ซึ่งเกี่ยวกับการซื้อ หักด้วย และจำนวนเงินซึ่งขาย สินค้าไปได้.

ตอนที่ ๒ เรียกว่า บัญชีกำไรและขาดทุนใน ตอน นี้มีจำนวนเงินซึ่งยกมาจากยอดของบัญชี ต่าง ๆ ในแผนกบัญชีในนาม.

วิธีลงรายการ

ในบัญชีการค้า (Trading a/c) ควรเขียนเช่นนี้.

ข้าง ล.น. ก. สินค้าเมื่อต้นปี.

ข. ราคาซื้อสินค้ามา (หักราคาที่ส่งคืนไป).

ค. ค่ารถในการซื้อของเข้ามา (Carriage Inwards).

ง. เงินค่าจ้างที่บังเกิดผล (Productive-wages).

ข้าง จ.น. ก. ราคาขายสินค้าทั้งหมด (หักราคาที่ส่งคืนกลับเข้ามา).

ข. ราคาสินค้าเมื่อวันปิดบัญชี.

ถ้าจำนวนเงินทั้งหมดข้าง จ.น. มากกว่าจำนวนเงินทั้งหมด ข้าง ล.น. ผลต่างนี้เรียกว่า กำไรขั้นต้น (Gross Profit).

ถ้าจำนวนเงินข้าง ล. น. มากกว่าข้าง จ.น. ผลต่าง ก็เป็น ขาดทุนขั้นต้น (Gross Loss).

หมายเหตุ ท่านนักบัญชีของท่านแนะนำให้เราราคาสินค้า เมื่อ ปิดบัญชี (Stock at the end) ไปหักข้าง ล.น. ของ บ/ช การค้า โดยอ้างเหตุผลว่าเงิน วัตถุถูก เพราะได้จำนวนเงินต้นทุนสินค้าที่ขายออกไปจริง ๆ (Not stock consumed) การทำเช่นนี้ สุกแล้วแต่ความเห็น ไม่มีกฎเกณฑ์ลงไปว่า อันไหนถูก อันไหนผิด.

วิธีลงรายการในบ/ชกำไรและขาดทุนคือตอนที่ ๒.

ข้าง ล.น. ค่าเสียค่าต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เอาไปลงในบ/ชการค้า ก็เอามาลงข้าง ล.น. ของบ/ช.น.

ข้างจ.น. ก. ยอดกำไรขั้นต้น ยกลมาจากบ/ชการค้า.

ข. ยอดข้าง จ.น. ของบ/ช ในนาม ต่าง ๆ ผลต่าง ระวัง ๒ ข้อนี้ ก็จะเป็น กำไรแท้หรือขาดทุนแท้ (Net profit or Net loss) สุกแล้วแต่จะใคร่ ด้วง ตัวอย่าง บ/ช การค้า และบ/ชกำไรและขาดทุน ต่อไปนี้.

ล.น. บ/ช การค้าเมื่อวันสิ้นปี ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

จ.น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
มีนาคม	๓๑	ราคาสินค้ามีแต่เดิม		๔๖๘๐	—	มีนาคม	๓๑	โดยบ/ชขาย		๒๐๓๗๐	—
, ,	๓๑	, , บ/ช ชื้อ		๙๒๓๐	—	, ,	๓๑	, , สินค้า			
, ,	๓๑	, , บ/ช ค่ารถเข้ามา		๒๐๓	—			เมื่อสิ้นปี		๕๑๗๐	—
, ,	๓๑	, , บ/ช ค่าจ้าง		๖๑๒๐	—						
, ,	๓๑	, , ยอดเกินกำไรขั้นต้น		๕๒๘๐	—						
				๒๕๕๔๐	—					๒๕๕๔๐	—

บ/ช กำไรและขาดทุน

ก. น.

ก. น.

พ.ศ. ๒๔๗๑		รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๑	รายการ	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่		บาท	สต.	เดือน	วันที่	บาท	สต.
มีนาคม	๓๑	จากค่าใส่ตู้ยในร้าน	๓๕๐	—	๓๑	โดยกำไร	๕๒๘๐	—
„	๓๑	„ ค่าซ่อมแซม	๔๑๐	—		ขึ้นค้ำ		
„	๓๑	„ ค่าเช่า, ค่าภาษี	๗๕๐	—				
„	๓๑	„ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ	๕๐	—				
„	๓๑	„ ค่าโฆษณา	๑๐๐	—				
„	๓๑	„ ค่าใส่ตู้ยเบ็ดเตล็ด	๑๗๐	—				
„	๓๑	„ ยอดเป็นกำไร						
		หักออกไป บ/ช						
		ต้นทุน	๓๔๕๐	—				
			๕๒๘๐	—				

การที่จะ ตั้งกฎให้แน่วแน่ลงไปว่ารายการชนิดไหนควรจะลงไปใน บ/ช การค้ำนั้นเป็นของค่อนข้างยาก เรา จะต้องพิจารณาให้ดีเสียก่อนว่าสภาพของห้างหรือร้านนั้นทำการค้าขายชนิดใดตัวอย่างเช่นค่าจ้าง ถ้าเป็นค่าจ้างซึ่งไม่ได้เพิ่ม คำนวณของ สินค้า เช่นนี้ ก็ไม่ควรจะอยู่ในบัญชีการค้า ควร จะยกไปไว้ใน บ/ชกำไร และ ขาดทุน ค่ารถก็เหมือนกัน ถ้าเป็น ค่ารถที่ บรรทุกสินค้าเข้ามา เงินค่ารถนี้เพิ่มราคาค้าของสินค้า เพราะฉะนั้นต้องอยู่ใน บ/ชการค้า ส่วนค่ารถในการขนสินค้าไปขายนั้น จะอยู่ใน บัญชี กำไรและขาดทุน

เมื่อเราปึกบัญชีแล้ว เราจะต้องทำงบทดลอง เพื่อสอบเห็นว่าเราได้ทำมาเหมือนถูกต้องหรือไม่ จากงบทดลองนี้ เราจึงทำบัญชีการคำนวณกำไรและขาดทุนได้.

ทั้งนี้ตัวอย่างงบทดลองในหน้านี้ และ หน้าต่อไปนี้.

งบทดลองวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

	ด.พ.		ร.พ.	
	บาท	สต.	บาท	สต.
ป/ช ทุน			๓๑๒๐	—
„ หายเหลื่อม			๑๐๐๐	—
„ รถม้า	๑๒๐	—		
„ ครัวเรือน	๖๒๐	—		
„ สิ้นค้าเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑	๕๔๐	—		
„ สิ้นค้าที่ซื้อ	๒๐๙๔	—		
„ สิ้นค้าที่ขาย			๔๐๐๔	—
„ คืนสิ้นค้าออกใบ			๗๘	—
„ รับคืนสิ้นค้าเข้ามา	๙๑	—		

ถ.ม.

จ.ม.

	จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
	บาท	สต.	บาท	สต.
บ/ช ค่าจ้าง	๗๘๑	—		
„ ค่าเช่า, ค่าภาษี	๑๐๑	—		
„ ค่าโทรศัพท์	๑๘๑	—		
„ ค่าไฟฟ้า	๓๒	—		
„ ค่าซ่อมแซม	๑๘	—		
„ ดอกเบี้ยจากเงินกู้	๕๐	—		
„ ค่าน้ำ	๒๘	—		
„ เงินสด			๑๒	—
„ ค่าช่วยการให้ธนาคาร	๑๐	—		
„ ดอกเบี้ย			๔๑	—
„ ลูกหนี้ต่าง ๆ	๓๓๓๓	—		
„ เจ้าหนี้ต่าง ๆ			๖๗๓	—
„ เงินสดที่ธนาคาร	๘๐๖	—		
„ เงินสดในมือ	๒๒	—		
	๘๘๒๘	—	๘๘๒๘	—

และสินค้าเหลือ เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นจำนวนเงิน ๖๑๐.๐๐ บาท

บัญชีการจ่ายนายสิทธิการ เมื่อนับ พ.ศ. ๒๔๙๑

พ.ศ. ๒๔๙๑ เดือน	รายการ	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๙๑ เดือน	รายการ	จำนวนเงิน	
		บาท	สต.			บาท	สต.
๓๑	จากสินค้าเมื่อต้นปี	๔๔๐	—	๓๑	โดยขาย ๔๐๐๔.๐๐		
๓๑	,, สินค้าซื้อ ๒๐๔๔.๐๐				หักสินค้าขาย ๔๑.๐๐	๓๔๓	—
	หักสินค้าต้น ๗๔.๐๐	๒๐๑๖	—		,, สินค้าเหลือ	๖๑๐	—
๓๑	,, ค่าจ้าง	๗๘๑	—				
๓๑	,, ยอดยกมาไร้มูลค่า						
	ยกไป/มา กำไรและขาดทุน	๑๑๖	—				
		๔๔๒๓	—			๔๔๒๓	—

บ/ช กำไรและขาดทุน

รายการ	จำนวนเงิน		รายการ	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
จาก ค่าเช่า ค่าภาษี	๑๐๑	—	โดยกำไรขั้นต้น	๑๑๘๖	—
,, ค่าใส่หุ้ย	๑๘๑	—	,, เงินลก	๑๒	—
,, ค่าน้ำ, ค่าไฟ	๓๒	—	,, ค่าคอกเบย	๔๑	—
,, ค่าซ่อมแซม	๑๑๘	—			
,, ค่าคอกเบยเงินกู้	๕๐	—			
,, หักคืน	๒๙	—			
,, ค่าช่วยการของธนาคาร	๑๐	—			
,, ยอดเป็นกำไรแท้ยกไป	๗๑๘	—			
บ/ช กำไรสุทธิ	๑๒๓๙	—		๑๒๓๙	—

งบดุล

ของนายสีกิจการ เมื่อสิ้นปี ๒๔๗๑

สิน	จำนวนเงิน		สินทรัพย์	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เจ้าหนี้ต่าง ๆ	๖๗๓	—	ครุภัณฑ์	๖๒๐	—
นายเหลียม (เงินกู้)	๑๐๐๐	—	รถม้า	๑๒๐	—
			สินค้าเหลือ	๖๑๐	—
<u>บ/ช คำนวณ</u>			ลูกหนี้ต่าง ๆ	๓๓๓๓	—
เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๑			เงินสดที่ธนาคาร ๘๐๖		
<u>เพิ่มกำไรแท้</u> ๗๑๘	๓๘๓๘		เงินสดในมือ ๒๒	๘๒๘	
	๕๕๑๑			๕๕๑๑	—

แบบฝึกหัด

๑. ในการหากำไร และขาดทุน จะต้องทำบัญชีอะไร และลงรายการอย่างไร ?
 ๒. สินค้าแต่เดิมและสินค้าที่เหลือจะแสดงในบ/ช กำไรและขาดทุนอย่างไร ?
 ๓. จงทำบ/ช การค้า, บ/ช กำไร และขาดทุน จากรายการซึ่งเขา มา จาก
 สมุดของ นาย หนัก เมื่อวันที่ สิ้นปี พ.ศ. ๒๔๗๑ -บาท-

ขาย สินค้าได้เงิน	๑๖๘๔๐.๒๐
ซื้อ สินค้าสิ้นเงิน	๕๐๖๐.๒๐
สินค้าเมื่อต้นปี	๒๔๐๐.๓๐
สินค้าเมื่อสิ้นปี	๓๑๕๐.๔๐
เงินค่าจ้าง	๔๖๑๐.๒๐
เงินเคื่อน	๑๒๐๐.-
เงินค่าเช่า และ ค่า รัย ประกัน	๘๙๐.๔๐
เงินค่าใส่หุ่ย	๑๐๐๐.๗๐
ได้รับเงินค่าเช่า	๒๕๐.-
เงินลดที่จ่ายไป	๔๑๐.๘๐
คอกเบยที่ ภูเงินเขา มา	๒๕๐.-
คอกเบยให้เงิน ต้นทุน	๕๐๐.-
ต้นทุน	๑๐๐.-
เงินค่าโฆษณา	๑๗๐.-
ได้รับเงิน ค่านายหน้า	๘๐๐.-

๔. จงทำบ/ช การค้า, และ บ/ช กำไร และขาดทุน จากงบทดลองต่อไปนี้.

งบทดลองเมื่อสิ้นปี พ.ศ. ๒๔๗๑

	ก. พ.		จ. พ.	
	บาท	สต.	บาท	สต.
สินค้าเมื่อต้นปี	๕๘๑	๓๐		
ต้นทุนของขายไปโดยเฉลี่ย			๒๐๐๐	—
เจ้าหนี้ต่าง ๆ			๒๖๖	๗๐
ขายสินค้า			๕๙๖๔	๒๐
ลูกค้าคืนสินค้า	๓๘	๗๐		
ซื้อสินค้า	๓๖๑๐	๘๐		
ลูกค้าคืนต่าง ๆ	๑๗๖๑	๓๐		
ธนาคาร	๓๕๐	๒๐		
คำบำรุงการกุศล	๒๑	—		
หนี้สิน	๑๒	๓๐		
ค่าเลี้ยงดูม้า	๖๘	๔๐		
รถม้า	๑๒๗	๖๐		
ค่าเช่า, ค่าภาษี, ค่าวัยประกัน	๗๘	๖๐		
ค่าจ้าง	๘๐๖	๔๐		
เงินก้อน	๑๑๖	๒๐		
ค่าใส่หุ้ยแยกเกล็ด	๙๑	๓๐		
ดอกเบี้ยของต้นทุน	๑๐๐	—		
ถอนเงินไปใช้ส่วนตัว	๓๖๐	๔๐		
เงินลงทุนจ่ายไป	๑๑๖	๘๐		
เงินลงทุนได้ รับ			๑๒๑	๔๐
ค่าพาหนะ	๑๑๑	—		
	๘๓๕๒	๓๐	๘๓๕๒	๓๐

๕. เมื่อทำข้อ ๔ เสร็จแล้ว,

จงทำงบดุลย์ของนายไพฑูรย์เมื่อสิ้นปี

บทที่ ๑๐

ห้างหุ้นส่วน (Partnership)

คำว่าห้างหุ้นส่วน หมายความว่า สัญญาระหว่าง บุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลง
เข้า กัน เพื่อกระทำ กิจการ ร่วม กัน ด้วย ประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้
แต่กิจการที่ทำนั้น.

ห้างหุ้นส่วน แบ่ง ออกไปเป็น ๒ ชนิดคือ :-

๑. ห้างหุ้นส่วนสามัญ.
๒. ห้างหุ้นส่วนจำกัด.

ในบทนี้จะอธิบาย เฉพาะ ห้างหุ้นส่วนสามัญ เท่านั้น ห้างหุ้นส่วนสามัญ
นั้น ไม่จำเป็นต้อง จดทะเบียน เว้นแต่เมื่อต้องการจะให้เป็นที่รู้จักบุคคล เพื่อประโยชน์
เช่นสะดวกในการ พ้อง วัง ก็ได้ จดทะเบียนได้ สัญญาของการตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ
ไม่บังคับว่า จะต้องทำ เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ถ้าทำได้ก็เป็นการ ดี คือควร จะ
เขียนสัญญา (deed) ขึ้น แสดงให้เห็นว่า :-

๑. ผู้เป็นหุ้นส่วน คนหนึ่ง ๆ ได้ ลงทุนคนละเท่าใด ?
๒. มีการให้คอกเบี้ยเงินต้นทุนนี้หรือไม่ ถ้ามีเท่าใด ?
๓. การแบ่งปันผลกำไร และ ขาดทุนจะ แบ่งกันอย่างไร ?
๔. มีจำกัดจำนวนเงินที่ต่างคน ต่าง ลงทุนไปใช้ ส่วน ตัวหรือไม่ ?
๕. คัดคอกเบี้ยจากการ ที่ลงทุนไปใช้ ส่วน ตัวนี้หรือไม่ ?
๖. มีการให้เงินกู้ยืมผู้เป็นหุ้นส่วน คนหนึ่งคนใดหรือไม่ ?
๗. การเข้าหุ้นส่วนนี้หมดอายุเมื่อใด.
๘. แบ่งค่าแห่ง ความนิยม (Goodwill) กันอย่างไร ?

๘. มีข้อใดอย่างใด เวลาเลิกห้างหุ้นส่วน (Dissolution of Partnership).

เมื่อสัญญา การ เข้า หุ้น ส่วนได้ ทำ กันเป็น ลาย ลักษณ อักษร ทั้ง ที่ได้ กล่าวไว้ ข้าง บนนี้ แล้ว หรือ มีข้อพิเศษที่ระบุใส่ลงไปในอีกใ้ใส่ได้ ฉะนั้นการปฏิบัติก็ปฏิบัติตามข้อสัญญา ซึ่งได้เขียน ระบุไว้.

แต่ถ้ามิได้ทำสัญญา กันไว้ กฎหมายได้ถือว่า:-

๑. จะไม่มีการ คัดลอกเบี้ยใน เงิน ต้นทุน.
๒. ไม่มีเงินเดือน ของ ผู้เป็น หุ้น ส่วน.
๓. หากทุน หรือได้กำไร ต้องเป็นไป ตาม ส่วน ที่ ลงหุ้น.

วิธี เปิดบัญชีห้างหุ้น ส่วน

๑. เปิดบัญชี ต้น ทุน ของ ผู้เป็น หุ้น ส่วน ทุก ๆ คน คน ละ บัญชี.

๒. เปิดบัญชีถอนใช้ส่วนตัว (Drawings A/c) ของ ผู้เป็นหุ้นส่วนทุก ๆ คน และ ถ้า มีผู้เป็นหุ้นส่วนได้ ถอนเงินไป ก็ลง บ/ช ถอนส่วนตัวข้างล. น. และ เมื่อ เวลา ปิด ก็ ยกไปบัญชี ต้น ทุน.

๓. ถ้า มีการให้ คัดลอก เบี้ย เงิน ทุน ก็ ต้อง เปิดบัญชี “ดอกเบี้ยให้ต้นทุน” (Interests on Capital Account).

๔. ถ้าให้เงินเดือน ก็ ต้อง เปิดบัญชี “เงินเดือนสำหรับผู้เป็นหุ้นส่วน” (Partners Salaries Account).

ต่อไป นี้ จะ ยก ตัวอย่าง บัญชี ห้างหุ้นส่วนได้.

“นาย สวัสดิ์ กับนาย แสงวงได้ ทำ สัญญา เป็น หุ้น ส่วน กัน เมื่อวันที่ ๑ เมษายน

พ.ศ. ๒๔๗๓ โดย นาย สวัสดิ์ นำ เงิน มา ลงทุน ๑๐๐๐ บาท นายแสง

๘๐๐ บาท และเขาได้ตกลงกันว่า จะ แบ่งกำไร กันตาม ส่วนดังนี้ คือ นาย สวัสดิ์ ได้ $\frac{๒}{๓}$ นาย แสง ได้ $\frac{๑}{๓}$ คิด ออก เบี้ย ให้ ต้นทุน ๕% ให้ เงิน นาย สวัสดิ์ ๒๐๐ บาท นาย แสง ๒๕๐ บาท”

การ ลงบัญชี ก็ จะเป็น ดัง นี้ คือ :- ใน สมุด เงิน สด ของ ธนาคาร ช้าง ล.น. ก็ จะ ปรากฏ เงิน ๑๘๐๐ บาท ส่วน ช้าง จ.น. ก็ จะ ไป ปรากฏ อยู่ ที่ บ/ช ต้นทุน นาย สวัสดิ์, และ บ/ช ต้นทุน นาย แสง

ล. น.

สมุดเงินสด

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	เงินสด	ออฟ พีส์	ธนาคาร	พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	เงินสด	ออฟ พีส์	ธนาคาร
เดือน	วันที่					เดือน	วันที่				
เมษายน	๑	จาก นายสวัสดิ์			๑๐๐๐						
,,	๑	,, นายแสง			๘๐๐						

ล. น.

บ/ช ต้นทุนนายสวัสดิ์

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
						เมษายน	๑	โดย เงินสด		๑๐๐๐	-

ก. น.

บ/ช ต้นทุนนายแสงวง

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓ เดือน	วัน	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓ เดือน	วัน	รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
				บาท	สต.					บาท	สต.
								เมษายน ๑		๕๐๐	-
								โดย เงินสด			

เมื่อสิ้นปีปรากฏว่าทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้ออกเช็ค และ เงิน เดือน ออก จาก บ/ช
กำไร และ ขาดทุน ห้าง มีกำไร ๕๐๐ บาท.

และในระหว่างปี นาย สวัสดิ์ ได้ถอนเงินไปใช้ส่วนตัว ๓๐๐ บาท นายแสง
ถอนไป ๒๒๕ บาท เพราะฉะนั้น ต่อไป ก็เป็น บ/ช ต้นทุนของ นาย สวัสดิ์ และ
นายแสง บ/ช กำไร ขาดทุน และงบดุล.

บ/ช กำไรขาดทุนของนายสวัสดิ์และนายแสง

เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

รายการ	จำนวนเงิน		รายการ	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
จาก เงินผู้ถือหุ้นส่วน สวัสดิ์ ๒๐๐ แสง ๒๕๐	๔๕๐	-	โดยกำไรขั้นต้น	๕๐๐	-
,, ดอกเบี้ยให้ ต้นทุนสวัสดิ์ ๕๐ แสง ๑๐	๖๐	-			
,, ยอดเงินกำไรแบ่งกัน:- นายสวัสดิ์ ๒๕๐ นายแสง ๑๒๐	๓๗๐	-			
	๕๐๐	-		๕๐๐	-

ก. น.

บ/ช ต้นทุนนายแสง

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
มีนาคม	๓๑	จากเงินถอน		๒๒๕	—	เมษายน	๑	โดยเงินสด		๘๐๐	—
„	๓๑	„ ยอด	ป/ป	๙๘๕	—	มีนาคม	๓๑	„ เงิน		๒๕๐	—
						„	๓๑	„ ดอกเบี้ย			
								ต้นทุน		๔๐	—
						„	๓๑	„ ผลแบ่ง			
								ของกำไร		๑๒๐	—
				๑๒๑๐						๑๒๑๐	—
						มีนาคม	๓๑	โดย ยอด	ป/ม	๙๘๕	—

ก. น.

บ/ช เงินถอนของนายแสง

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
มีนาคม	๓๑	จาก เงินสด		๒๒๕	—	มีนาคม	๓๑	โดยยอดยก			
								ไปบ/ชต้นทุน		๒๒๕	—
				๒๒๕	—					๒๒๕	—

งบดุลย์

ของนายสวัสดิ์และนายแสง เมื่อวันที่ ๓๑ พ.ศ. ๒๔๗๓

หนี้สิน	จำนวนเงิน		สินทรัพย์	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เจ้าหนี้ต่าง ๆ	๗๖๐	—	เครื่องจักร	๕๐๐	—
ค่านายหน้า	๑๑๙๐	—	เครื่องมือ	๑๐๐	—
นายสวัสดิ์	๘๘๕	—	สินค้า	๖๘๐	—
นายแสง			ลูกหนี้ ๑๐๘๐ บาท		
			หัก หนี้สิน ๘๐ ,,	๑,๐๐๐	—
			เงินสดธนาคาร	๖๐๐	—
			เงินสดในมือ	๕๕	—
	๒๙๓๕	—		๒๙๓๕	—

ต่อมาวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔ เขาทั้งสองคนตกลงกันจะยอมรับ
 นายประสิทธิ์เข้าเป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่ง และนายประสิทธิ์จะต้องเสียเงิน ๕๐๐ บาท
 เพื่อเป็นค่าแบ่งความนิยม ซึ่งจะต้องแบ่งให้นายสวัสดิ์ $\frac{๓}{๕}$ และนายแสง $\frac{๒}{๕}$
 นอกจากนี้นายประสิทธิ์จะต้องนำเงินสดมาอีก ๕๐๐ บาท เพื่อเป็นต้นทุน และ
 ตามสัญญาใหม่ได้ตกลงกันไว้ว่า เมื่อถึงคราวจะแบ่งกำไรขาดทุนกัน นายประสิทธิ์
 จะได้รับ $\frac{๑}{๔}$ ส่วนที่เหลือให้แบ่งกันตามส่วนที่สวัสดิ์และแสงได้ตกลงกันไว้
 แต่ก่อนคือ สวัสดิ์ $\frac{๒}{๓}$ แสง $\frac{๑}{๓}$.

เพราะฉะนั้นเมื่อไปการแบ่งกำไรและขาดทุนระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน ๓ คนก็จะ
 เป็นดังนี้คือ สวัสดิ์ $\frac{๑}{๒}$ แสง $\frac{๑}{๔}$ ประสิทธิ์ $\frac{๑}{๔}$

จำนวนเงิน ๕๐๐ บาทซึ่งนาย ประสิทธิ์ ต้องเสีย เพื่อเป็นค่าแห่ง ความ นิยม น
 ก็เป็นเงิน ถ้าไร ซึ่งห้ามเก่าจะเก็บ คือสวัสดิการได้ ๓๐๐ บาทแสวงได้ ๒๐๐ บาท.
 ต่อไป นี้ ก็จะเป็นบัญชี ต้นทุนของ ผู้เป็น ส่วน ต้นของ ห้างใหม่ทั้ง สาม คน.

ล. น.

บ/ช ต้นทุนนายสวัสดิ์

ร. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
						มีนาคม ๓๑		โดย ยอด	บ/ม	๑๑๙๐	—
						๒๔๗๔					
						เมษายน ๑		,, เงินสด			
								[ส่วนแบ่ง			
								ค่าแห่ง		๓๐๐	—
								ความนิยม]			

ล. น.

บ/ช ต้นทุนนายแสวง

ร. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
						มีนาคม ๓๑		โดย ยอด	บ/บ	๙๙๕	—
						๒๔๗๔					
						เมษายน ๑		,, เงินสด			
								[ส่วนแบ่ง			
								ค่าแห่ง		๒๐๐	—
								ความ			
								นิยม]			

ถ. น.

บ/ช ต้นทุนนายประสิทธิ์

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๔		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๔		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
						เมษายน	๑	โดยเงินสด		๕๐๐	—

เพราะฉะนั้น ข คุลย์ ของ ห้างใหม่ กัจะ มีรูปคัง ต่อไปนี้:—

งบดุลย์

เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔

หนี้สิน	จำนวนเงิน		สินทรัพย์	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เจ้าหนี้ต่าง ๆ	๗๖๐	—	เครื่องจักร	๕๐๐	—
ต้นทุน			เครื่องมือ	๑๐๐	—
สวัสดิ์	๑๔๔๐	—	สินค้า	๖๘๐	—
แสวง	๑๑๘๕	—	ลูกหนี้	๑๐๐๐	—
ประสิทธิ์	๕๐๐	—	เงินสดที่ธนาคาร	๑๖๐๐	—
			เงินสดในมือ	๕๕	—
	๓๔๓๕	—		๓๔๓๕	—

การทำบัญชีเมื่อเลิกห้างหุ้นส่วน

[DISSOLUTION OF PARTNERSHIP.]

ห้างหุ้นส่วนเลิกได้เมื่อไร?

การที่จะเลิกห้างหุ้นส่วนได้นั้นถ้าจะแบ่งเป็นข้อใหญ่ๆ ก็แบ่งได้ ๓ ข้อ คือ:-

- (๑) โดยความยินยอมซึ่งกันและกันของผู้เป็นหุ้นส่วน.
- (๒) โดยผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดได้ถึงแก่กรรมลงไป หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย หรือเป็นผู้ไร้ความสามารถ.
- (๓) โดยคำสั่งของศาลให้เลิกห้างหุ้นส่วน.

เมื่อห้างหุ้นส่วนจะเลิกจำเป็นที่จะต้องเอาสินทรัพย์ของห้าง ออกขาย หรือ หมุนให้เป็นเงินสด (Realized). เพื่อจะได้เอาเงินนั้นๆ ไปจ่ายถึงต่อไปนี้ คือ:-

- (๑) จ่ายใช้หนี้ให้กับพวกเจ้าหนี้ของห้าง
- (๒) จ่ายใช้หนี้จำนวนเงินซึ่งห้างได้กู้มาจากผู้เป็นหุ้นส่วน.
- (๓) ถ้ามีเงินเหลืออีกเท่าใดก็จะให้จ่ายคืนให้ผู้เป็นหุ้นส่วน.

วิธีลงบัญชีเมื่อเวลาเลิกห้างหุ้นส่วน

(๑) เปิดบัญชี “เลิกห้างหุ้นส่วน” (Realization a/c) ลงข้างล.น. จำนวนสินทรัพย์ของห้าง เว้นแต่เงินสด.

(๒) เปิดบ/ช เงินสด ลงข้างล.น. จำนวนเงินสดของห้าง

(๓) เปิดบ/ช เจ้าหนี้ บ/ช ต้นทุนของผู้เป็นหุ้นส่วน ลงจำนวนเงินในบัญชีเหล่านี้ ตามซึ่งปรากฏจากบัญชี.

(๔) เมื่อขายสินทรัพย์ได้เงินมาแล้วเท่าใด ลงเงินจำนวนนั้นข้างล.น. ของบ/ช เงินสด ส่วนข้างจ.น. ก็ปรากฏอยู่ในบ/ช เลิกห้างหุ้นส่วน

(๕) โสคู่ย์ ที่ต้องใช้จ่ายไปในการ วังเต็น ชายสินทรัพย์ เท่าใด ก็ใส่ไว้ข้าง ล.น. ของ บ/ช ห้างเล็ก หุ่น ส่วน และ จ. น. ของ บ/ช เงิน สก.

(๖) ใช้ หุ่น พวก เจ้า หุ่น ต่าง ๆ ของ ห้างไทย ลง ข้าง จ.น. ของ บ/ช เงิน สก และ ข้าง ล.น. ของ บ/ช เจ้า หุ่น เหล่า นี้.

(๗) หา ยอดของบัญชีเล็กห้างหุ้นส่วน แล้วแบ่งกันตามส่วนกำไร และ ขาดทุน ตามส่วนที่ได้กำหนดไว้ ถ้าในบัญชีเล็กห้างหุ้นส่วนได้ยอดจ.น. ก็หมายความว่า มีกำไร และ นำเงิน กำไร นี้ ลง ข้าง จ.น. ของบัญชี หัก หุ่น ของ ผู้เข้าหุ้น ส่วน ถ้า เป็นยอด ล.น. ก็หมายความว่า ขาดทุน (Deficiency) และ จำนวน ขาด หุ่น นี้ใส่ ข้าง ล.น. ของ บ/ช หัก หุ่น.

(๘) ปิดบัญชี หัก หุ่น ต่าง ๆ และ ยอดบัญชี หัก หุ่น เหล่า นี้ จะ เท่า กับ ยอดใน บัญชี เงิน สก.

ต่อไปนี้จะ ยก ตัวอย่าง เพื่อ ประกอบ คำอธิบาย ซึ่ง ได้ กล่าว มา แล้วแต่เพียง หัก

ตัวอย่าง นาย สวัสดิ์ กับ นาย ประเสริฐ เข้าหุ้น ส่วน กัน และ สัญญาว่า จะ แบ่ง กำไร และ ขาดทุน กันทั้งนี้ สวัสดิ์ได้ $\frac{3}{4}$ ประเสริฐได้ $\frac{1}{4}$ ต่อมา ห้างหุ้นส่วน สามัญนี้ เลิก ด้วยความยินยอมของผู้เข้าหุ้น ส่วน ทั้ง สอง คน และปรากฏว่าเมื่อวันเลิก ห้าง มีหลักฐาน คง แสวงในงบดุลย์ ต่อไปนี้.

งบดุลย์

ของนายสวัสดิ์และนายประเสริฐเมื่อวันที่ ๓๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

หนี้สิน	จำนวนเงิน		สินทรัพย์	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เจ้าหนี้ต่าง ๆ	๒๗๕๐	—	เงินสด	๗๒๕	—
บัญชีต้นทุน			ลูกหนี้ต่าง ๆ	๒๑๖๘	—
นายสวัสดิ์	๓๕๔๐	—	สินค้า	๔๐๒๙	—
นายประเสริฐ	๒๑๐๗	—	ครุภัณฑ์	๑๔๗๕	—
	๘๓๙๗	—		๘๓๙๗	—

เครื่องครุภัณฑ์นายสวัสดิ์ซื้อเป็นราคา ๑๔๒๕ บาท.

ส่วน ลูกหนี้และสินค้านั้นเขาไปหมุน (Realize) ได้เงิน ๗๒๖๕ บาท.

ได้ช่วยในการชำระบัญชีหนี้สินเงิน ๑๑๕ บาท.

งบบัญชีของห้างหุ้นส่วนนี้โดยแสดงบัญชีต่าง ๆ.

ต. น.

บ/ช ต้นทุนนายสวัสดิ์

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จากครุภัณฑ์		๑๔๒๕	—			โดย ยอด	บ/ม	๓๕๔๐	—
		,, เงินสด		๒๗๑๓	—			,, ส่วนแบ่ง		๖๐๒	—
				๔๑๔๒	—			กำไร		๔๑๔๒	—

จ. น.

บ/ช ต้นทุนนายประเสริฐ

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จากเงินสด		๒๔๐๘	—			โดย ยอก	ย/ม	๒๑๐๗	—
								,, ส่วนแบ่ง			
								กำไร		๓๐๑	—
				๒๔๐๘	—					๒๔๐๘	—

จ. น.

บ/ช เจ้าหนี้

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จาก เงินสด		๒๗๕๐	—			โดย ยอก	ย/ม	๒๗๕๐	—
				๒๗๕๐	—					๒๗๕๐	—

จ. น.

บ/ช ลูกหนี้

จ. น.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จาก ยอก	ย/ม	๒๑๖๘	—			โดยบ/ชเล็ก			
								ค้างหุ้นส่วน	ย/บ	๒๑๖๘	—
				๒๑๖๘	—					๒๑๖๘	—

9. H.

พ.ศ. ๒๕๓๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๕๓๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จาก ขชค	บ/ม	๔๐๒๙	-			โดย บ/ชเล็ก			
								หักคืนส่วน บ/บ		๔๐๒๙	-
				๔๐๒๙	-					๔๐๑๙	-

บ/ช ครุภัณฑ์

9. 11.

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จาก ขยก	บ/ม	๑๔๗๕	—			โดย บ/ญเล็ก			
								ห้างหุ้นส่วน	บ/บ	๑๔๗๕	—
				๑๔๗๕	—					๑๔๗๕	—

สมุดเงินสด

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ	หน้า	จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จาก ยอด	ป/ม	๗๒๕	—			โดย โสทัย		๑๑๕	—
		,, บ/ช เล็ก						,, เจ้าหน		๒๗๕๐	—
		ห้างหุ้นส่วน						,, นายประ			
		[ลูกหน						เสริญ		๒๔๐๘	—
		และสินค้า]		๗๒๖๕	—			,, นายสวัสดิ		๑๗๑๗	—
				๗๔๔๐	—					๗๔๔๐	—

บ/ช เล็กห้างหุ้นส่วน

พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ		จำนวนเงิน		พ.ศ. ๒๔๗๓		รายการ		จำนวนเงิน	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	เดือน	วันที่			บาท	สต.
		จาก ลูกหน		๒๑๖๘	—			โดย นายสวัสดิ		๑๔๒๕	—
		,, สินค้า		๔๐๒๔	—			,, เงินสด		๗๒๖๕	—
		,, ครัวเรือน		๑๔๗๕	—						
		,, เงินสด		๑๑๕	—						
		,, ยอดเกินกำไร									
		แบ่งกัน :-									
		สวัสดิ	๒๖๐๒								
		ประเสริฐ	๓๐๑	๔๐๓	—						
				๘๖๔๐	—					๘๖๔๐	—

แบบฝึกหัด บทที่ ๑๐

๑. พงษ์ชัย คำว่า “ห้างหุ้นส่วน” มาได้ละเอียด.

๒. นายไสว กับนาย ประสงค์ เป็นหุ้นส่วนกัน เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.

๒๔๗๔ นายไสวได้นำเงินมาลงทุน ๒๐๐๐ บาท นายประสงค์ ๕๐๐ บาท
คิดดอกเบี้ยให้หุ้นทุกคนละ ๕% ต่อปี และผู้เป็นหุ้นส่วนมีสิทธิที่จะได้รับเงินปี
ละ ๑๕๐ บาท ก่อนหักกำไร การแบ่งกำไรและขาดทุน นายไสวจะได้ $\frac{๓}{๔}$
นายประสงค์ $\frac{๑}{๔}$

ในวันขึ้นวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔ ปรากฏว่า ห้างได้กำไร ๗๕๐ บาท
ก่อนหักเงินเดือน และ ดอกเบี้ยให้หุ้นทุกคน อื่นๆ ในระหว่างนี้ นายไสวได้ถอนเงิน
ไปใช้ส่วนตัว ๑๒๐ บาท นายประสงค์ ๘๐ บาท.

จงทำบัญชีต่างๆ ของห้างหุ้นส่วนนี้.

๓. ต่อไปนี้แบ่งขลุ่ย ของประชุมและ ประชิตเมื่อวันที่ ๓๑ พ.ศ. ๒๔๗๓

หนี้สิน	จำนวนเงิน		สินทรัพย์	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เจ้าหนี้ต่าง ๆ	๑๕๐๐	—	เงินสด	๑๐๐	—
หนี้จากนายแสง	๕๐๐	—	ลูกหนี้	๒๔๐๐	—
บัญชีต้นทุน			สินค้าเหลือ	๑๕๐๐	—
ประชุม	๒๐๐๐	—	ที่ดิน	๑๐๐๐	—
ประชิต	๑๐๐๐	—			
	๕๐๐๐	—		๕,๐๐๐	—

ประชุมกับ ประชิต แบ่ง ส่วน กำไร กัน ดังนี้ คือ ประชุมได้กำไร $\frac{3}{2}$ ประชิต ได้ $\frac{1}{2}$ และตกลงรับ ประเสริฐ เข้าเป็นหุ้น ส่วน ด้วยโดยได้นำ เงิน มา เข้า เป็นทุน ๑๐๐๐ บาท กับต้องเสีย ค่า ความนิยมอีก ๘๐๐ บาท แต่เงิน ๘๐๐ บาท ให้จ่ายใช้หนี้ แล้วเสีย ๕๐๐ บาท ที่เหลืออีก ๓๐๐ บาท ส่งเข้าบัญชีเงินฝากสำหรับใช้จ่ายทั่วไป และ ประเสริฐ จะได้ ส่วน แบ่ง กำไร ของ ห้างใหม่ $\frac{1}{2}$ ประชุม กับ ประชิต คงแบ่ง กำไร กัน ตาม ส่วน เดิม.

ให้ทำบัญชีต่าง ๆ ตลอดจน งบ กุศลย์ ของ ห้างใหม่ และให้บอกด้วยว่า ค่อยไปทั้ง ๓ คน จะแบ่ง กำไร กัน เป็น ส่วน อย่างไร.

๔. เชิง กบยง เป็น หุ้น ส่วน กัน เมื่อวัน สิ้นปี พ.ศ. ๒๔๗๔ งบ กุศลย์ ของ เขามีแสดง ดัง ต่อไปนี้.

หนี้สิน	จำนวนเงิน		สินทรัพย์	จำนวนเงิน	
	บาท	สต.		บาท	สต.
เจ้าหนี้ต่าง ๆ	๔๘๐	—	เงินที่ธนาคาร	๑๒๐	—
ต้นทุน			ลูกหนี้ต่าง ๆ	๘๔๐	—
เชิง	๓๐๕๐	—	สินค้า	๒๐๖๐	—
ยง	๘๖๐	—	ครุภัณฑ์	๒๒๐	—
			ที่ดิน	๑๒๕๐	—
	๔๔๘๐	—		๔๔๘๐	—

ทั้งสองคนตกลง จะเลิกห้างหุ้นส่วน ได้นำที่ดิน และ ครุภัณฑ์ ออกขายได้เงิน ๗๐๐ บาท ส่วน พวก ลูกหนี้ ต่าง ๆ เก็บเงินได้ ๗๕๒ บาท สินค้าออกขาย ได้เงิน ๑๓๔๐ บาท จ่ายเงินใช้หนี้พวกเจ้าหนี้ต่าง ๆ ได้ลด ๓๘ บาท ส่วนเงินลด ใส่ช่วยในการเลิกห้างหุ้นส่วน รวมทั้งสิ้น ๘๗ บาท.

จงแสดงบัญชีต่างๆ ในการเลิกห้างหุ้นส่วนนี้.

๕. นายแคงและนายคำ เข้าทุนเป็นหุ้นส่วนกัน โดยนายแคงมีเงินหุ้น
 ๓๐๐๐ บาท นายคำมีเงินหุ้น ๑๒๐๐ บาท การแบ่งกำไร นายแคงได้ $\frac{๒}{๓}$
 นายคำได้ $\frac{๑}{๓}$ จำนวนเจ้าหนี้ต่างๆ ๒๓๘๕ บาท ทั้งสองคนตกลงจะเลิกการ
 เป็นหุ้นส่วนกัน ได้นำเอาสินทรัพย์ต่างๆ ออกขายได้เงิน ๔๑๘๕ บาท.

จงแสดงบัญชีต่างๆ ในการเลิกห้างหุ้นส่วนนี้.

เลขที่ _____ ปี _____

1509

วันขึ้น

๗๔
หน้า ๕๖

วันสงกรานต์

20 Nov 95

(สงวน)



4
11 ๓๕/๔๑๕

ใบอนุญาตให้ใช้แบบเรียน

วันที่ ๘ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

หนังสือ แบบเรียนการบัญชี สำหรับมัธยมพลศึกษา^{๔๑}ที่
ของ รองอำนวยการเอก หลวงสิริวิจิตรศาสตร์พิทย ^{๔๒}พิมพ์ครั้งที่ หนึ่ง
ทำร้อย ฉบับ ใน พ.ศ. ๒๔๗๕

เจ้าหน้าที่ได้ตรวจแล้ว อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้

(ลงนาม) พระยาประมวญวิศาล

ทำการแทนตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ

(ใช้ให้เฉพาะในการพิมพ์คราวนี้เท่านั้น และห้ามมิให้นำไปขมุกขมูย
ในหนังสือเรื่องอื่นที่มีโดย อนุญาตให้ (สงวน).)